

ESPOO
ESBO

Suomenkielinen perusopetus 2022

Arviointiraportti

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Poimintoja arviointiraportin keskeisistä tuloksista	3
2 Perusopetuksen johtaminen ja hallinto	6
2.1 Johtaminen ja hallinto	6
2.2 Tuloskortin tavoitteet ja niiden toteutuminen	7
2.3 Lukuvuoden tavoitteet ja niiden toteutuminen	8
2.4 Tasa-arvo- ja korona-avustukset sekä tasa-arvorahakysely	10
2.5 Rehtorikysely	11
3 Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen	14
3.1 Koulujen henkilöstökysely	14
3.2 Henkilöstön vaara- ja uhkatilanteet	16
3.3 Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen	18
4 Perusopetuksen palvelu- ja toimintaympäristön kuvaus	21
4.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito	21
4.2 Opiskeluhoitopalvelujen riittävyys ja tasavertaisuus	23
4.3 Kolmiportainen tuki	25
4.4 Poissaolojen seuranta	29
4.5 Monikulttuuriset opetuspalvelut	31
4.6 Ryhmäkoko	33
4.7 Sähköinen toimintaympäristö	34
4.8 Perusopetuksen iltapäivätoiminta	40
4.9 KULPS	40
5 Perusopetuksen tuloksia	42
5.1 Oppimistulokset	42
5.1.1 ALLU-lukutesti	42
5.1.2 Karvin 9. luokan A- ja B-ruotsin arviointi	45
5.2 Hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyvät tulokset	47
5.2.1 Oppilaskysely	47
5.2.2 MOVE!-mittaus	50
5.2.3 Huoltajakysely	51
6 Siirtymät	53
6.1 Oppilaaksioton toimivuus	53
6.2 Perusopetuksen oppilaiden sijoittuminen 2. asteen opintoihin	55
Kuva- ja taulukkoluetelot	57

1 Johdanto

Espoon kaupungin suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön arviointiraportti on koonti vuoden 2022 ja lukuvuoden 2021–2022 aikana perusopetuksessa toteutetusta toiminnasta ja sen arvioinnista. Raporttiin on koottu erilaisten kyselyjen tuloksia sekä oppimistulosten ja perusopetuksen keskeisten toimintojen arviointia.

Arviointiraportin sisältö pohjautuu arviointisuunnitelmaan, jonka suomenkielinen koulutuslautakunta hyväksyi 23.4.2003 ja jota suomenkielinen opetuslautakunta päivitti 15.12.2005. Arviointiraporttiin on vuosittain koottu muun muassa johtamista, opetusta ja oppimistuloksia, hyvinvointia, koulujen toimintaympäristöä, oppilaaksiottoa, ryhmäkokoa, turvallisuuden toteutumista ja oppilashuoltoa koskeva arviointitieto.

Arviointiraportti on aiemmin ollut perusopetuksen ja lukiokoulutuksen yhteinen. 1.8.2021 tapahtuneen organisaatiomuutoksen myötä perusopetus ja lukiokoulutus jakautuivat omiin tulosityksikköihinsä. Samalla arvioinnin ohjausryhmä lakkautettiin, ja perusopetuksen arviointitoiminnan johtaminen siirrettiin perusopetuksen johtoryhmään. Näiden muutosten myötä käsillä oleva arviointiraportti koskee ainoastaan suomenkielistä perusopetusta.

Suomenkielisen perusopetuksen arviointitoiminta on systemaattista ja kattavaa. Perusopetus arvioi omaa toimintaansa perusopetuslain mukaisesti säännöllisesti toistuvien kyselyjen ja arviointien avulla. Myös ulkopuolisiin arviointeihin osallistutaan ja erityisesti Karvin oppimistulosten arviointeja hankitaan koko ikäluokalle aina, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Kyselyjen ja arviointien tuloksia käsitellään perusopetuksen johtoryhmässä, tuloskorttiseurannassa ja toimintaympäristön kuvauksissa sekä eri palvelualueilla aihepiiriin mukaan. Koulukohtaisia tuloksia käsitellään aluepäälliköiden ja rehtorien kanssa. Koulut saavat kyselyistä ja arvioinneista omat tulokset käyttöönsä.

Keväällä 2022 toteutetussa rehtorikyselyssä rehtorit antoivat hallinnolle pääosin hyvää palautetta perusopetuksen arviointitoiminnasta (kuva 1). Kyselyn vastausasteikko oli 1–4 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä). Arviointien kohdentamisessa olennaisiin asioihin ja tulosten hyödyntämisessä tiedolla johtamisen välineenä on silti aina kehitettävää.

Kuva 1: Perusopetuksen arviointitoiminnan arviointia rehtorien näkökulmasta

Arviointiraportin on koonnut suunnittelija Teea Kankaanpää, ja sen kirjoittamiseen ovat osallistuneet hänen lisäksi useat suomenkielisen perusopetuksen asiantuntijat.

1.1 Poimintoja arviointiraportin keskeisistä tuloksista

Arviointiraportissa esitetään tuloksia muun muassa oppilas-, henkilöstö-, huoltaja- ja rehtorikyselyistä. Oppimistuloksia esitetään ALLU-lukutestin sekä Karvin ruotsin arvioinnin avulla. Oppilaiden hyvinvointia ja osallisuutta on arvioitu oppilaskyselyllä ja Move!-mittauksella. Lisäksi raportissa esitetään koulujen toimintaympäristöön liittyviä tunnuslukuja ja tavoitteiden toteutumista.

Vuosi 2022 ja lukuvuosi 2021–2022 oli suomenkielisen perusopetuksen yksikössä monenlaisten muutosten aikaa: uuden organisaation toiminta käynnistyi ja siihen liittyviä toimintatapoja haettiin ja vakiinnutettiin. perusopetukseen perustettiin uusi kehittämisen palvelualue, valmisteltiin opiskeluhuollon siirtymistä hyvinvointialueelle ja käynnistettiin erityisopetusta koskeva kehittämistyö, jonka tavoitteena on vahvistaa lähikouluperiaatteen toteutumista. Kouluilla selvitettiin koronapandemian seurauksia ja palautettiin toimintaa vähitellen normaaleihin uomiinsa. Koulut saivat tähän tukea sekä korona-avustusten että tasa-arvorahan myötä.

Vuoden 2022 tuloskortin sekä lukuvuoden 2021–2022 tavoitteet ja niiden toteutuminen on kuvattu luvuissa 2.2 ja 2.3. Monen tavoitteen kohdalla jouduttiin toteamaan, että niihin ei vielä päästy. Tuloskortin tavoitteiden ja mittareiden määrittelyssä tehtiin joka tapauksessa arvokasta kehittämistyötä, jonka myötä tavoitteiden kokonaiskuva aiemmista vuosista selkiytettiin. Myös lukuvuosisuunnitelmassa määritellyissä lukuvuoden tavoitteissa pyritään jatkuvuuteen ja selkeyteen. Useimmat tuloskortin ja lukuvuosisuunnitelman tavoitteet vaativat toteutuakseen pitkäjänteistä ja organisoitua työtä, jossa tuloksia saatetaan nähdä vasta vuosien viiveellä.

Oppilaat

Oppilaskyselyn tuloksissa näkyi paljon hyvää. Oppilaat kokevat olonsa koulussa turvalliseksi, heillä on koulussa kavereita ja opettajien kanssa tullaan hyvin toimeen. Myös huoltajat tukevat lastensa koulunkäyntiä ja ovat siitä kiinnostuneita. Oppilaskyselyn keskiarvot olivat hieman nousseet joissakin oppimiseen ja opetukseen liittyvissä väittämässä, mutta suuria muutoksia ei edelliseen kyselyyn verrattuna ollut.

Oppilaskyselystä nousevat huolenaiheet olivat pitkälti samoja kuin aiemminkin, ja ne kohdistuivat erityisesti yläkouluikäisiin tyttöihin. Yläkoulun tytöt olivat usein opinnoissa tavoitteellisia, mutta kokivat muita vähemmän onnistumisia ja jaksamista. He kokivat myös saavansa muita vähemmän apua opiskeluhollosta. Oppilaskyselyn mukaan myös osallisuuteen liittyvissä tuloksissa on vielä paljon parannettavaa niin, että oppilaat voivat nykyistä enemmän kokea osallisuutta omaan oppimisprosessiinsa ja vaikutusmahdollisuuksia koulun toiminnan kehittämiseen.

Move!-mittauksen mukaan espoolaisten fyysinen toimintakyky oli kaikilla indikaattoreilla mitattuna edelleen keskimäärin parempaa tai vähintään samalla tasolla kuin maassa keskimäärin, mutta toisaalta hajontakin oli suurta; paljon liikkuvien ja harrastavien ohella yli 30 %:lla oppilaista fyysinen toimintakyky saattaa olla terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla.

Perusopetuksen oppimistuloksia arvioitiin vuonna 2022 ALLU-lukutestin sekä Karvin ruotsin arviointien avulla. Tulokset näistä olivat kahtalaiset. Kevään 2022 ALLU-tuloksissa 2.-luokkalaisten lukutaito oli kokonaisuutena samalla tasolla kuin vuotta aiemmin. Vuonna 2021 se oli kuitenkin matalammalla kuin koskaan ennen, eli vaikka laskua ei tuosta tapahtunut, niin ei myöskään nousua. Poikien lukutaito oli 2. luokalla ensimmäistä kertaa parempi kuin tyttöjen. On kiinnostavaa nähdä, miten 2.-luokkalaisten lukutaito kehittyy 4. luokkaan mennessä, sillä 2. luokalla osoitettu lukutaito ennustaa vahvasti 4. luokan lukutaitoa. Tämän vuoksi on tärkeää varmistaa riittävän lukutaidon kehittyminen alkuopetuksen aikana.

4. luokalla tyttöjen ja poikien ero lukutaidossa oli selvä: Kaikista tytöistä 59,5 % saavutti riittävän lukutaidon tason, pojista vain 44,6 %. S2-oppilaista riittävä lukutaito oli 21 %:lla 4.-luokkalaisista. Tuloskortin tavoitteet eivät ALLU-tulosten osalta toteutuneet.

Karvin 9. luokan ruotsin arvioinneissa saavutettiin tuloskortin tavoite, jonka mukaan Espoon oppimistulokset ovat Suomen kärkitasoa. A-ruotsissa erityisesti poikien tulokset olivat selkeästi otosta paremmat. B-ruotsissa sekä tytöt että pojat osasivat paremmin kuin otoksessa. Huomioitavaa on, että Espoossa B-ruotsia opetetaan perusopetuksen aikana 8 vuosiviikkotuntia, kun valtakunnallinen opetussuunnitelmassa määritelty minimi on 6 vuosiviikkotuntia.

S2-oppilaat osasivat B-ruotsia samantasoisesti kuin otoksen S2-oppilaat, mutta ero Espoon S1-oppilaisiin oli suuri. Hyvistä osaamistuloksista huolimatta oppilaiden asenteet ruotsin opiskelua kohtaan olivat varsin heikot eikä ruotsin opiskelua pidetty kovin hyödyllisenä. Koulujen väliset erot ruotsin osaamisessa olivat suuret eikä keskimääräinen osaaminen aina ollut linjassa sen kanssa, minkälaisia päättöarvosanoja A- ja B-ruotsista oppilaille annettiin. Erityisesti heikoiden arvioinneissa suoriutuneissa kouluissa päättöarvosanat näyttivät olevan korkeampia kuin mitä oppilaiden osaamisen perusteella olisi ollut odotettavaa.

Henkilöstö

Peruskoulujen henkilöstökyselyn mukaan opettajat viihtyvät työssään ja työyhteisössään hyvin. Työssä jaksamisessa tai koetussa työmäärässä ei ollut tapahtunut muutosta aiempaan kyselyyn verrattuna, mutta osa opettajista koki silti työssä merkittävää kuormitusta. Koulujen johtamisen koettiin olevan pääosin hyvää, joskin tilanne vaihteli kouluittain ja kouluasteittain. Johtaminen ja henkilöstön hyvinvointi korreloivat vahvasti keskenään.

Koulujen välillä havaittiin olevan merkittäviä toimintakulttuuriin liittyviä eroja esimerkiksi siinä, missä määrin koulussa keskustellaan opetuksen kehittämisestä, varataan aikaa yhteissuunnittelulle, jaetaan osaamista ja hyödynnetään yhteisopettajuutta. Nämä tekijät puolestaan olivat yhteydessä henkilöstön hyvinvointiin. Koulukohtaisuus nousi esiin tärkeänä lähtökohdana myös opettajille tehdyssä osaamisen kehittämiseen liittyvässä kyselyssä, jossa oman koulun kollegoiden tuki koettiin parhaaksi osaamisen kehittämisen tavaksi.

Keväällä 2022 tehdyn rehtorikyselyn olennaisiin tuloksiin kuului esimerkiksi se, että organisaatiouudistuksen loppuun vieminen ja siihen liittyvien ongelmakohtien korjaaminen on tärkeää. Tulosten mukaan myös toiminnan suunnitelmallisuuteen ja ennakoitavuuteen on panostettava; että päätökset, resurssit, ohjeet ja toimeksiannot saadaan oikea-aikaisesti. Erityisen tuen prosesseista ja resursseista annettiin kyselyssä runsaasti palautetta. Kysymysmerkiksi jäi eri vastaajaryhmien väliset suuret erot perusopetuksen johtamiseen liittyvissä tuloksissa.

Lopuksi

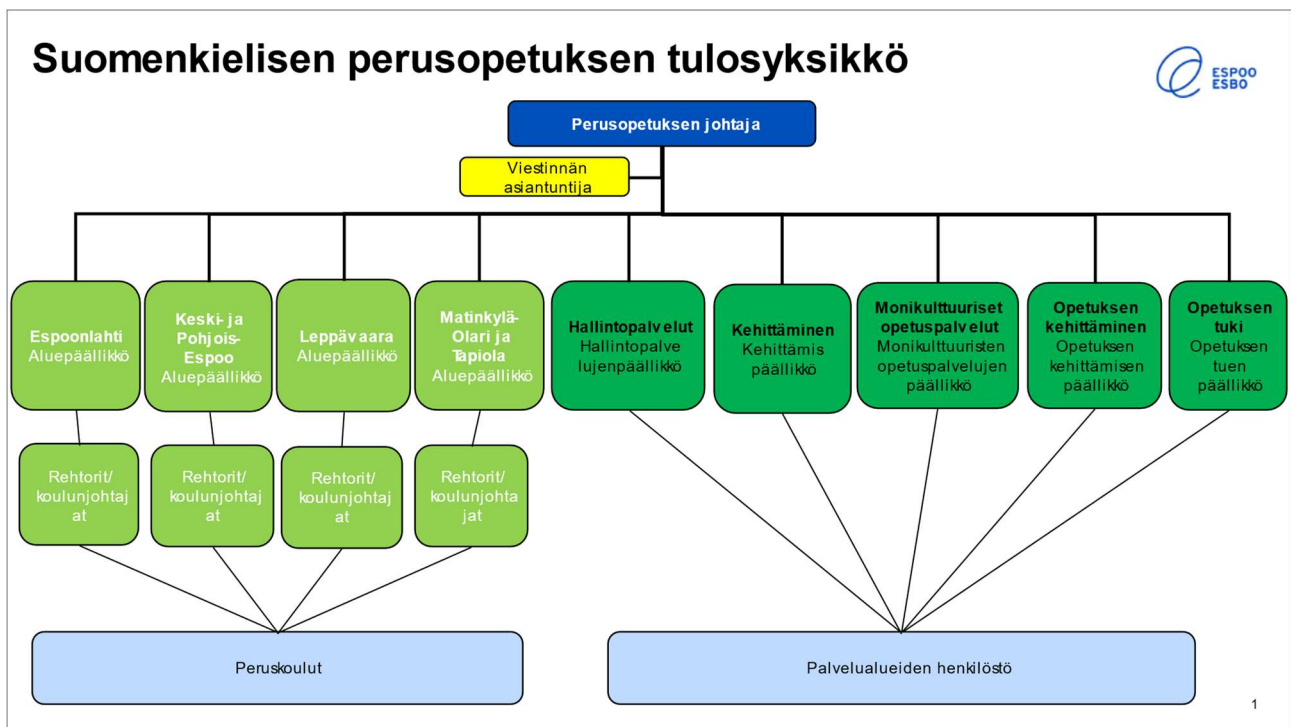
Useat arviointiraportissa kerrotut, toimenpiteitä edellyttävät arvioinnin kohteet, ovat edelleen tulostavoitteina alkaneen vuoden tulokortissa. Näitä ovat esimerkiksi lukutaito, oppilaiden ja henkilöstön hyvinvointi sekä oppimistulosten erojen pienentäminen. Tavoitteille on määritelty mittarit, lähtöarvot ja toimenpiteet, ja näin tavoitteiden saavuttamista tullaan seuraamaan kuluvan vuoden ja koko valtuustokauden ajan.

2 Perusopetuksen johtaminen ja hallinto

2.1 Johtaminen ja hallinto

Espoon kaupungin hallinnon kokonaisuus uudistettiin organisaatiomallin 2021 mukaan. Uudistusta arvioitiin vuoden aikana ja samalla huomattiin, että uudistuksen myötä suomenkielisen perusopetuksen johtamisesta oli siirtynyt vakansseja muualle ja että johtamisvoimaa on hyvä saada lisää. Tästä syystä perustettiin uusi kehittämisspäällikön virka. Samalla työnjakoa uudistettiin niin, että kehittämisspäällikön johtamalle kehittämisen palvelualueelle siirrettiin tehtäviä muilta palvelualueilta kuormituksen tasaamiseksi. Toimintaohjetta työstettiin vuoden 2022 aikana uutta organisaatiota vastaavaksi ja uusi toimintaohje tuli voimaan 1.1.2023 alkaen. Toimintaohjetta täydentävä suomenkielisen perusopetuksen työn organisointiohje päivitetään alkuvuoden 2023 aikana. Suomenkielisen perusopetuksen organisaatio 1.1.2023 alkaen on esitetty kuvassa 2.

Kuva 2: Suomenkielisen perusopetuksen organisaatio 1.1.2023

Organisaatiomuutoksiin liittyen kasvun ja oppimisen lautakunnalle valmisteltiin muutokset opetuslainsäädäntöä koskevaan ratkaisuvaltaan. Johtamisrakenteen muutoksista aiheutuvien muutosten lisäksi valmisteltiin ratkaisuvallan muutoksia erityiseen tukeen liittyen. Näistä päätöksistä osa tulisi jatkossa rehtorin päätettäväksi.

Toinen iso muutos organisaatiossa oli opiskeluhuollon henkilöstön siirtyminen hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Tähän muutokseen liittyvää valmistelutyötä tehtiin monialaisessa yhteistyössä vuoden 2022 aikana. Suomenkielisen perusopetuksen palveluksessa olleet kuraattorit, psykologit ja terapeutit työskentelevät muutoksen jälkeenkin kouluilla, vaikka heidän työnantajansa muuttuu. Yhteistyörakenteita hyvinvointialueen kanssa kehitetään alkuvuoden 2023 aikana. On tärkeää arvioida tulevana vuosina, mitä vaikutuksia opiskeluhuollon henkilöstön siirtymisestä hyvinvointialueelle on.

Vuoden 2022 aikana koulujen johtamista vahvistettiin lisäämällä virka-apulaisrehtoreiden määrää sekä järjestämällä koulujen johtoryhmäkoulutuksia jaetun johtajuuden vahvistamiseksi. Koulutuksista saatiin hyvää palautetta.

Uusille rehtoreille ja virka-apulaisrehtoreille on rakennettu moduulirakenteinen perehdytyskoulutus, joka toteutettiin ensimmäistä kertaa syksystä 2022 alkaen. Perehdytyksestä kerättiin palaute, jonka pohjalta sitä kehitetään.

2.2 Tulokortin tavoitteet ja niiden toteutuminen

Suomenkielisen perusopetuksen tulokortissa oli vuonna 2022 yhteensä 6 kaupunkitasoisesti seurattavaa tavoitetta ja 3 tulosityksikössä seurattavaa tavoitetta. Suomenkielisen perusopetuksen tavoitteet on johdettu Espoo tarinasta ja valtuuston asettamista tulostavoitteista. Vuoden 2022 tavoitteet on esitetty taulukossa 1. Jokaiselle tavoitteelle asetettiin mittarit (1–4 kappaletta), joiden avulla tavoitteiden toteutumista seurattiin.

Taulukko 1: Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön tavoitteet vuonna 2022

Valtuustokauden tavoite, johon tulosityksikön tavoite liittyy	Suomenkielisen perusopetuksen tavoite
Kaupunkitasoisesti seurattavat tavoitteet	
Lapset ja nuoret voivat hyvin.	T1: Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa oppilaat voivat hyvin.
1.2 Espoon oppimistulokset ja koulutustaso ovat Suomen kärkitasoa	T2: Suomenkielisen perusopetuksen oppimistulokset ovat Suomen kärkitasoa käytettävissä olevilla mittareilla.
1.4. Nollatoleranssi koulukiusaamiseen ja kouluväkivaltaan.	T3: Suomenkielisessä perusopetuksessa on nollatoleranssi koulukiusaamisessa ja kouluväkivallassa.
1.5. Henkilöstön saannin houkuttelevuus ja henkilöstön jaksaminen varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa.	T4: Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa henkilöstön jaksaminen ja saatavuus paranevat
3.1 Toimintamenojen kasvua hillitään Taloudellisesti kestävä Espoo –ohjelman ja talousarvion mukaisesti	T5: Talous toteutuu enintään alkuperäisen talousarvion ja TakE:n mukaisesti.
7.1. Espoon kotouttaminen on tuloksellista.	T6: Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten oppimistulosten ero kantaväestöön pienenee 5 % oppimistuloksia nostamalla.
Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön omat tavoitteet	
5.1 Espoo kasvaa kestävästi	T7: Suomenkielisessä perusopetuksessa ehkäistään segregatiota lähikouluperiaatetta vahvistamalla. Oppimistulosten koulujen väliset erot pienenevät.
1.2 Espoon oppimistulokset ja koulutustaso ovat Suomen kärkitasoa	T8: Siirtymävaihe varhaiskasvatuksesta perusopetukseen kuvataan yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa ja suoraan toiselle asteelle siirtyvien oppilaiden osuus kasvaa.
3.1 Toimintamenojen kasvua hillitään Taloudellisesti kestävä Espoo –ohjelman ja talousarvion mukaisesti	T9: Suomenkielisten peruskoulujen keskikoko kasvaa vähintään 2,5 %.

T1: Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa oppilaat voivat hyvin.

Oppilaiden hyvinvointiin liittyvä tavoite ei toteutunut, sillä paljon poissaolleiden oppilaiden määrä kasvoi syyslukukaudella 2022 syyslukukauteen 2021 verrattuna ja koulussa lähes aina hyvin voivien oppilaiden määrä laski hieman. Toisaalta esimerkiksi oppilashuoltopalvelujen saatavuus parani 1.8.2022 alkaen uusien psykologi ja kuraattorivakanssien myötä. Paljon poissa olleista oppilaista tehtiin tarkempi selvitys syksyllä 2022 ja kouluilla tehtiin koulukohtaiset koronasta toipumisen suunnitelmat.

T2: Suomenkielisen perusopetuksen oppimistulokset ovat Suomen kärkitasoa käytettävissä olevilla mittareilla.

Karvin arvioinneissa espoolaisten oppimistulokset olivat kansalliseen otokseen verrattuna parempia. 6. ja 9. luokan lukuvuositodistusten keskiarvot keväällä 2022 olivat monikielisillä oppilailla parantuneet ja suomenkielisillä heikentyneet kevääseen 2021 verrattuna. Riittävän lukutaidon omaavien määrät Allu-testillä mitattuna olivat laskeneet vuoden takaiseen verrattuna. Kokonaisuudessaan katsotaan, että oppimistuloksia koskeva tavoite ei toteutunut.

T3: Suomenkielisessä perusopetuksessa on nollatoleranssi koulukiusaamisessa ja kouluväkivallassa.

Oppilaiden itsensä raportoimana kiusatuksi tuleminen väheni hieman vuoteen 2021 verrattuna. Henkilöstön ja oppilaiden näkemykset kiusaamiseen puuttumisesta erosivat toisistaan: henkilöstön raportoimana kiusaamista ehkäisevät mallit on otettu käyttöön useammassa koulussa kuin aiemmin, mutta oppilaiden mielestä aikuiset puuttuvat kiusaamiseen hieman aiempaa harvemmin.

T4: Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa henkilöstön jaksaminen ja saatavuus paranevat

Henkilöstön jaksamiseen ja saatavuuteen liittyvälle tavoitteelle asetettiin neljä mittaria, joista kolmen mukaan tavoite toteutui. Henkilöstön jaksaminen heikentyi vuoden 2022 henkilöstökyselyssä, kun taas työhyvinvoinnista koetaan huolehdittavan aiempaa paremmin. Henkilöstön saatavuus on parantunut vuonna 2022 loppuvuoteen 2021 verrattuna.

T5: Talous toteutuu enintään alkuperäisen talousarvion ja TakE:n mukaisesti ja T9: Suomenkielisten peruskoulujen keskikoko kasvaa vähintään 2,5 %.

Toimintamenojen kasvun hillitsemiseen liittyvät tavoitteet saavutettiin vuonna 2022. Tulosityksikön toimintakate alitti muutetun talousarvion 3,1 M€. Palvelutuotehinnat eivät toteutuneet alkuperäisen talousarvion mukaan, koska avustukset nostivat yksikköhintoja. Suomenkielisten peruskoulujen keskikoko kasvoi vuoden 2022 aikana 3,9 %.

T6: Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten oppimistulosten ero kantaväestöön pienenee 5 % oppimistuloksia nostamalla.

Kotouttamiseen liittyvä tavoite maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten välisten oppimiserojen kaventamisesta ei toteutunut, vaan oppimistulosten erot mittarista riippuen joko kasvoivat tai kaventuivat suomenkielisten oppilaiden oppimistulosten heikentymisen vuoksi. Oppimistuloksia mitattiin lukutaitoa testaavien Allu-testien, 6. ja 9. luokan lukuvuosidistusten ja Karvin vuosittaisten arviointien avulla.

T7: Suomenkielisessä perusopetuksessa ehkäistään segregatiota lähikouluperiaatetta vahvistamalla. Oppimistulosten koulujen väliset erot pienenevät.

Lähikoulua käyvien oppilaiden osuus kasvoi vuonna 2022 tavoitteen mukaisesti. Koulujen väliset erot oppimistuloksissa eivät pienentyneet, vaan oppimistulokset koulujen välillä ovat kasvussa. Erityisesti erot lukutaitoa mittaavissa Allu-testeissä kasvoivat vuoteen 2021 verrattuna. Toisaalta 6. ja 9. luokan lukuvuosidistusten keskiarvoissa erot olivat hieman kaventuneet (6. luokka) tai samalla tasolla (9. luokka) kuin keväällä 2021.

T8: Siirtymävaihe varhaiskasvatuksesta perusopetukseen kuvataan yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa ja suoraan toiselle asteelle siirtyvien oppilaiden osuus kasvaa.

Siirtymävaiheen kuvaus varhaiskasvatuksesta perusopetukseen huoltajan näkökulmasta valmistui vuonna 2022. Hallinnon näkökulmasta kuvauksen tekemistä jatketaan vuonna 2023. Ilman toisen asteen koulupaikkaa jääneiden nuorten määrä pysyi suunnilleen edellisen vuoden tasolla.

2.3 Lukuvuoden tavoitteet ja niiden toteutuminen

Tulosityksikkö- ja toimialatasoisten tuloskorttitavoitteiden lisäksi suomenkielisessä perusopetuksessa määritellään vuosittain lukuvuoden tavoitteet, jotka kirjataan kaikille kouluille yhteisen lukuvuosisuunnitelman pohjaan. Koulukohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissaan koulut suunnittelevat, kuinka aikovat saavuttaa lukuvuoden tavoitteet tai edistää niissä mainittuja asioita. Lukuvuoden päätteeksi tehdään koulukohtainen lukuvuoden arviointi, jossa arvioidaan, kuinka lukuvuosisuunnitelman toteuttamisessa onnistuttiin ja mitä kokemusten perusteella tulisi ottaa huomioon seuraavan lukuvuoden suunnittelussa.

Lukuvuoden 2021–2022 tavoitteet esitellään taulukossa 2. Tavoitteissa on pyritty jatkuvuuteen siten, että yläotsikot ovat pysyneet usean lukuvuoden ajan samoina ja itse tavoitteissakin on tehty vain pientä tarkistusta. Esimerkiksi tavoite 1a perusopetuksen etenemisestä ja päätökseen saamisesta esiintyi samana myös lukuvuonna 2020–2021. Koska koulut lukuvuoden 2020–2021 päätteeksi arvioivat tavoitteen toteutumista, tarkoitus oli hyödyntää tuota arviota jälleen seuraavan lukuvuoden suunnittelussa.

Taulukko 2: Lukuvuoden 2021–2022 tavoitteet

1. OPETUSSUUNNITELMA JA OPPIVA YHTEISÖ
a) Varmistetaan, että kaikki saavat perusopetuksen päätökseen
b) Lähikoulusta saa laadukasta kolmiportaista tukea
c) Varmistamme erilaisuuden huomioimisen ja ryhmään kuulumisen
2. HYVINVOINTI JA KASVUN TUKI
a) Kiusaamista ehkäisevä kaupunkitasoinen malli on käytössä
b) Oppilaskuntien roolia ja oppilaiden osallisuutta vahvistetaan
3. DIGITAALISUUS JA OPPIMINEN
a) Kehitetään oppilaiden digitaitoja aikaisempien vuosien koulukohtaisesti saatujen mittaustulosten perusteella (OPPIKA / OPEKA)
b) Tuetaan oppilaiden huoltajia digitaalisten palveluiden hyödyntämisessä

Tavoitteissa 1a ja 1b koulut suunnittelivat muun muassa tehostavansa poissaolojen seurantaan, varmistavansa riittävän tiedonsiirron nivelvaiheissa, keskittyvänsä perustaitojen oppimiseen, korostavansa oppilaiden vahvuuksia, selkiyttävänsä eri toimijoiden roolia, käyttävänsä joustavia opetusjärjestelyjä ja paljon muuta. 1C-kohdan toimenpiteiksi kirjattiin mm. erilaisia teema- ja orientaatiopäiviä, luokkakohtaisia hyvinvointitoimenpiteitä, OPS-agentti-yhteistyötä, yhteistyö nuorisotoimen ja seurakunnan kanssa, oppilaskunnan hallituksen järjestämät tapahtumat, hyvinvointikyselyt, ryhmäyttäminen ja tukioppilastoiminta.

Lukuvuoden arvioinnissa tuotiin kohdan 1 osalta esiin muun muassa seuraavia asioita:

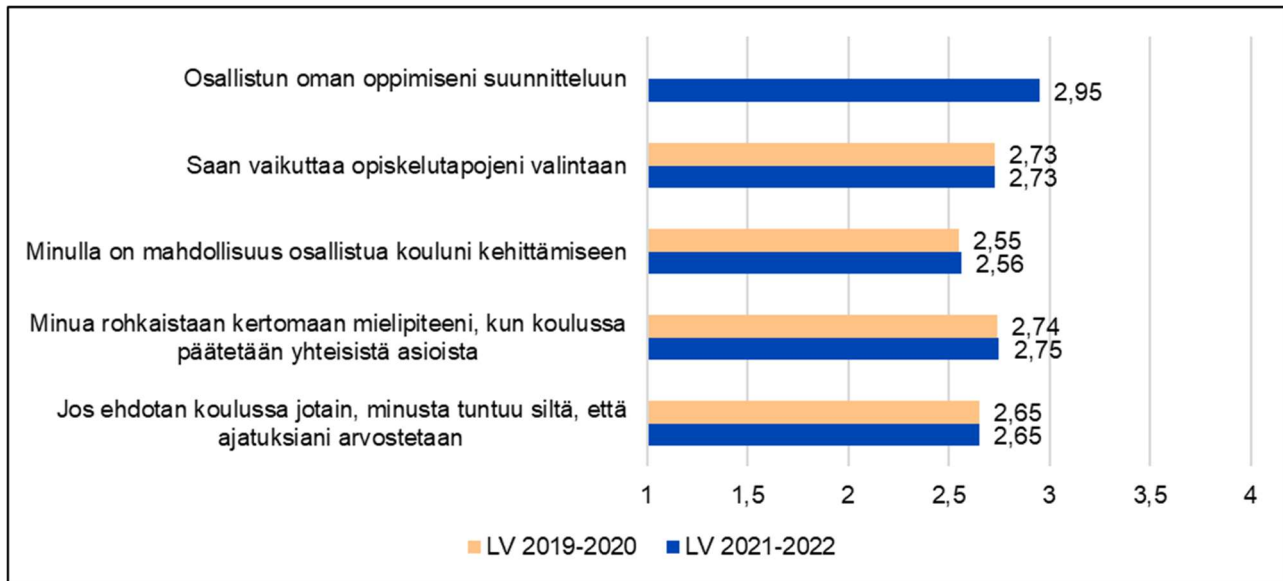
- Opettajien välinen yhteistyö tuotti hyviä tuloksia, mutta haasteena on usein yhteisen suunnittelujan puuttuminen.
- Inklusiivisen opetuksen toteuttaminen vaatisi lisäresursseja.
- Vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen hakemusten määrä kasvoi.
- Monipuolista arviointia kehitettiin.
- Oppilashuoltohenkilöstön puuttuminen ja vaihtuvuus vaikeutti avun saamista.
- Kolmiportaista tukea annetaan koulussamme opetussuunnitelman mukaisesti.
- Kolmiportaisen tuen toteuttamisessa haettiin ja kokeiltiin erilaisia toimintamalleja.
- Kouluissa järjestettiin monenlaisia yhteisöllisyyttä ja ryhmään kuulumisen kokemusta edistäviä tapahtumia ja kehitettiin tähän liittyviä päivittäisiä toimintatapoja.

Kiusaamista ehkäisevä kaupunkitasoinen malli (tavoite 2a) oli lukuvuoden arviointien mukaan käytössä 53 %:ssa kouluista kokonaisuudessaan ja 45 %:ssa kouluista osittain. Koulut suunnittelivat ja arvioivat kaupunkitasoisen Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle -suunnitelman mukaisia koulukohtaisia toimenpiteitä sekä sosiaalisten tilanteiden ja tunteiden tunnistamista sekä uusien taitojen oppimista varten käytettäviä luokkakohtaisia menetelmiä.

Kohdassa 2b lukuvuosisuunnitelmassa esitettiin tarkentavina kysymyksinä, miten oppilaat ovat mukana koulun yhteisten asioiden suunnittelussa ja miten varmistetaan, että oppilaat saavat vaikuttaa opiskelutapojensa valintaan ja oppilaat osallistuvat oman oppimisensa suunnitteluun. Suunnittelussa kehoitettiin hyödyntämään lukuvuoden 2020–2021 oppilas- ja henkilöstökyselyn tuloksia. Koulut luettelivat lukuvuosisuunnitelmissaan monia tapoja osallisuuden lisäämiseksi. Lukuvuoden arvioinneissa todettiin, mitä tapoja tuli kokeiltua ja miten ne onnistuivat. Osa niistä kouluista, joilla oli tuoreet oppilaskyselyn tulokset käytettävissä, arvioi osallisuutta tulostensa valossa, mutta valitettavasti läheskään kaikki koulut eivät näin tehneet.

Kaupunkitasoisissa oppilaskyselyn tuloksissa (kuva 3) nähdään, että kun keskeisiä osallisuuteen liittyviä väittämiä verrataan kahden vuoden takaisiin tuloksiin, jolloin oppilaskysely tehtiin edellisen kerran samoissa kouluissa, keskiarvoissa ei tapahtunut muutosta, vaan ne olivat edelleen melko matalat. Kyselyn vastausasteikko oli 1–4 (1=Ei juuri koskaan, 2=Joskus, 3=Usein, 4=Lähes aina). Yksittäisissä kouluissa saattoi kyllä muutoksia näkyä, suuntaan tai toiseen. Tämän vuoksi nämä tulokset olisi ollut tärkeä huomioida koulukohtaisessa arvioinnissa.

Kuva 3: Oppilaskyselyn osallisuusväittämien vertailu aiempiin tuloksiin

Digitaitojen kehittämistä (kohta 3) koulut suunnittelivat varsin eri tavoin jo senkin vuoksi, oliko kyseessä alavai yläkoulu. Muutenkin näyttää siltä, että koulut ovat eri vaiheissa omien digisuunnitelmiansa laatimisessa ja toteuttamisessa. Kehittämiskohteina mainittiin muun muassa peruskäyttötaidot, lähdekriittisyys ja medialukutaidot eri oppimisympäristöjen käyttö, kymmensormijärjestelmä sekä tietoturva. Melko harva koulu oli tässäkin kohdassa hyödyntänyt mitään arviointituloksia suunnittelun tai arvioinnin pohjana. Kaupunkitasoisesti oppilaskyselystä saatiin aiheeseen liittyen seuraavat keskiarvot:

- Voin käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa oppimisen tukena useimmissa oppiaineissa: 2,92
- Opettajani ohjaavat minua hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa uusilla tavoilla: 2,77
- Tieto- ja viestintäteknologian monipuolinen käyttö innostaa minua opiskelemaan: 2,92

Henkilöstökyselyssä saatiin seuraavia keskiarvoja digiaiheisiin väittämiin:

- Ohjaan oppilaitani hyödyntämään digitaalisia työskentely-ympäristöjä opiskelussaan: 2,80
- Kokeilemme uusia tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäviä työtapoja yhdessä oppilaitteni kanssa: 3,04
- Digitaalisuutta käytetään apuna opettajien välisessä yhteistyössä: 3,58
- Minulla on henkilökohtainen osaamisen kehittämisen suunnitelma tieto- ja viestintäteknologian osalta: 2,11
- Saan riittävästi tukea ja koulutusta tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön kehittämiseen: 2,92
- Käytän digitaalisia työtapoja ennakkoluulottomasti ja kokeillen: 3,13

Huoltajien tukeminen digitaalisten palveluiden hyödyntämisessä (3b) keskittyi pääasiassa Wilman käyttämiseen, jossa haasteita oli erityisesti osalla monikulttuurisista huoltajista.

2.4 Tasa-arvo- ja korona-avustukset sekä tasa-arvorahakysely

Opetus ja kulttuuriministeriö myönsi Espoon kaupungille lukuvuodelle 2021–2022 erityisavustusta tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin sekä koronaepidemiasta johtuneiden poikkeusolojen vaikutusten tasaamiseen. Suomenkielisen perusopetuksen osuus näistä erityisavustuksista oli yhteensä noin 4,43 miljoonaa euroa.

Tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin tarkoitettulla avustuksella kehitettiin esi- ja perusopetuksen toimintakulttuuria inklusiota edistäväksi ja edistettiin oppilaiden mahdollisuuksia opiskella omassa lähikoulussaan. Avustuksen käytön tavoitteena oli vähentää muun muassa sosioekonomisesta taustasta johtuvia oppimiseroja ja kehittää oppimisen ja koulunkäynnin tukea joustavin keinoin.

Poikkeusolojen vaikutusten tasaamiseen kohdennetulla erityisavustuksella edistettiin koronaepidemiasta johtuvien oppimisen- ja hyvinvoinnin vajeiden paikkaamista, vahvistettiin lapsen oppimisen ja kehityksen tukeen liittyvien ongelmien ehkäisyä sekä parannettiin oppimisen edellytyksiä.

Molempien avustusten avulla kouluihin palkattiin lisähenkilöstä eli opettajia ja avustajia. Koulut saivat itse suunnitella ja toteuttaa koululle kohdennetulla hankerahoituksella toimintaympäristöään ja haasteitaan parhaiten tukevat avustuksen käyttötavat ja toimintamallit.

Tasa-arvorahakysely

Loppuvuodesta 2022 koulujen rehtoreilta kerättiin kyselyn avulla tietoa tasa-arvo-avustuksen käytöstä ja sen vaikuttavuudesta. Espoon kaupungille on jo usean vuoden ajan myönnetty avustusta tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin, mutta systemaattista tietoa koulujen rehtoreilta ei avustuksen käytöstä ole aikaisemmin kerätty. Kyselyyn vastasi 63 suomenkielisten peruskoulujen rehtoria.

Suosituimpia avustuksen käyttökohteita olivat rehtoreiden vastausten mukaan samanaikais- ja yhteisopettajuus, tuntien lisääminen esimerkiksi jakotuntien avulla sekä resurssiopettajan palkkaaminen. Myös esimerkiksi avustajien palkkaaminen oli suosittu avustuksen käyttökohteeksi.

Rehtoreilta kysyttiin myös mielipidettä siitä, mitkä ovat tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin tarkoitetun avustuksen tärkeimpiä tai vaikuttavimpia käyttökohteita. Opettajien palkkaaminen nähtiin vastauksissa vaikuttavammaksi kuin avustajien palkkaaminen. Vaikuttavimmaksi käyttökohteeksi nousi vastauksissa opettajien palkkaaminen sellaisiin opetusryhmiin, joissa on tehostetun tuen oppilaita tai joissa erityisen tuen oppilaan tuki järjestetään kokonaan yleisopetuksen ryhmässä: 82 % vastaajista nimesi jommankumman näistä vaihtoehdoista tärkeimmäksi avustuksen käyttökohteeksi.

2.5 Rehtorikysely

Toukokuussa 2022 suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikössä toteutettiin kysely rehtoreille. Kyselyssä rehtoreita pyydettiin antamaan palautetta ja arvioimaan perusopetuksen hallinnon ja johtamisjärjestelmän toimivuutta. Kysely oli jatkoa vuosina 2018 ja 2020 toteutetuille opetustoimen rehtorikyselyille. Uusi organisaatio astui voimaan lukuvuoden alkaessa 1.8.2021, joten toukokuussa oli hyvä hetki arvioida sen toimivuutta ja vaikutuksia.

Kyselyyn vastattiin erittäin aktiivisesti. Kysely lähetettiin 69 rehtorille, joista 67 vastasi (97 %). Heistä 53 oli vastannut myös edelliseen rehtorikyselyyn. 21 vastaajalla (31 %) oli rehtorikokemusta Espoossa alle neljä vuotta ja 46:lla (69 %) neljä vuotta tai enemmän.

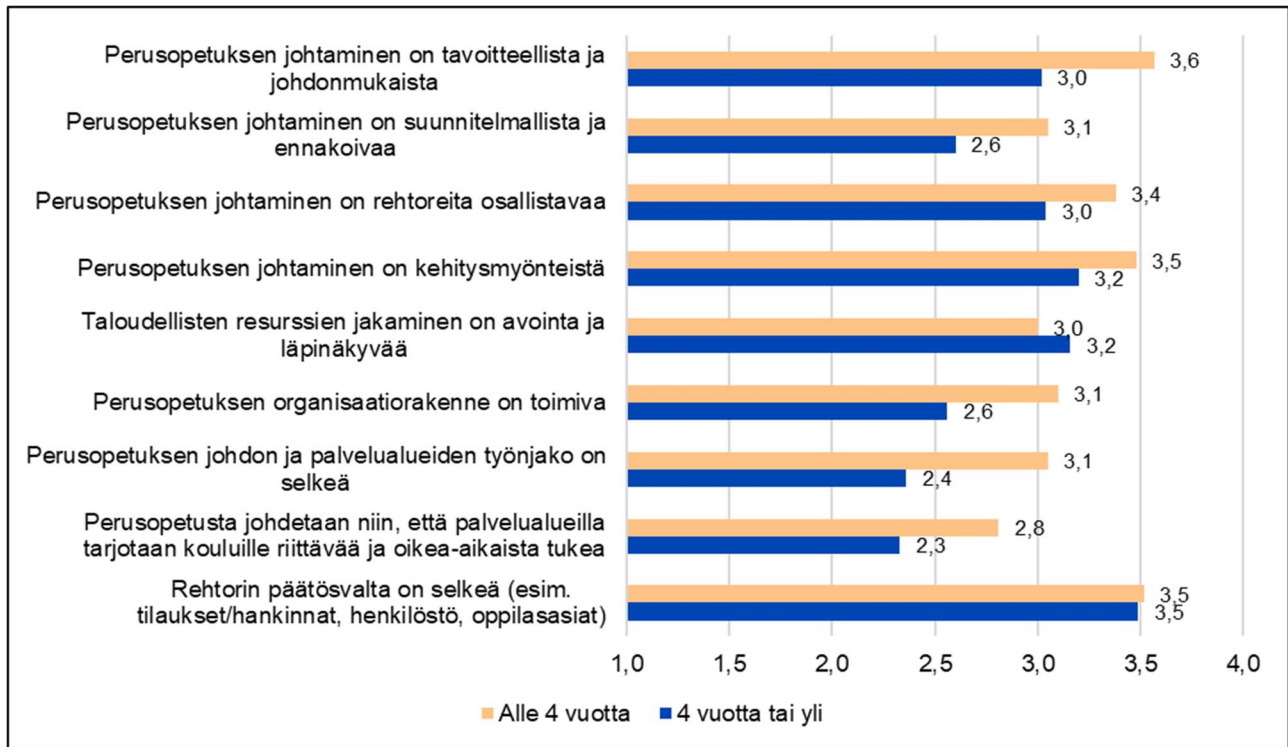
Kyselyn alussa oli perusopetuksen johtamista, organisaatiota, viestintää ja taloutta koskevia kysymyksiä. Tämän jälkeen vastaaja antoi palautetta oman aluepäällikkönsä sekä kunkin palvelualueen toiminnasta. Lisäksi rehtorit arvioivat kyselyssä omaa työkuormitustaan sekä oman työn hallinnan kokemuksiaan. Kysely toteutettiin anonyymisti.

Kuvassa 4 on esitetty keskeisten johtamista, organisaatiota ja taloutta koskevien väittämien keskiarvot alle ja yli neljä vuotta Espoossa rehtorina työskennelleillä. Vastausasteikko oli 1–4 (1 = Täysin eri mieltä, 2 = Melko eri mieltä, 3 = Melko samaa mieltä, 4 = Täysin samaa mieltä). Keskiarvot olivat useimmissa väittämässä varsin hyviä, joskin organisaatiota ja palvelualueita koskevat tulokset saivat olla paremmat. Kiinnostavaa on, että alle neljä vuotta rehtorina toimineilla keskiarvot olivat selkeästi parempia kuin pidempään rehtorina toimineilla.

Keskiarvot olivat edellisestä kyselystä tilastollisesti merkitsevästi nousseet väittämässä *"Perusopetuksen johtaminen on rehtoreita osallistavaa"* (2,6->3,2) ja *"Perusopetusta johdetaan niin, että päätöksenteko on avointa ja tasapuolista"* (2,7->3,1). Taloutta koskevissa väittämässä keskiarvot puolestaan olivat laskeneet: *"Taloudellisten resurssien jakaminen on avointa ja läpinäkyvää"* (3,4->3,1) ja *"Perusopetusta johdetaan niin, että talousresurssit jaetaan tarkoituksenmukaisesti"* (3,1->2,7). Paras resurssitilanne katsottiin olevan koulusihteeripalveluissa ja yleisopetuksen opetustuntiresursseissa, ja heikoin erityisopetuksen opetustuntiresursseissa ja psykologipalveluissa. Avoimissa vastauksissa perusopetuksen johdolle annettiin niin ruusuja, risuja kuin kehittämistoiveitakin. Osittain toiveet olivat ristiriitaisia kuvaten vastaajien kirjoa laajemminkin. Osa esimerkiksi toivoi selkeää ohjausta, ohjeita ja nopeampaa päätöksentekoa. Toiset taas halusivat, että päätökset tehdään osallistavasti keskustellen ja koululla on mahdollisimman suuri autonomia.

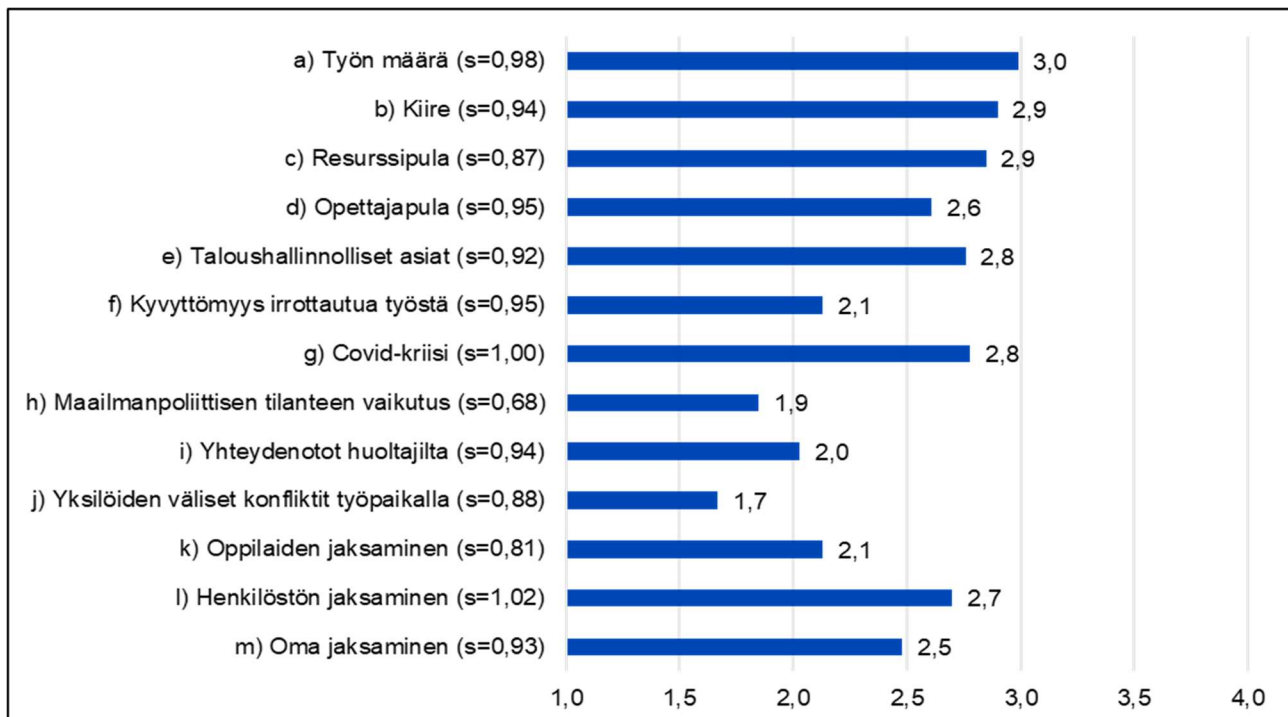
Aluepäälliköt, jotka toimivat rehtorien esihenkilöinä, saivat kyselyssä erittäin hyvää palautetta. Lähes kaikki rehtorit kokivat, että yhteistyö aluepäällikön kanssa toimii ja aluepäällikkö auttaa haasteellisissa työtilanteissa. Eniten kehitettävää oli työhyvinvoinnista huolehtimisessa, osaamisen kehittämisessä ja aluekokousten järjestämisessä. Myös aluepäälliköitä koskevissa väittämässä alle neljä vuotta rehtorina toimineiden keskiarvot olivat vielä korkeampia kuin kokeneemmillä rehtoreilla, vaikka korkeita heilläkin.

Kuva 4: Rehtorikyselyn johtamisväittämien keskiarvoja alle ja yli neljä vuotta Espoossa rehtorina toimineilla

Rehtorien kokeman työn kuormittavuuden tulokset on esitetty kuvassa 5. Asteikko oli 1–4 (1 = Työkuormitukseni on sopiva, 4 = Työkuormitukseni on erittäin suuri). Sopivaksi työkuormitukseksi määriteltiin se, kun työn määrä, vaatimukset ja olosuhteet tuntuvat sopivilta, asiaan ei liity jatkuvaa stressiä ja työstä toipuu vapaa-ajalla. Kuvasta nähdään, että eniten rehtoreita kuormittivat työn määrä, kiire ja resurssipula. Myös covid-kriisi koettiin kyselyhetkellä vielä kuormittavaksi. Vähiten sen sijaan kuormittivat konfliktit työyhteisössä, maailmanpoliittinen tilanne sekä huoltajien yhteydenotot. Vastausten hajonnat olivat suuria kaikissa kohdissa maailmanpoliittista tilannetta lukuun ottamatta. Rehtorit kokivat siis työn kuormittavuutta kokonaisuutena eri tavoin; toisten vastaukset olivat lähellä ”sopivaa kuormitusta”, toiset kuormittuivat kaikesta. Yksi kuormitusta helpottava tekijä oli rehtorikollegoilta saatu apu ja tuki, jota lähes kaikki vastaajat kokivat saavansa.

Kuva 5: Rehtorien kokema työn kuormittavuus

Avoimissa vastauksissa kuormitusta kerrottiin aiheuttavan muun muassa työvoimapula, joka näkyi rekrytointihaasteina, sijaisten saatavuudessa sekä puuttuvan oppilashuollon henkilöstön työn kasautumisena opettajien ja rehtorin harteille. Kuormitusta aiheuttivat myös järjestelmistä johtuvat talouden seuraamisen hankaluudet, epämääräinen työnkuva ja yllättävät muutokset. Hallinnosta toivottiin rehtoreille oikea-aikaista tukea ja että tarvittavat tiedot ja ohjeet olisivat helposti saatavilla. Lisäksi toivottiin lisää apulaisrehtoreita ja sitä, että rehtorien työtehtäviä ei lisättäisi, ellei samalla oteta jotain pois.

Rehtorikyselyn tuloksissa näkyi melko selviä alueellisia eroja, kun alueita tarkasteltiin aluepäälliköiden hallinnoimien neljän alueen näkökulmasta. Yhdellä alueella tyytymättömyys perusopetuksen johtamiseen, organisaatioon, talousresursseihin ja viestintään oli suurempaa kuin muilla alueilla. Toisella alueella taas rehtorien kokema työkuormitus oli selvästi muita alueita suurempaa. Selityksiä näihin haettiin muun muassa alueellisissa rehtorikokouksissa, joissa tuloksista käytiin avointa keskustelua, mutta selkeää selittävää tekijää ei löytynyt. Molemmilla alueilla oltiin kuitenkin omaan aluepäällikköön melko tyytyväisiä.

Kyselyn tulokset esitettiin rehtoreille heti tulosten valmistumisen jälkeen. Niitä käsiteltiin perusopetuksen johdossa ja kullakin palvelualueella erikseen ja lisäksi alueellisissa rehtorikokouksissa.

Rehtorikyselyn eri palvelualueita koskevista tuloksista on raportoitu niissä luvuissa, joissa toiminnoista muutenkin kerrotaan: 3.3 Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen, 4.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito, 4.3 Kolmiportainen tuki ja avustajapalvelut, 4.5 Monikulttuuriset opetuspalvelut, 4.7 Sähköinen toimintaympäristö sekä 6.1 Oppilaaksioton toimivuus.

3 Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen

3.1 Koulujen henkilöstökysely

Perusopetuksen koulujen itsearviointiin kuuluva henkilöstökysely tehtiin tammikuussa 2022 kaikissa Espoonlahden ja Keski- ja Pohjois-Espoon alueiden 40 koulussa. Vastaajia oli 1231, joista 86 % opetushenkilöstöä. Vastausprosentti oli 86 %.

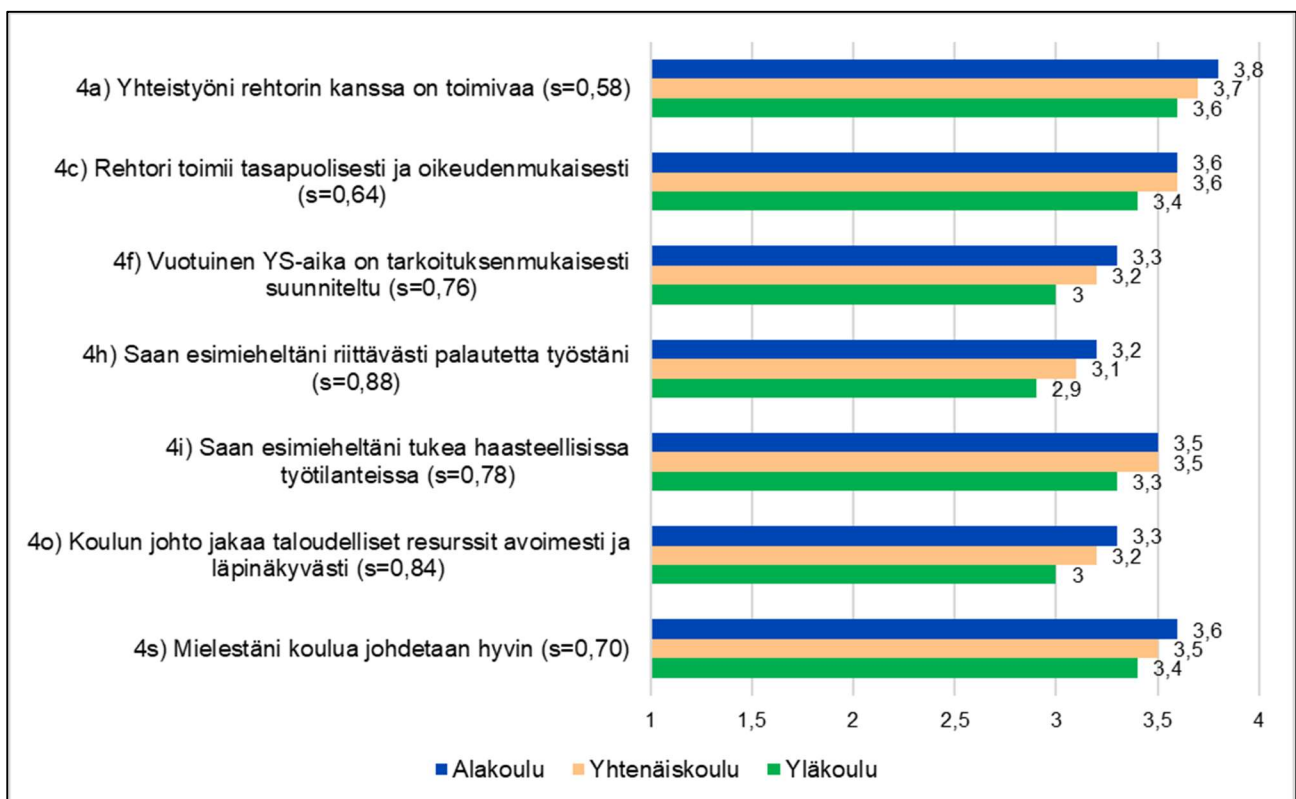
Ohjeistuksen mukaan henkilöstökyselyyn vastaavat kaikki rehtorin (ja apulaisrehtorin) alaiset, eli opetushenkilöstö, avustajat, koulusihteeri ja apulaisrehtori. Opetushenkilöstö vastaa kyselyyn YS-ajalla ja muu henkilöstö muulla työajalla. Jokainen vastaaja saa kyselyyn henkilökohtaisen vastauslinkin.

Henkilöstökysely jakautuu kahteen osaan. Kaikki vastaavat kyselyn alkuosan kysymyksiin, joissa kysytään muun muassa koulun johtamisesta, henkilöstön hyvinvoinnista ja kouluympäristön turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Kyselyn loppuosaan, jossa kysytään opetussuunnitelman toteuttamiseen liittyvistä asioista, osaamisen kehittämisestä, työn kuormittavuudesta, kodin ja koulun yhteistyöstä sekä opiskeluhollosta, vastaa vain opetushenkilöstö. Kyselyn alussa vastaaja valitsee kahdesta vaihtoehdosta omaa työtehtävää/nimikettä vastaavan vaihtoehdon, jolloin kysely tarjoaa automaattisesti oikeat kysymykset valinnan perusteella.

Johtaminen

Kuvassa 6 on esitetty keskiarvoja muutamista kyselyn johtamisväittämistä. Vastausasteikko oli 1–4 (1 = Ei juuri koskaan, 2 = Joskus, 3 = Usein, 4 = Lähes aina). Koulujen johtaminen oli tulosten mukaan keskimäärin hyvää tai erittäin hyvää, kuten kuvan välittämistä näkyy, mutta tuloksissa oli vaihtelua kouluittain ja kouluasteittain. Esimerkiksi väittämässä ”*Mielestäni koulua johdetaan hyvin*” koulukohtaisten keskiarvojen vaihtelu oli suurta. Joissakin kouluissa myös koulun sisäinen hajonta oli suuri. Suuri hajonta koulun sisällä tarkoittaa yleensä isoja näkemyseroja ja jonkinlaista ristiriitaa.

Kuva 6: Tuloksia henkilöstökyselyn johtamisväittämistä kouluasteittain

YS-ajan käytössä (4f) oli monessa koulussa kehittämistä, ja sitä myös kommentoitiin avoimissa vastauksissa paljon. Yhteistä suunnitteluaikaa kaivattiin, mutta useimmiten pienempien opettajaryhmien kesken. Varsinkin suurissa kouluissa kannattaisikin miettiä, mitä asioita on hyvä käsitellä koko opettajayhteisön kesken ja mitä ei, ettei YS-ajoista tulisi pelkkiä tiedotustilaisuuksia. Aikaa toivottiin myös osaamisen jakamiselle ja

tiimiopettajuuden kehittämiseksi. Kommenteissa arvioitiin, että näihin panostaminen tukee lopulta opettajien jaksamista ja sitoutumista.

Henkilöstön työhyvinvointi

Henkilöstön työhyvinvointia mittaavien tulosten mukaan vastaajat näyttivät viihtyvän työyhteisössään oikein hyvin. ”Viihdyn työyhteisössäni”, ”Yhteistyö työtovereiden kanssa sujuu hyvin” ja ”En ole kokenut työyhteisössäni syrjintää” saivat kaikki korkeita keskiarvoja väliltä 3,6–3,7. Myös vaikutusmahdollisuudet omaan työhön koettiin hyväksi (3,4) ja työtehtävät selkeästi määritellyiksi (3,4). Työyhteisön hyvinvoinnista huolehtimisessa (3,0) ja etenkin työterveyshuollossa (2,5) oli kuitenkin vastausten mukaan kehittämistä. Tulokset myös osoittivat, että johtaminen ja henkilöstön hyvinvointi korreloivat vahvasti keskenään.

Koettu työmäärä, työssä jaksaminen ja työn vaatavuus ovat keskeisiä työhyvinvointiin liittyviä tekijöitä. ”Työmääräni on minulle sopiva” -väittämän keskiarvo kaikilla vastaajilla oli 3,0. Vastausvaihtoehto 3 (= melko samaa mieltä) oli yleisin vastaus. Vain alle 5 % vastaajista oli väittämästä täysin eri mieltä. ”Koen jaksavani työssä hyvin” -väittämän keskiarvo oli niin ikään 3,0. ”Työn vaatavuus on minulle sopiva” -väittämän keskiarvo oli 3,3.

Yläkouluissa oli ala- ja yhtenäiskouluja hieman heikommat keskiarvot työyhteisössä viihtymisessä sekä työyhteisön hyvinvoinnista huolehtimisessa. Kokonaisuutena henkilöstön hyvinvointia mittaavien väittämien keskiarvot eivät kuitenkaan muuttuneet lukuvuoden 2019–2020 kyselystä.

Opetussuunnitelma

Opetushenkilöstö arvioi henkilöstökyselyssä opetussuunnitelman toteutumista omassa työssään. Seuraavaan listaan on poimittu keskeisiä tuloksia näistä asioista:

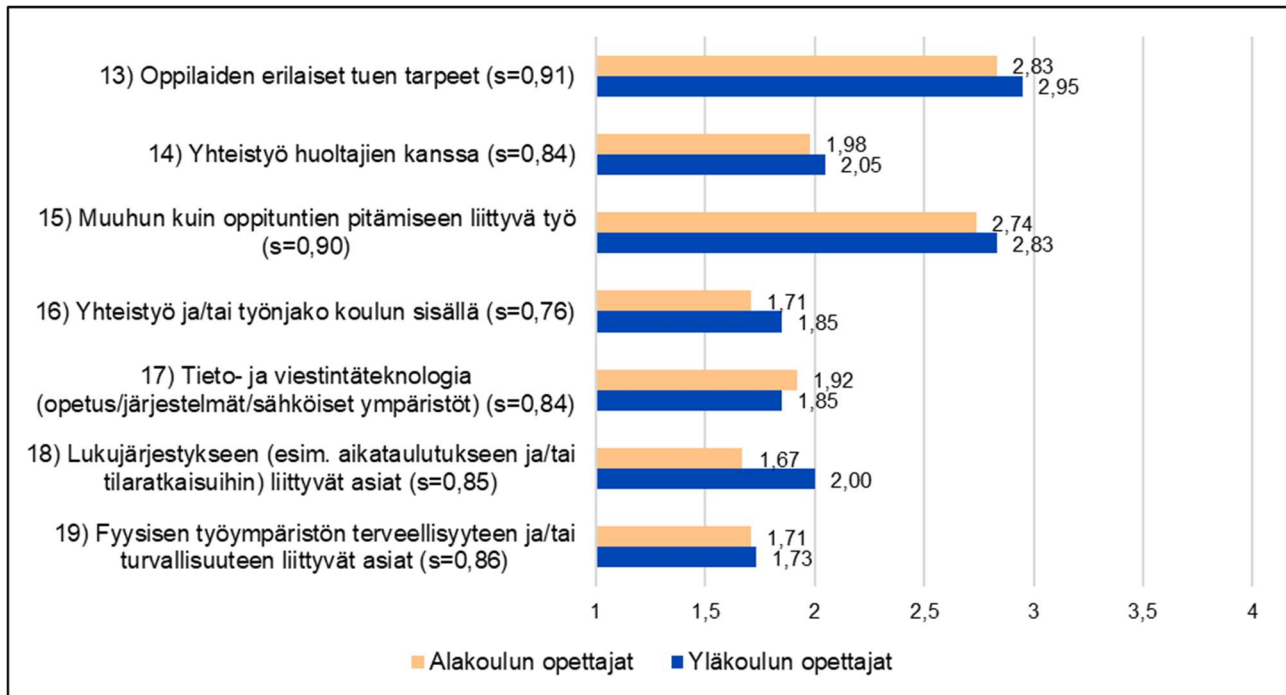
- Opettajat olivat vahvasti sitä mieltä, että käyttävät opetustilanteissa pedagogisesti parhaiten soveltuvia työtapoja. Erittäin moni kertoi eriyttävänsä opetusta aktiivisesti (tosin useammin ala- kuin yläkoulussa), löytävänsä keinoja oppilaiden motivointiin ja antavansa oppilaille mahdollisuuden osoittaa osaamista eri tavoin. Opettajat myös rohkaisevat aktiivisesti oppilaita kertomaan mielipiteensä ja sanoivat huolehtivansa oppilaiden mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia sekä tukevansa oppilaiden myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä.
- Tulosten mukaan kehitettävää oli muun muassa oppilaiden osallistumisessa oman oppimisen suunnitteluun, oppilaiden mahdollisuudessa vaikuttaa opiskelutapojensa valintaan, oppilaiden ohjaamisessa oman osaamisen arviointiin sekä luokan ulkopuolisten oppimisympäristöjen hyödyntämisessä.
- OPS-tuloksissa ei ollut merkittäviä koulu-, kouluaste- tai oppilasalue-eroja.
- Oppilaiden ja opettajien näkemykset poikkesivat huomattavasti toisistaan esimerkiksi siinä, onko oppitunneilla hyvä työrauha ja minkä verran oppilas saa palautetta osaamisestaan. Opettajien näkemys oli paljon positiivisempi (tästä tarkemmin oppilaskyselyn tuloksissa luvussa 5.2.1).
- OPS-osiot korreloivat johtamisosoiden kanssa heikosti tai ei lainkaan, eli sillä, mitä opettaja ajattelee koulun johtamisesta, ei näytä olevan yhteyttä siihen, miten hän kertoo toteuttavansa OPS:aa työssään.
- Opettajat arvioivat keskimäärin tuntevansa opetussuunnitelman hyvin ja toteuttavansa sitä työssään. Kouluittain oli kuitenkin paljon vaihtelua siinä, paljonko OPS:ta keskustellaan koulussa ja kuinka aktiivisesti opettajien OPS-osaamista pyritään kehittämään. Keskustelua saisi olla enemmän, sillä mitä enemmän koulussa keskusteltiin OPS:ta, sitä enemmän OPS-asiantuntemusta koulussa oli ja sitä paremmaksi koettiin koulun johtaminen ja henkilöstön välinen vuorovaikutus.
- Yhteissuunnittelun mahdollistavat rakenteet sekä yhteisopettajuuden hyödyntäminen olivat asioita, joissa koulujen tulokset poikkesivat toisistaan merkittävästi. Kummankin kehittäminen näyttäisi olevan hyödyllistä, sillä näissä onnistuminen oli tulosten mukaan yhteydessä moneen hyvään asiaan niin opetuksen käytännöissä, koulun johtamisessa kuin henkilöstön hyvinvoinnissakin.

Opetussuunnitelman toteutumisen arvioinnissa on hyvä huomata, että kyse on itsearvioinnista. Väittämät on esitetty minä-muodossa, ja opettaja arvioi, miten hyvin tai kuinka usein hän toteuttaa kysytyjä asioita. Tällaisessa arviointitavassa on puutteensa. On esimerkiksi huomattu, että kyselyihin vastaajilla on taipumus arvioida omaa osaamista ja toimintaa myönteisemmin kuin muiden, mikä tulee ottaa tulosten tulkinnassa huomioon. Tästä huolimatta on parempi, että opettaja arvioi omaa toimintaansa opettajana kuin miettii, miten asia keskimäärin koulussa toteutuu.

Työn kuormittavuus opettajilla

Opettajilta kysyttiin, missä määrin he kokevat muutamien keskusteluissa ja avoimissa vastauksissa usein toistuvien asioiden kuormittavan heitä työssään. Kuvassa 7 on esitetty kuormittavuuskysymyksen keskiarvot ala- ja yläkoulujen opettajille. Vastausasteikko oli käänteinen: 1=Työkuormitukseni on sopiva, 4=Työkuormitukseni on erittäin suuri, eli mitä suurempi keskiarvo, sitä enemmän koettua kuormitusta. Sopivaksi työkuormitukseksi määriteltiin se, kun työn määrä, vaatimukset ja olosuhteet tuntuvat sopivilta, työhön ei liity jatkuvaa stressiä ja siitä toipuu vapaa-ajalla.

Kuva 7: Opettaja kuormittavat tekijät

Kuvasta nähdään, että eniten opettajia kuormittivat oppilaiden erilaiset tuen tarpeet sekä muuhun kuin oppituntien pitämiseen liittyvä työ. Kaikissa kuormitustekijöissä hajonta oli kuitenkin suurta, eli yksittäiset opettajat kokivat kuormituksen määrän ja kuormittavat tekijät eri tavoin. Koulujen välillä oli koettuun kuormitukseen liittyviä eroja, ja joissakin kouluissa myös koulun sisäinen hajonta oli suurta. Suuri kuormittavuus oli jossain määrin yhteydessä heikoksi arvioituun johtamiseen, mutta oli myös kouluja, joissa sekä johtaminen että työyhteisö arvioitiin hyväksi, mutta kuormitusta koettiin silti. Joissakin kouluissa koettiin merkittävää kuormitusta jossakin yksittäisessä asiassa, esimerkiksi fyysisessä työympäristössä, vaikka tulokset muuten olivat tavanomaiset.

Kun opettajilta kysyttiin, mikä heidän työssään on parasta, niin useimmiten he vastasivat, että oppilaat, työyhteisö ja työn itsenäisyys. Osittain samoihin tekijöihin liittyvät siis sekä työn parhaat että kuormittavimmat asiat.

3.2 Henkilöstön vaara- ja uhkatilanteet

1.1.–31.12.2022 välisenä aikana Hesse-työturvallisuusjärjestelmään tehtiin suomenkielisestä perusopetuksesta 2 050 väkivalta- ja uhkatilanneilmoitusta 71 eri yksiköstä (taulukko 3).

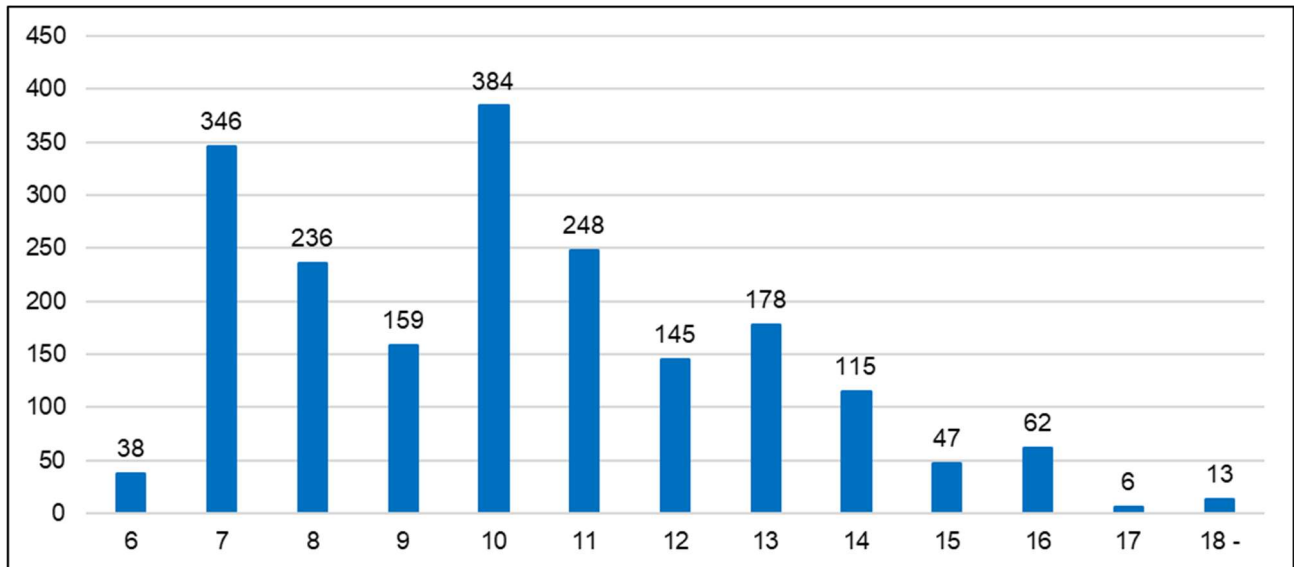
Taulukko 3: Henkilöstön väkivalta- ja uhkatilanneilmoitukset 1.1. - 31.12.2021 (raporttipäivä 3.1.2023)

Tapauksen luokittelu / SUPE	Määrä 2022
Fyysinen väkivaltainen kosketus, esim. lyönti	1663
Fyysisen väkivallan uhka, esim. tekijä yrittää lyödä, mutta ei osu	219
Suora henkinen uhka, esim. uhkailu tai nimittely	145
Fyysinen tai sanallinen seksuaalinen uhka	21
Sosiaalinen / julkinen uhka, esim. Some-kirjoittelu	2
Kaikki yhteensä	2050

Ilmoituksia teki 459 eri henkilöä. Väkivalta- ja uhkatilanteista suurin osa (81 %) liittyi fyysiseen väkivaltaan. 73 ilmoituksessa kerrottiin tilanteita tapahtuneen useampia saman päivän aikana.

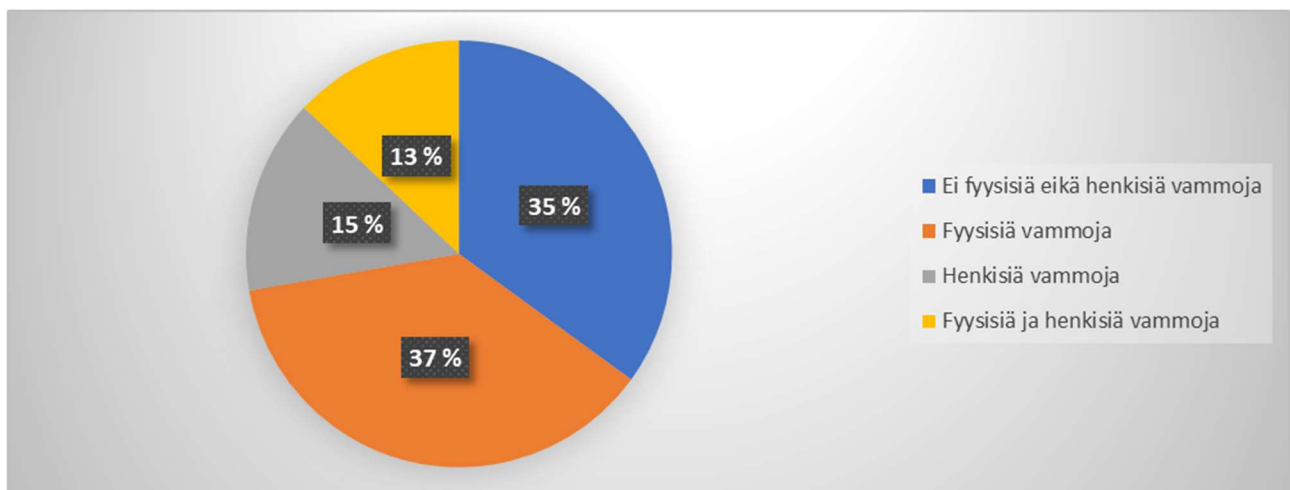
82 % tilanteista sattui koulun sisätiloissa ja 15 % koulun pihalla. 38 % ilmoituksista tehtiin 7–9-vuotiaista ja noin joka neljäs ilmoitus (24 %) tehtiin 12–15-vuotiaasta (kuva 8).

Kuva 8: Uhkakäyttäytyjän ikä ja tilanteiden määrä 1.1. - 31.12.2022

Väkivalta- ja uhkatilanteen aiheuttajana oli useimmiten (86 % tapauksista ja 84 % v. 2021 tilanteista) erityisopetuksen oppilas. Yleisopetuksen oppilaiden aiheuttamia tilanteita oli 1.1. - 31.12.2021 välisenä aikana 258 kappaletta (13 %). Huoltajista tehtyjä ilmoituksia oli 6 kappaletta. 52 %:ssa tilanteista (1066 tilannetta) työntekijä sai fyysisiä ja / tai henkisiä vammoja (kuva 9).

Kuva 9: Väkivalta- ja uhkatilanteista työntekijöille aiheutuneet vammat vuonna 2022

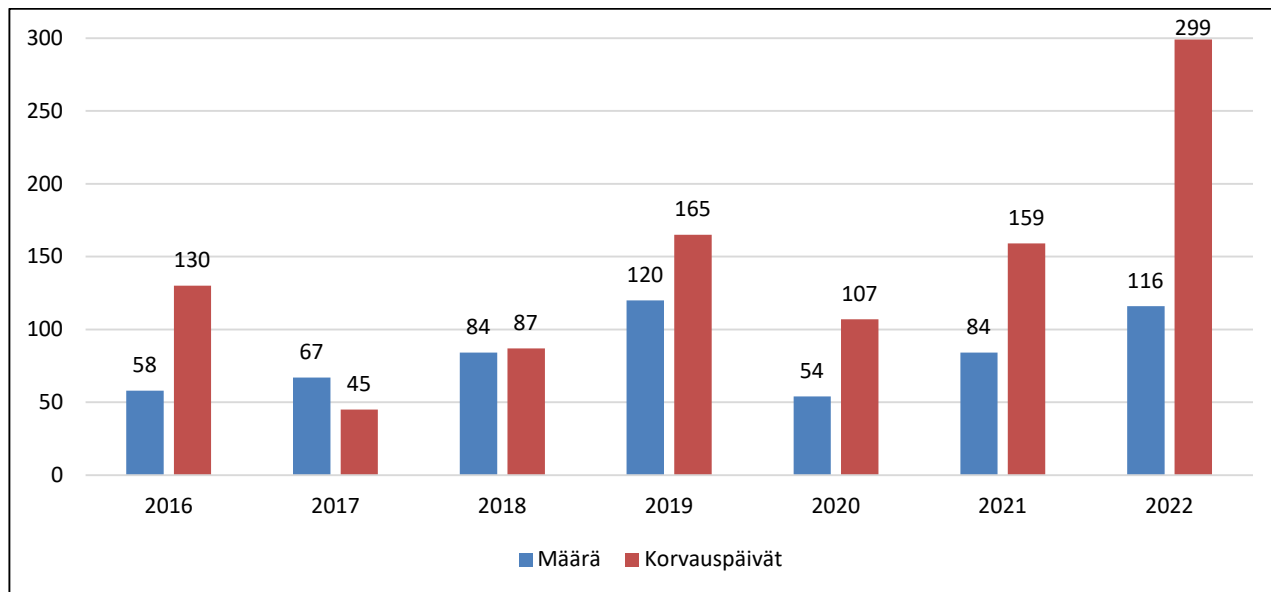
Suomenkielisen perusopetuksen henkilöstölle sattui vuoden 2022 aikana 465 (suluissa koko vuoden 2021 tilanne: 413) tapaturmaa, joista 365 (335) sattui työssä ja 100 (77) asunnon ja työpaikan välillä Korvauspäiviä aiheutui yhteensä 1021 (1275). Väkivaltaisia tapaturmia kirjattiin 120 kpl (84 kpl), joista aiheutui 299 korvauspäivää (159 korvauspäivää).

Työssä sattuneita, vakavaksi luokiteltavia tapaturmia, joissa korvauspäiviä oli vähintään 22, sattui muun muassa seuraavissa tilanteissa:

- Oppilaan luistimen terä osui sääreen.
- Lapsi hyökkäsi kimppuun lyöden, potkien ja purren.
- Oppilas potki ja töni.
- Oppilas juoksi karkuun pihalla, jolloin työntekijä lähti perään, liukastui ja kaatui.

- Oppilas otti vauhtia ja hyppäsi patjalta trampoliinille, jota opettaja kantoi. Opettaja ei ehtinyt irrottaa otettaan.

Kuva 10: Väkivaltatapaturmien määrät ja korvauspäivät suomenkielisessä perusopetuksessa vuosina 2016–2022

3.3 Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen

Espoon suomenkielisen perusopetuksen tulosyksikön opetuksen kehittämisen palvelualue seuraa aktiivisesti kansallisia ja kansainvälisiä vertailututkimuksia, valtakunnallisia koulutuspoliittisia linjauksia sekä toimintaympäristön ja ohjaavien normien muutoksia. Palvelualueella tunnistetaan osaamisen kehittämisen tarpeita eri arviointitulosten, kuten koulujen itsearviointikyselyjen, oppimistulosten ja kouluterveyskyselyjen sekä muun kerätyn palautteen perusteella. Keskeisenä osaamisen kehittämisen tavoitteena on varmistaa jokaisen kouluyksikön ja jokaisen opettajan mahdollisuus korkealaatuiseen opetustyöhön niin, että opetuksen laatu, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja koulutuksellinen jatkumo toteutuvat.

Espoon korkealaatuinen opetus nojaa tulevaisuuteen luottavaisesti suhtautuvien, työssään onnistumista kokevien, yhdessä työskentelevien opettajien ja rehtoreiden osaamiseen. Espoon onnistumiselle oppimisen ja sivistyksen kärkikaupunkina on tärkeää, että opetushenkilöstöllä, rehtoreilla ja tulosyksikön johdolla on yhteinen näkemys Espoo-strategian ja opetussuunnitelmien ydinkohdista sekä osaamista toteuttaa niitä työssään, osana oppivan yhteisön toimintakulttuuria.

Opetushenkilöstölle tarjotaan monipuolista ja ajantasaista tukea osaamisen kehittämiseen. Lukuvuoden 2021–2022 aikana opetuksen kehittämisen palvelualue kehitti koulutusten sisältöjä ja toimintatapoja vastaamaan oppivien yhteisöjen osaamisen kehittämistarpeisiin entistä vahvemmin yhteisöjen ja opettajien tarpeista lähtien. Jo useamman vuoden ajan osaamisen kehittämisen painopisteenä on ollut koulujen arjessa ja työn ohessa tapahtuvaksi osaamisen kehittämiseksi 70–20–10-mallin mukaisesti. Vertaistukeen perustuvista osaamisen kehittämisen malleista on saatu kansallisesti ja kansainvälisesti rohkaisevia kokemuksia.

Covid-19-pandemian johdosta suurin osa osaamisen kehittämisestä tapahtui virtuaalisia työvälineitä hyödyntäen ja hyvät kokemukset ovat osittain johtaneet pysyviin etäkoulutusmalleihin, jolloin siirtymät ja laaja osallistuminen on helpompaa. Lähtilaisuuksien mahdollistuessa järjestettiin myös vuorovaikutteisia osaamisen kehittämisen kohtaamisia, koulutuksia ja työpajoja.

Osaamisen kehittämisen verkostot

Osaamisen kehittämistoiminnan tavoitteena on ollut vahvistaa Espoon opettajien OPS-osaamista ja tarjota materiaalia osaamisen kehittämisen tueksi. Lisäksi opettajien tukena on ollut oppianeitoittainen opettajien verkosto, jossa jokaiselle opettajalle on tarjoutunut mahdollisuus osaamisen jakamiseen, keskusteluun, yhteiskehittelyyn ja OPS-osaamisen vahvistamiseen. Toimintaa ohjaavana periaatteena on ollut vuorovaikutusta ja monipuolista työskentelyä ja toimintakulttuuria tukevan osaamisen kehittäminen. Lisäksi on

edistetty koulujen pedagogisten tieto- ja viestintäteknologiapalvelujen sekä oppimisympäristöjen kehittämistä, eheitä oppimisen polkuja. Digipedagogisen osaamisen kehittämistä on jatkettu yhteistyössä Helsingin yliopiston tutkijaedustajien kanssa. Yhteistyö on mahdollistanut tutkimustiedon hyödyntämisen espoolaisten opettajien digipedagogisen osaamisen kehittämisessä.

Lukuvuonna 2021–2022 osaamisen kehittämisen tukena toimi 39 eri oppiaineiden, erityisten osaamisalueiden kehittäjäopettajaa ja TVT-kehittäjäkouluttajaa. Lisäksi Opetushallituksen myöntämällä hankerahoituksella rahoitettiin yhteensä viidentoista (15) lukutaidon ja ohjelmoinnin kehittäjäopettajan sekä koulujen toimintakulttuurin kehittämistä tukevien alueellisten OPS-agenttien toimintaa. Kehittäjäopettajien toimintaa seurattiin ja koulujen itsearviointitulosten sekä heidän järjestämiensä osaamisen kehittämisen tilaisuuksien palautekyselyjen avulla.

Hankeavustuksella kehitettiin tehostettua oppilaanohjausta sekä työelämälähtöisen perusopetuksen mallia lukuvuonna 2021–2022, ja kehitettyjen mallien mukainen toiminta laajeni syksyllä 2022. Myös sitouttavan kouluyhteistyön pilotoinnin ohjaajien toimintaa toteutettiin hankerahoituksella. Monikulttuuristen opetuspalvelujen palvelualueella opettajien tukena toimi kehittäjäopettaja.

Opetuksen tuen palvelualueella toimi Oikeus oppia: oppimisen tuki ja inklusio esi- ja perusopetuksessa - hankkeen projektipäällikkö, koordinaattori ja jalkautuvia hanketyöntekijöitä. Heidän tehtävänään oli oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä inklusion osaamisen ja rakenteiden kehittäminen kaupunkitasoisesti verkostoyhteistyössä suomenkielisen varhaiskasvatuksen ja ruotsinkielisten sivistyspalveluiden sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppiainekohtaiset kehittäjäopettajat osallistuivat kuntatasoiseen OPS-työhön oppiaineen opetussuunnitelma-asiantuntijoina. Lisäksi kehittäjäopettajat järjestivät osaamisen kehittämisen ja jakamisen tilaisuuksia opettajille, pitivät yllä opettajaverkostoa, pitivät yhteyttä opettajiin, vastasivat kysymyksiin ja tiedottivat opettajia.

Toiminnassa huomioitiin Covid-19-pandemian asettamat rajoitukset lähitapaamisille ja toiminnassa hyödynnettiin vahvasti virtuaalisia työvälineitä. Kokoontumiset pidettiin virtuaalisesti, annettiin ohjeita etätapaamisissa, koottiin materiaalia opettajien tueksi etäopetukseen ja käytiin keskustelua työtiloissa.

Suomenkielisen perusopetuksen osaamisen kehittäjät ja yhteistyökumppanit järjestivät lukuvuoden 2021–2022 syyslukukauden aikana 190 koulutuskalenterissa julkaistua osaamisen kehittämisen tapahtumaa. Näihin osallistui yhteensä noin 2400 opettajaa ja rehtoria.

Yhtenäisen kasvun ja oppimisen polun johtamistyön tueksi järjestettiin koko toimialan yhteinen lukuvuoden aloitusseminaari syksyllä 2022. Seminaarissa käsiteltiin ajankohtaisia Kasvun ja oppimisen toimialan asioita sekä työskenneltiin yhtenäisen kasvun ja oppimisen polun kehittämisen parissa. Rehtoreiden osaamista tuettiin eri toimijoiden tarjoamalla eriaiheisilla Teams-infoilla, yhteisillä tilaisuuksilla ja aluepäälliköiden johdolla aluekokouksissa.

Arviointituloksia

Rehtorikyselyssä rehtoreilta kysyttiin, missä määrin seuraavat asiat ovat edistäneet OPS-osaamista työyhteisössänne. Vaihtoehdot ja niistä saadut keskiarvot olivat seuraavat:

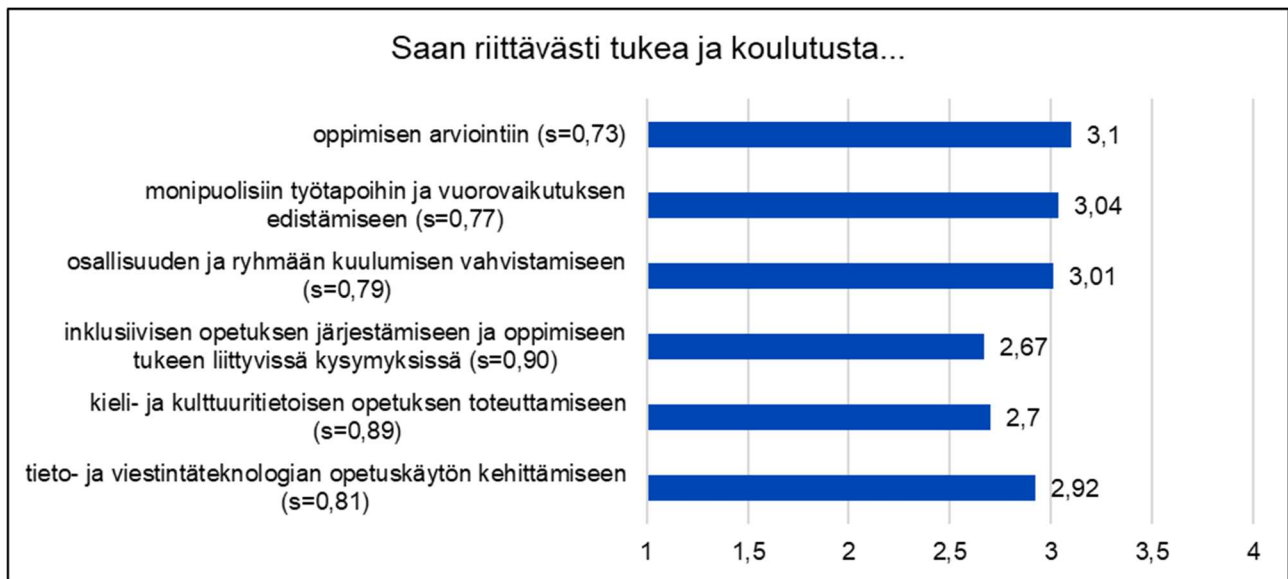
- oppimisen messujen kehittäjäopettajatilaisuudet: 2,5
- OPS-agentit: 2,5
- osaamisen kehittämisen tarjonnassa tarjotut iltapäiväkoulutukset: 2,7
- osaamisen kehittämisen tarjonnassa tarjotut kokopäiväkoulutukset: 2,6
- kouluille tilattavat koulutukset: 2,6
- kehittäjäopettajien tuki: 2,5

Vastausasteikko oli 1–4 (1=Ei lainkaan, 2=Vähän, 3=Jonkin verran, 4=Paljon sekä Emme ole käyttäneet/osallistuneet). Mikään vastausvaihtoehdoista ei siis korostunut erityisesti, vaan tulos oli kaikkien osalta hyvin keskimääräinen. Väittämiin *"Kouluille tarjottu tuki OPS:n toteuttamiseen on ollut riittävää"* ja *"Palvelualue viestii selkeästi opetussuunnitelman ja sen liitteiden muutosten keskeiset päämäärät sekä tarvittavat toimenpiteet"* saatiin molempiin keskiarvoksi 2,7 (4-portainen asteikko: täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä). Jälkimmäinen väittäminen oli pudonnut edellisestä kyselystä, jolloin siihen saatiin keskiarvo 3,1.

Henkilöstökyselystä saatiin aineistoa siitä, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan käytännössä ja miten hyvin opettajat arvioivat tuntevansa opetussuunnitelman. Näistä voi lukea tarkemmin henkilöstökyselyn tuloksista

kertovasta luvusta 3.1. Kyselyssä opettajat arvioivat myös saamaansa tukea ja koulutusta aihepiireittäin (kuva 11).

Kuva 11: Tuen ja koulutuksen riittävyys aihepiireittäin henkilöstökyselyn mukaan

Loppuvuodesta 2022 opetuksen kehittämisen palvelualue toteutti opettajille yksityiskohtaisen kyselyn osaamisen kehittämiseen liittyvistä näkemyksistä. Kyselyyn vastasi 425 opettajaa. Tulosten mukaan opettajat kokivat tarvitsevansa eniten tukea arviointiosaamisen sekä ohjelmointiosaamisen ja robotiikan kehittämisessä. Lisää osaamista kaivattiin eniten oppimisen tuen asioihin sekä digipedagogiseen osaamiseen. Oman koulun kollegoiden tuki koettiin ylivoimaisesti parhaaksi osaamisen kehittämisen tavaksi, ja koulukohtaisuutta pidettiin tärkeänä lähtökohtana. Osaamisen kehittämisen toivottiin tapahtuvan työajalla ja niin, että opettajien yhteissuunnittelulle jää aikaa. Samat asiat tulivat esille myös henkilöstökyselyssä. Kyselyn tuloksia hyödynnetään osaamisen kehittämisen toimintamallin valmistelussa.

Osaamisen kehittämisen toimintamalli

Espoon opetushenkilöstön osaamisen kehittämiseen on valmisteltu uutta toimintamallia. Osaamisen kehittämisen lähtökohtana olivat Espoo-tarinan, osaamistarpeet ja toimialan toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset. Opettajien osaamisen kehittämiselle asetettiin seuraavat tavoitteet: 1) opetushenkilöstön osaamisen ja opetuksen laadun kehittäminen Espoossa on strategista, tutkimusperustaista ja tarvelähtöistä; 2) opetus on tavoitteellista ja laadukasta; 3) jokainen espoolainen opettaja on opetussuunnitelman toteuttamisen laaja-alainen asiantuntija ja oman osaamisensa sekä työyhteisön aktiivinen kehittäjä.

Tavoitteena on, että jatkossa kouluilla on omat osaamisen kehittämisen suunnitelmat ja opettajilla omat henkilökohtaiset suunnitelmat. Rehtoreilla on merkittävä rooli oman koulunsa osaamisen kehittämisen edistämässä ja tukemisessa. Tavoitteisiin päästään yhteisellä strategisella ja osallistavalla kehittämistyöllä.

Osaamisen kehittämisen toimintamallin valmistelua on toteutettu 2022 verkkokyselyllä ja tiiviissä yhteistyössä aluepäälliköiden, toimialan johdon, henkilöstön kehittämisen palvelualueen, kehittäjäopettajien, OPS-agenttien, opettajien ja rehtoreiden kanssa. Toimintamallin uudistaminen aloitetaan kehittäjäverkostojen uudistamisella vuoden 2023 aikana.

4 Perusopetuksen palvelu- ja toimintaympäristön kuvaus

4.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito

Opiskeluhoito on kouluissa tehtävää työtä, jolla edistetään, pidetään yllä ja luodaan edellytyksiä oppilaiden hyvälle oppimiselle, psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle sekä sosiaaliselle hyvinvoinnille. Opiskeluhoitoon tavoitteena on edistää oppilaiden ja koko koulu yhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja oppilaiden osallisuutta. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko koulu yhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistaminen on osa koulun arkea ja perustoimintaa. Yhteisöllisen opiskeluhoitoon toteuttamiseen osallistuvat kaikki koulu yhteisössä työskentelevät aikuiset.

Kaupunkitasolla opiskeluhoitoon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa *opiskeluhoito ohjausryhmä*. Se linjaa yhteiset tavoitteet opiskeluhoitoon toiminnalle ja tukee niiden saavuttamista ja yhtenäisiä toimintatapoja. Opiskeluhoito ohjausryhmänä Espoossa toimii lasten ja nuorten hyvinvointityön ohjausryhmä, jossa ovat edustettuna kaikki keskeiset lasten ja nuorten palvelut eri toimialoilta. Opiskeluhoitoon tavoitteet ovat yhteydessä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa sovittaviin tavoitteisiin sekä muihin opiskeluhoitoa ohjaaviin suunnitelmiin.

Koulussa opiskeluhoitoon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa koulukohtainen opiskeluhoitoyhdistys eli yhteisöllinen hyvinvointiryhmä. Yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä hyvinvointityötä johtaa rehtori. Opiskeluhoitoon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan opiskeluhoitosuunnitelma, joka on koulun opetussuunnitelman liite. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä koulun henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Koulu ympäristöllä ja -yhteisöllä on suuri merkitys oppilaan terveydelle ja hyvinvoinnille sekä mahdollisuuksille oppia omien kykyjen mukaisesti. Terveellinen ja turvallinen koulu ympäristö sekä hyvinvoiva yhteisö muodostuvat hyvistä fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista olosuhteista. Siitä hyötyvät sekä oppilaat että koulun henkilöstö. Koulu ympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastus on lakisäätöinen ja toteutetaan kolmen vuoden välein.

Opiskeluhoitoon kehittämiseksi perustettiin vuoden 2022 alussa rehtoryöryhmä, jonka puheenjohtajana toimii aluepäällikkö Leena Lakovaara. Ryhmän tehtävänä on kehittää yhteisöllisen opiskeluhoitoon käytäntöjä ja yhdenmukaistaa toimintatapoja. Vuoden aikana vahvistettiin opiskeluhoitoon alueellista yhteistyötä. Aluepäälliköiden johdolla aluepsykologi, aluekuraattori ja osastonhoitaja ovat tavanneet säännöllisesti ja kehittäneet opiskeluhoitoa alueelliset erityispiirteet huomioiden.

Keväällä 2022 järjestettiin kaikilla neljällä alueella vanhempainillat, joissa kerrottiin Kouluterveyskyselyn (2021) tuloksista. Tavoitteena oli vahvistaa kaikkien aikuisten yhteistä vastuuta lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin haasteisiin vastaamisessa. Lisäksi 8.3.2022 järjestettiin kaupunkitasoinen vanhempainilta, jonka aiheena oli nuorten turvallisuus. Tilaisuudessa kuultiin puheenvuorot useista kaupungin palveluista, joista lapset tai nuoret voivat saada apua. Teamsissä järjestettyyn tilaisuuteen osallistui noin 500 henkilöä.

Vuonna 2021 käynnistynyt Sitouttavan koulu yhteistyön -hanke (SKY) jatkui. Hankkeessa kehitetään sitouttavan koulu yhteistyön mallia, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä ja vähentää poissaoloja sekä luoda myönteistä toimintakulttuuria kouluissa. Oppilaan kouluun kiinnittymistä tukevat kohdatuksi tuleminen ja tunne osallisuudesta. Hankkeessa pilotoidaan yhä vaikuttavampia tapoja ryhmäytymiseen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. SKY-hankkeessa pilotoidaan yhteisö ohjaajia kouluilla. Lukuvuonna 2021–2022 seitsemässä suomenkielisessä perusopetuksen koulussa työskenteli yhteisö ohjaaja, ja syyslukukaudella 2022 15:ssä koulussa.

Yhteisöllisen opiskeluhoitoon toimenpiteitä tulee tehdä tietoon perustuen. Se edellyttää luokka- ja koulukohtaista hyvinvointitietoa, jota saadaan kohtaamisissa oppilaiden kanssa sekä oppilaskyselyissä, Kouluterveyskyselyssä, Move!-mittauksissa ja Hyvinvointikartta-kyselyssä. Hyvinvointitietojen tuloksia analysoidaan ja sen perusteella tehtäviä toimenpiteitä suunnitellaan yhdessä koulun henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Yksi yhteisöllisen opiskeluhoitoon keskeisistä tavoitteista on oppilaiden osallisuuden ja kouluun kiinnittymisen vahvistaminen. Oppilaskyselyssä tätä arvioitiin esimerkiksi väittämässä *"Tunnen kuuluvani joukkoon"*. Taulukossa 4 on esitetty prosenttiosuudet niistä, jotka ovat vastanneet väittämään "usein" tai "lähes aina". Tuloksissa ei tapahtunut suurta muutosta lukuvuodesta 2019–2020, mutta yläkoulun tyttöjen kokemus joukkoon kuulumisesta on selvästi heikompi kuin muilla ryhmillä.

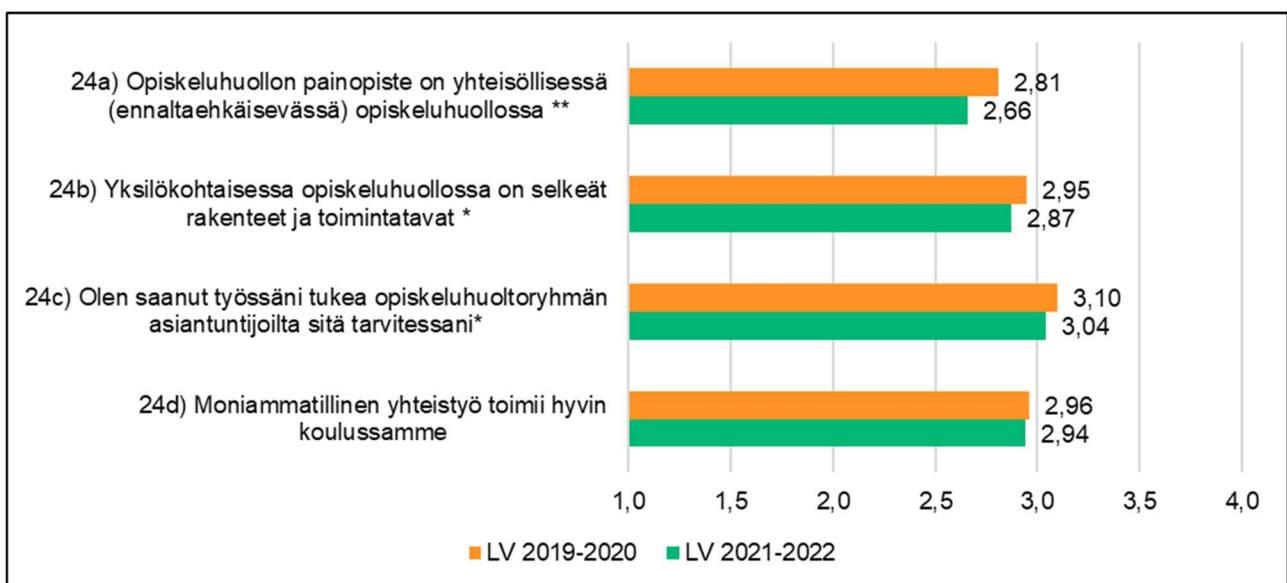
Taulukko 4: Ala- ja yläkoulun tyttöjen ja poikien kokemus joukkoon kuulumisesta

	Alakoulu 4.–6.-luokkalaiset			Yläkoulu 7.–9.-luokkalaiset		
	Pojat	Tytöt	Sukupuoli yhteensä	Pojat	Tytöt	Sukupuoli yhteensä
2019–2020	89 %	84 %	87 %	87 %	72 %	79 %
2021–2022	89 %	83 %	86 %	85 %	72 %	78 %

Oppilaskyselyn tuloksissa, luvussa 5.2.1, esitellään muita osallisuuteen liittyviä tuloksia.

Koulujen opiskeluhuollon toimivuutta arvioitiin lukuvuonna 2021–2022 muun muassa perusopetuksen henkilöstökyselyssä. Yhteistyön toimivuutta koulun opiskeluhuollon kanssa selvitettiin muutamilla opettajille esitetyllä väittämällä, joiden tulokset on esitetty kuvassa 12. Opiskeluhuollon keskeinen tavoite on, että toiminnan painopiste on yhteisöllisessä eli ennaltaehkäisevässä työssä. Tähän tavoitteeseen ei päästy, sillä väittämän 24a keskiarvo putosi 2,81:stä 2,66:een lukuvuodesta 2019–2020, jolloin henkilöstökysely edellisen kerran tehtiin samoissa kouluissa. Muutos on merkitsevä. Myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon rakenteissa ja toimintatavoissa (24b) keskiarvo putosi merkitsevästi. Muilta osin tulokset olivat samalla tasolla kuin lukuvuoden 2019–2020 kyselyssä. Huomioitavaa on kuitenkin, että koulujen väliset erot opiskeluhoitoväittämien keskiarvoissa olivat huomattavan suuret. Esimerkiksi väittämässä 24d matalin koulukohtainen keskiarvo oli 2,06 ja korkein 3,49. Opiskeluhuollon toimivuudessa näyttää siis olevan suuria eroja kouluittain.

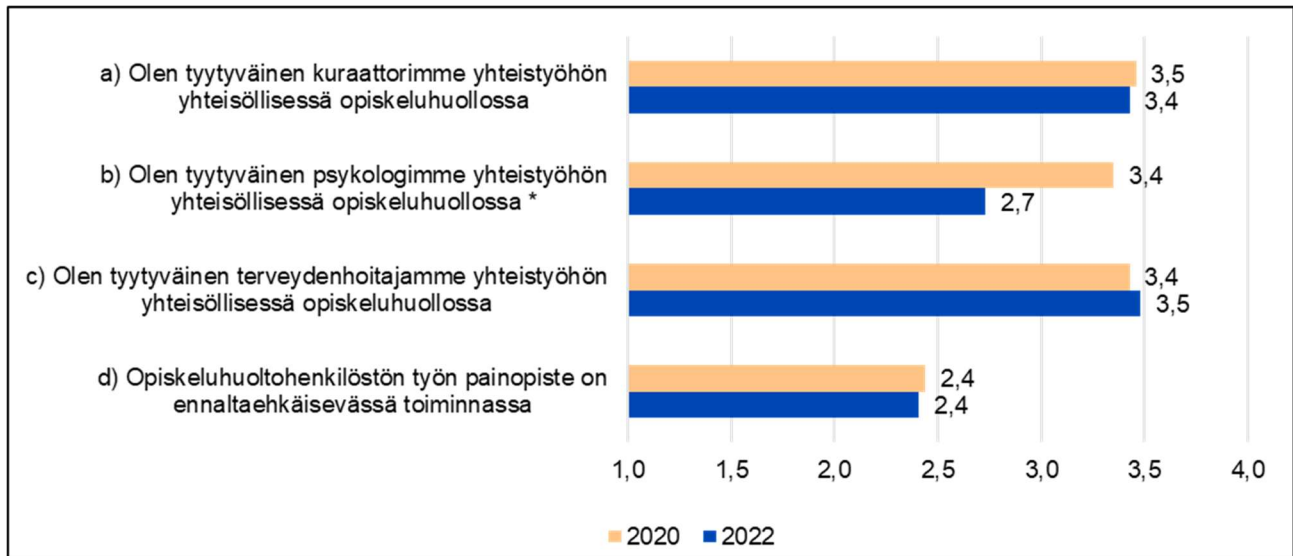
Kuva 12: Tulokset henkilöstökyselyn 2020–2021 opiskeluhoitoväittämistä

Rehtorikyselyssä rehtoreilta kysyttiin tyytyväisyyttä opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön (kuva 13). Rehtorit olivat hyvin tyytyväisiä yhteistyöhön kuraattorien ja terveydenhoitajien kanssa, mutta tyytyväisyys psykologien kanssa tehtävään yhteistyöhön oli pudonnut merkitsevästi edellisestä kyselystä, vaikka tässä pyydettiin arvioimaan nimenomaan yhteistyön laatua, ei resurssia. Todennäköisesti yksi yhteistyötä heikentävä tekijä oli psykologien vaihtuminen, jolloin yhteistyötä ei kunnolla ehditty edes rakentaa.

Rehtorit olivat vielä opettajiakin selvemmin sitä mieltä, että opiskeluhuollon painopiste ei ole ennaltaehkäisevässä opiskeluhuollossa, kuten pitäisi. Tässä ei ollut tapahtunut kahdessa vuodessa muutosta. Kun rehtoreilta kysyttiin, mihin he toivoisivat psykologien ja kuraattorien tukea nykyistä enemmän, eniten vastauksia sai luokka- ja/tai ryhmätyöskentely, toiseksi eniten työpari-/yhdessätyöskentely opettajan kanssa ja kolmanneksi eniten opettajien konsultaatio.

Kuva 13: Rehtorien tyytyväisyys yhteistyöhön opiskeluhoillon kanssa

4.2 Opiskeluhoitopalvelujen riittävyys ja tasavertaisuus

Yksilökohtaisella opiskeluhoilolla tarkoitetaan yksittäisille oppilaille annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoillon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhoiltoa. Yksilökohtainen opiskeluhoito on sekä ehkäisevää että korjaavaa. Sen tavoitteena on edistää oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia ja opintojen etenemistä. Työssä tuetaan myös huoltajia ja ohjataan heidät tarvittaessa koulun ulkopuolisten palvelujen piiriin.

Kouluterveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuu oli vuoden 2022 loppuun saakka hyvinvoinnin ja terveyden toimialalla. Suomenkielinen perusopetus järjesti psykologi- ja kuraattoripalvelut. Opiskeluhoillon palvelujen järjestämisvastuu siirtyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Opiskeluhoillon palvelujen järjestämisvastuun siirtymistä valmisteltiin vuoden 2022 ajan. Psykologit, kuraattorit ja kouluterapeutit siirtyivät liikkeen luovutuksella hyvinvointialueen palvelukseen. Muutos oli merkittävä monille työntekijöille sekä kasvun ja oppimisen toimialalle. Opiskeluhoilolla on pitkät perinteet Espoon kaupungissa. Maaliskuussa 2022 järjestettiin juhlaseminaari Espoon kuraattoritoiminnan 50-vuotisen taipaleen kunniaksi.

Psykologien ja kuraattorien työskentelyn tavoitteena on edistää oppilaiden psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia yksilöinä ja yhteisön jäsenenä sekä tukea oppimistavoitteiden saavuttamista. Psykologit ja kuraattorit edistävät oppilaiden psykososiaalista hyvinvointia, myönteistä kokonaiskehitystä sekä kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Opiskeluhoitopalvelut ovat ensisijainen tukitoimi koulun sisällä matalan kynnyksen periaatteella.

Kuraattorien osalta vuoden 2022 alussa tuli voimaan sitova henkilöstömitoitus, jonka mukaisesti tulisi olla vähintään yksi kuraattori 670:tä oppilasta kohti. Taulukossa 5 on esitetty kuraattorien ja psykologien keskimääräiset oppilasmäärät perusopetuksessa. Kuraattoreilla oli työalueellaan keskimäärin 680 oppilasta. Psykologien osalta sitova henkilöstömitoitus tulee voimaan 1.8.2023 (yksi psykologi 780:tä oppilasta kohti).

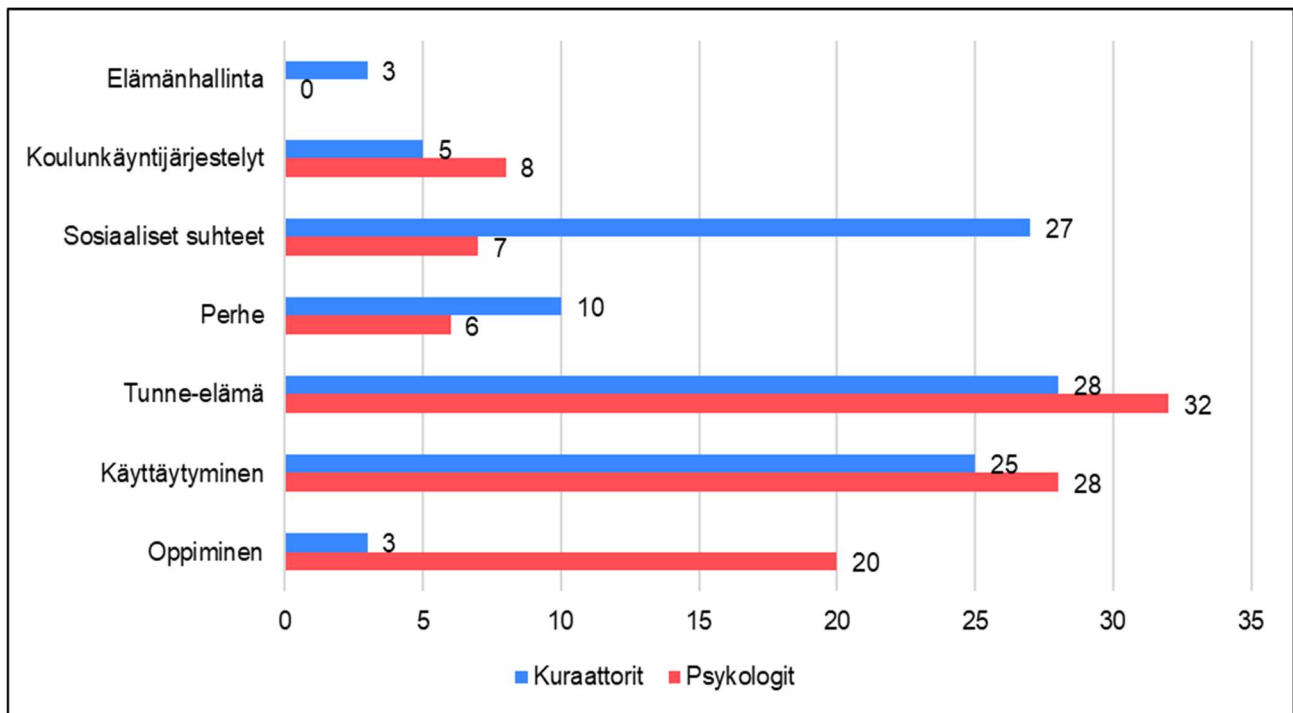
Taulukko 5: Kuraattorin ja psykologin keskimääräinen oppilasmäärä/työntekijä vuosina 2017–2022

Vuosi	Kuraattorit	Psykologit
2017	952	857
2018	829	863
2019	864	871
2020	863	855
2021	850	843
2022	680	729

Espoon kaupungille myönnettiin valtion erityisavustusta opiskeluhuollon henkilöstömitoituksen laajentamisen vaatimiin toimenpiteisiin, erityisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistamiseen esi- ja perusopetuksessa sekä lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa vuosille 2021–2022 (yht. 445 000 eur). Valtionavustus oli tarkoitettu koulupsykologien ja koulukuraattorien palkkaamiseen yhteisöllisen opiskeluhuollon ja ennaltaehkäisevän työn vahvistamiseksi. Valtionavustuksen turvin palkattiin suomenkieliseen perusopetukseen 10 kuraattoria vuodelle 2022. Tämä merkittävä lisäys auttoi työalueen kohtuullistamisessa kuraattorien osalta. Psykologien osalta rekrytointihaasteet olivat merkittäviä, ja useita kouluja oli vailla psykologipalveluja.

Oppilaan tunne-elämään liittyvät syyt olivat yleisimpiä syitä sekä psykologin että kuraattorin asiakkuuteen (kuva 14).

Kuva 14: Syyt kuraattorin tai psykologin asiakkuuteen (lv. 2021–2022)

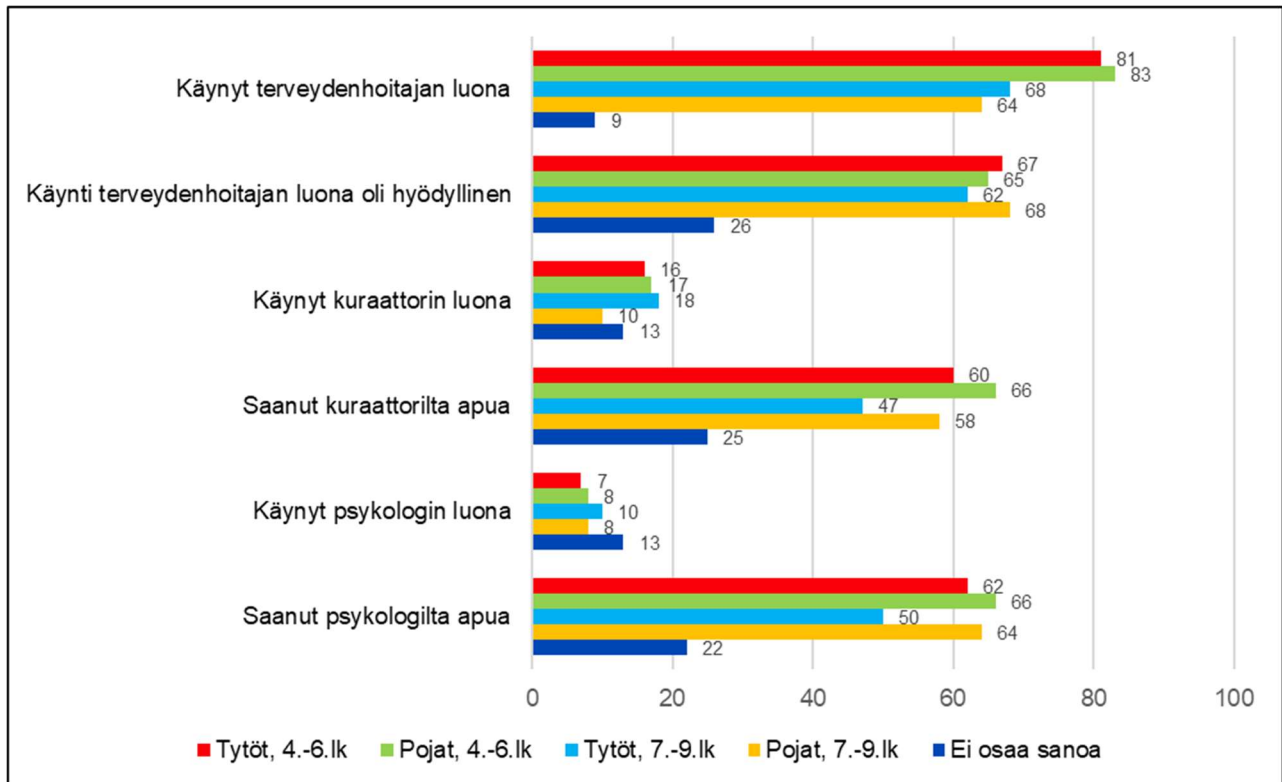

Oppilaan ahdistuneisuus, pelot, masentuneisuus tai alakuloisuus olivat yleisimpiä yksittäisiä syitä, joiden vuoksi oppilas oli hakeutunut tai hänet oli ohjattu opiskeluhuollon palveluihin. Oppilaan käyttäytymiseen ja oppimiseen liittyvät syyt olivat myös yleisiä syitä psykologin asiakkuuteen. Kuraattorien asiakkuuksissa näkyivät oppilaiden sosiaaliset suhteet ja käyttäytymiseen liittyvät syyt.

Tyytyväisyyttä terveydenhoitaja-, psykologi- ja kuraattoripalveluihin selvitettiin oppilas- ja huoltajakyselyjen yhteydessä. Oppilaskysely tehtiin kaikissa Espoonlahden ja Keski- ja Pohjois-Espoon kouluissa luokilla 4–9. Siinä kysyttiin ”Oletko käynyt terveydenhoitajan / koulukuraattorin / psykologin luona?” ja jos vastaus oli kyllä, kysyttiin, oliko käynti hyödyllinen tai saiko kuraattorilta/psykologilta apua (kuva 15).

Terveydenhoitajalla käyntejä oli ymmärrettävästi paljon enemmän kuin kuraattori- ja psykologikäyntejä. Yläkoulun pojat kävivät terveydenhoitajalla ja kuraattorilla vähemmän kuin muut ryhmät. Psykologikäynnit olivat vähentyneet jonkin verran aiempiin kyselyihin verrattuna. Yläkoulun tytöt käyttivät kuraattorin ja psykologin palveluja eniten, mutta kokivat selvästi muita harvemmin saaneensa heiltä apua. Melko suuri oli myös niiden osuus, jotka eivät tienneet, olivatko käyneet terveydenhoitajan, kuraattorin tai psykologin luona, tai jos olivat käyneet, eivät osanneet sanoa, saivatko sieltä apua.

Kuva 15: Opiskeluhuollon palvelujen käyttäminen ja avun saanti

4.3 Kolmiportainen tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki, joiden rakenteita ja toimintakulttuuria kehitetään ja arvioidaan koulun yhteisöllisessä opiskeluhooltotyössä. Oppilaalla on oikeus saada lähikoulussaan tukea tarvitsemallaan tasolla.

Yleinen tuki

Yleisessä tuessa laadukasta perusopetusta tarjotaan kaikille oppilaille jokaisena koulupäivänä, ja oppilas saa tarvitsemansa väliaikaisen oppimisen lisätuen matalalla kynnyksellä. Laadukas, toimiva yleinen tuki on tehokkaan kolmiportaisen tuen perusta. Pedagoginen ennakointi sekä ennaltaehkäisevät tukitoimet ovat yleisen tuen keskeisiä toimintatapoja.

Tehostettu tuki

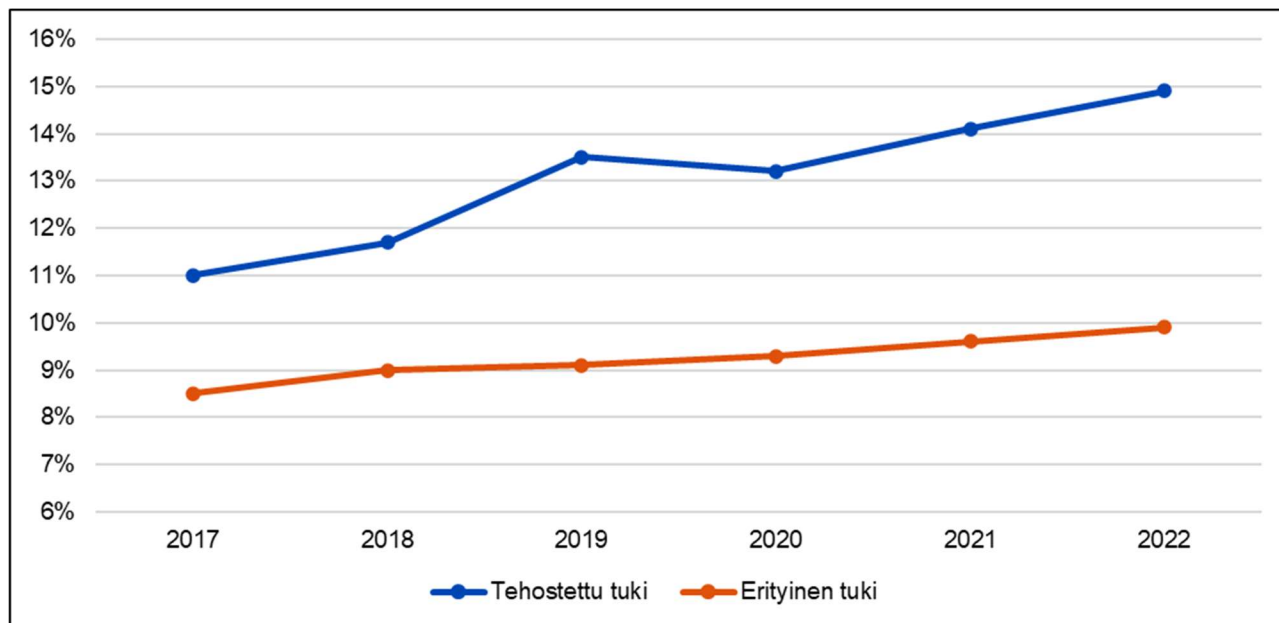
Tehostettua tukea annetaan oppilaalle, jos yleinen tuki ei riitä vastaamaan oppilaan tuen tarpeisiin. Tehostetussa tuessa oppilaalle annetaan tukea säännöllisesti, oppilasta tuetaan samanaikaisesti useilla eri tukimuodoilla ja tuki sekä oppimistavoitteet kirjataan oppimissuunnitelmaan. Tehostettua tukea annetaan jokaisessa koulussa yleisopetuksen luokassa. Espoolaisten koulujen tehostetun tuen toimintatavat on kuvattu koulujen opetussuunnitelmiin. Tehostettua tukea annettiin suomenkielisessä perusopetuksessa 4578 oppilaalle (14,9 % perusopetuksen oppilasmäärästä). Edelliseen vuoteen verrattuna tehostetun tuen oppilaiden suhteellinen osuus nousi hieman.

Erityinen tuki

Erityinen tuki on tehostettua tukea monipuolisempaa, intensiivisempää sekä kohdennetumpaa ja sitä toteutetaan joko lähikoulun yleisopetuksen luokassa tai osittain tai kokonaan erityisluokalla. Erityisen tuen pedagogisina keinoina korostuvat ennakointi, suunnitelmallisuus, ratkaisukeskeisyys ja moniammatillisuus erityispedagogisen osaamisen lisäksi. Muista tuen tasoista poiketen erityisen tuen tukitoimina oppilaalle voidaan antaa kokoaikaista erityisluokkaopetusta ja käyttää oppimäärien yksilöllisiä tavoitteita. Erityisen tuen oppilaiden tukitoimet kirjataan oppilaalle laadittavaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS). Oppilaalla on lähikouluperiaatteen mukaan oikeus erityiseen tukeen ensisijaisesti omassa lähikoulussaan.

Erityisen tuen oppilaita oli 3034 oppilasta, mikä on 9,9 % perusopetuksen kokonaisoppilasmäärästä (2021 9,6 %). Erityisen tuen oppilaiden määrä kasvoi 106 oppilaalla edelliseen vuoteen verrattuna. Valtaosa erityisen tuen oppilaista opiskelee luokkamuotoisessa erityisopetuksessa (1703 oppilasta). Uusia erityisluokkia on perustettu väestövastuumallin mukaan mahdollisimman lähelle oppilaan kotia. Erityisen tuen oppilaista 1331 opiskelee erityisen tuen päätöksellä yleisopetuksen luokassa.

Kuva 16: Tehostetun ja erityisen tuen prosentuaalinen kehitys vuosina 2017–2022 (20.9. tilanteen mukaan)

Taulukossa 6 on esitetty erityisluokkien määrät opetusmuodoittain. Vammaisopetuksen tarve on kasvanut vuosittain. Osa erityisluokista on yhdistelmäluokkia, joissa opiskelee oppilaita eri erityisopetuksen perusteilla. Esimerkiksi kehitysvammaisten opetusta järjestetään usein yhdistelmäluokissa, joissa opiskelee laaja-alaisia oppimisvaikeuksia omaavia oppilaita yhdessä lievästi kehitysvammaisten oppilaiden kanssa. Myös muita yhdistelmiä, kuten oppimisen erityisvaikeudet / vaikea-asteiset kielelliset erityisvaikeudet ja oppimisen erityisvaikeudet / laaja-alaiset oppimisvaikeudet, on aiempaa enemmän.

Taulukko 6: Erityisluokkien ja sairaalaopetuksen luokkien määrät opetusmuodoittain

Opetusmuoto	Ryhmien määrä 20.9.2022
Oppimisen erityisvaikeus	80
Laaja-alaiset oppimisvaikeudet	19
Sopeutumisen ja tunne-elämän vaikeudet	29
Autismikirjo	31
Lievästi kehitysvammaisten opetus	19
Vaikeimmin kehitysvammaisten opetus	15
Kielelliset erityisvaikeudet	23
Kuntouttava opetus	5
Sairaalaopetus	7
Yhteensä vammaisopetuksen luokat	65
Yhteensä kaikki luokat	228

Etappi-toiminta

Etappi-toiminta siirtyi lähikouluun jalkautuvaksi toiminnaksi syksystä 2019 alkaen ja kokemukset jalkautuvasta toiminnasta ovat olleet myönteisiä. Etappi on matalan kynnyksen tukea kouluille oppilaan tuen suunnittelemiseksi ja järjestämiseksi lähikoululla. Samalla lähikoulun osaaminen tuen järjestämisessä vahvistuu. Etappi-toimintaan kuuluvat konsultaatiot oppilaan tuen järjestämiseksi sekä Etappi-jaksot, joiden aikana etappiopettaja jalkautuu osaviikkoisesti oppilaan lähikouluun tukemaan oppilaan tuen suunnittelua ja

järjestämistä. Etappitoiminnan kysyntä on suurta, ja sisäisin järjestelyin on vahvistettu etappiopettajaresurssia vastaamaan paremmin kysyntää.

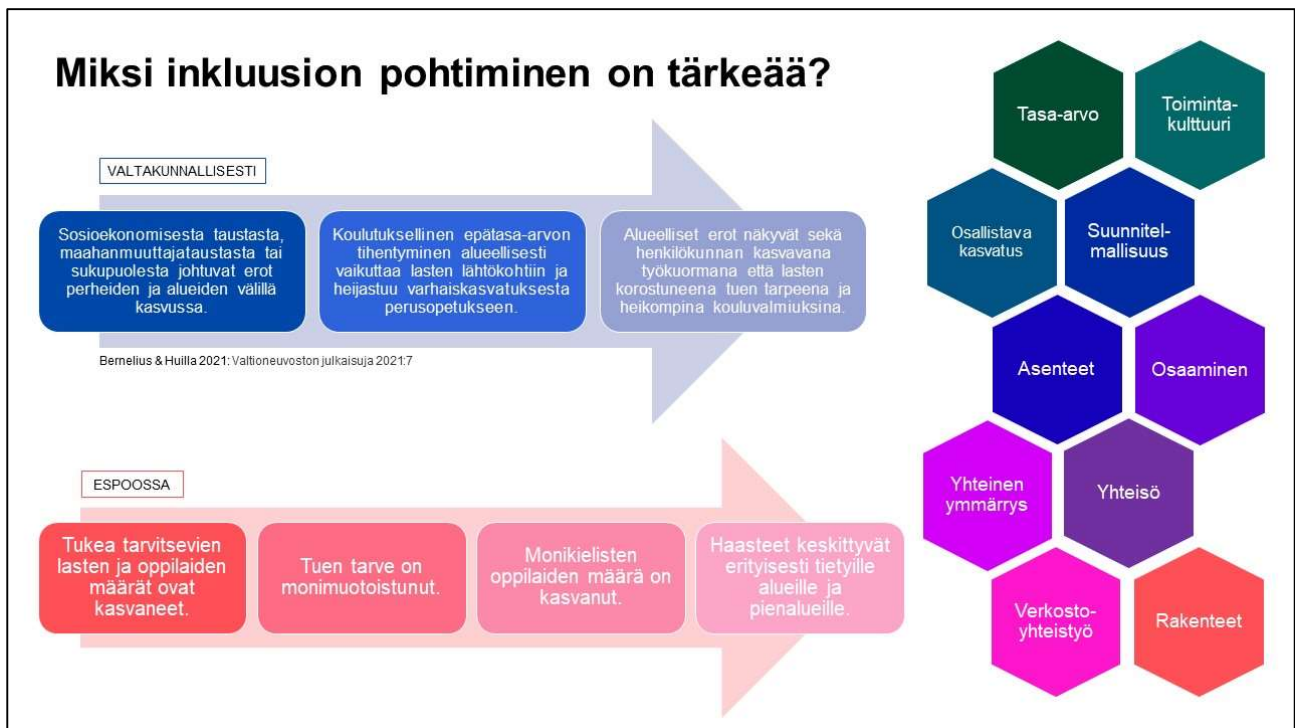
Kolmiportaisen tuen osaamisen kehittäminen

Pedagogista osaamista ja tietoa kolmiportaisesta tuesta on kehitetty koulutuksen ja konsultaation avulla. Konsultaatiopuheluja ja -sähköposteja käydään päivittäin opetuksen tuen suunnittelijoiden ja koulujen välillä, ja tarve konsultaatioille on suurta. Konsultaatiota kouluille antavat myös etappiopettajat, osa-aikaisen erityisopetuksen kehittäjäopettajat (laaja-alaisille erityisopettajille), sairaalaopetus psykiatrisessa hoidossa olevien oppilaiden tapauksissa sekä Rinnekodin koulu vaativan erityisen tuen tapauksissa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuesta on Espoon sisäverkossa sivusto, joka kokoaa tietoutta kolmiportaisesta tuesta. Sivustoa kehitetään ja uudistetaan käyttäjäpalautteen perusteella, ja se on avoin henkilökunnalle ja hyödynnettävissä tarpeen mukaan. Opetus- ja opiskeluhuoltohenkilökunnalle sekä rehtoreille on järjestetty opetuksen tuen iltapäiviä, joissa on lyhytkoulutuksina esitely eri teemoja, kuten oppilaan ja huoltajan kuuleminen erityiseen tukeen, pedagogisten asiakirjojen laadinta, kieli- ja kulttuuriryhmien opetus, Etappi-toiminta sekä erityisen tuen sähköinen kuuleminen ja allekirjoitus.

Tuki ja inklusio

Oppimisen tuki ja inklusio esi- ja perusopetuksessa -hanke on osa Opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamaa valtakunnallista varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamisen Oikeus oppia -kehittämishjelmaa. Ensimmäisen rahoituksen hanke käynnistyi Espoossa vuonna 2021 ja päättyi 2022 elokuussa. Hanke sai jatkorahoituksen, ja se käynnistyi vuonna 2022 ja jatkuu vuodelle 2023. Tavoitteena on oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä inklusion kehittäminen: oikea-aikaisen ja oikeanvahvuisen tuen järjestäminen, kolmiportaisen tuen rakenteen selkeyttäminen ja vahvistaminen sekä oppilaan eheä koulupolku. Verkostoyhteistyöllä vahvistetaan ja kehitetään hyviä toimintamalleja sekä tuen rakenteita Espoon sisällä.

Kuva 17: Tuki ja inklusio -hankkeen taustaa

Hanke organisoiki kaksiosaisen IINES (Inclusion in Espoo) -itsearviointityökalun käyttöönoton kouluissa. IINES-itsearviointityökalu on kehitetty tukemaan johtajia ja rehtoreita tiedolla johtamisessa ja osaamisen kehittämisen suunnittelussa. Se koostuu koko työyhteisöä koskevasta osasta ja opettajan omaa lähityöpiiriä koskevasta osasta. Työkalun väittämät käsittelevät inklusiivista toimintakulttuuria, osallisuuden periaatteita ja inklusiivisia käytäntöjä ja sen tarkoituksena on herättää keskustelua ja tarjota ajantasaisia tietoja tuen ja inklusion toteutumisesta omassa yksikössä. Keväällä esi- ja perusopetuksen opettajat arvioivat IINES-itsearviointityökalun avulla tuen ja inklusion toteutumista omassa työyhteisössään, syksyllä arvioitiin miten tuki ja inklusio toteutuu omassa lähitiimissä.

Hankkeen jalkautuvat hanketyöntekijät järjestivät inklusiivisen toimintakulttuurin kehittämiseen liittyviä tapaamisia ja koulutuksia eri esiopetusyksiköille ja kouluille. Toiminnassa lähdettiin liikkeelle kunkin yksikön ja koulun tarpeista. Lisäksi opettajien työn tueksi tuotettiin tukikortteja eriyttämisestä, kieli- ja kulttuuritietoisesta opetuksesta ja yhteisopettajuudesta.

Hankkeessa järjestettiin Teamsin välityksellä sekä webinaareja opetushenkilöstölle ja hallinnolle että keskustelufoorumeita varhaiskasvatyüksiköiden johtajille ja perusopetuksen rehtoreille. Lisäksi opettajille järjestettiin pedagogisia kahviloita ja koulunkäyntiavustajille koulutuksia. Hanke mahdollisti ja organisoii myös Espoon sisäisen opettajavaihdon pilotoinnin syksyllä 2022, jota jatketaan keväällä 2023. Marraskuussa kaikille suomenkielisen perusopetuksen opettajille ja rehtoreille ostettiin lisenssit Kolmiportainen tuki Espoossa - verkkokurssille Editalta, jonka materiaalin on tuottanut Edita yhteistyössä Oppimis- ja ohjauskeskuksen kanssa, ja sitä on täydennetty Espoon opetussuunnitelman tekstiosuuksilla.

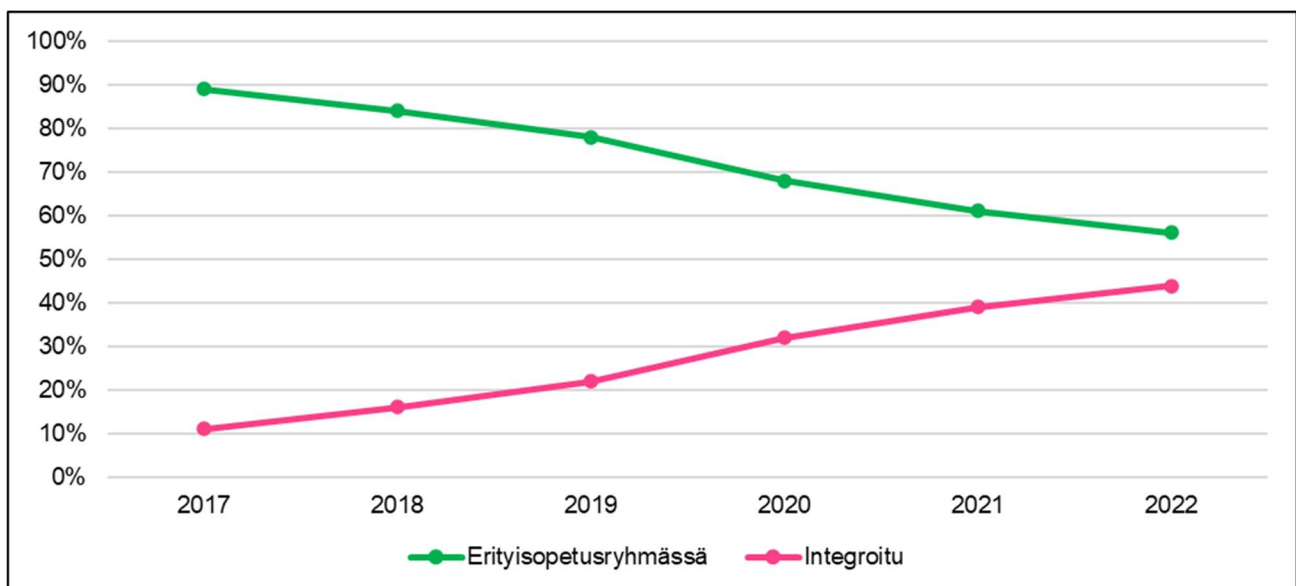
Kolmiportaisen tuen kaupunkitasoisia prosesseja kehitetään yhteistyössä suomenkielisen varhaiskasvatuksen, ruotsinkielisten sivistyspalveluiden ja muiden yhteistyöverkostojen kanssa. Hankkeessa aloitettiin vuonna 2022 kehittämään huoltajille tarkoitettua kuvausta kolmiportaisesta tuesta ja esiopetuksesta perusopetukseen -siirtymävaiheesta. Palveluutoiluprosessin aikana hanke järjesti eri puolella Espoota viisi asiakastilaisuutta, kyselyn esi- ja opetuksen opettajille ja haastatteluita Espoon sisäisille asiantuntijoille. Kuvaus kolmiportaisesta tuesta Espoossa tulee myöhemmin kaupungin nettisivuille. Esi- ja perusopetuksen siirtymävaihetta, eli siirtymää varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle, kuvataan kartan avulla. Tätä karttaa on kehitetty yhdessä Espoon asiantuntijoiden Tuen jatkumo -työryhmän kanssa.

Hankehenkilöstö on kehittänyt Espoon intranetin Opetuksen tuki -sivustoa, mistä löytyy tietoa Espoon henkilöstölle mm. kolmiportaisesta tuesta, siirtymävaiheista, erityisopetuksen kehittämisestä, koulutuksista sekä tallenteita ja materiaaleja eri koulutuksista.

Lähikouluperiaatteen toteutumisen arviointi ja erityisen tuen kehittäminen

Oppilaan yleinen ja tehostettu tuki toteutuvat lähikoulussa. Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään entistä useammin oppilaan lähikoulussa integroituna lähikouluperiaatteen mukaisesti (kuva 18). Valtaosa erityisen tuen oppilaista kuitenkin opiskelee edelleen erityisluokassa.

Kuva 18: Erityisoppilaat opetuspaikan mukaan vuosina 2017–2022 (%)

Vuonna 2022 suomenkielisen perusopetuksen tulosyksikössä käynnistettiin erityisopetusta koskeva kehittämistyö, jonka tavoitteena on vahvistaa lähikouluperiaatteen toteutumista. Uuden prosessin mukaiset toimintatavat otetaan käyttöön vaiheittain neljän vuoden aikana. Vuonna 2023 uudistus tulee koskemaan 1. ja 7. vuosiluokan oppilaita.

Osaamisen kehittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota, jotta sekä opetushenkilöstölle että rehtoreille saadaan tarvittava tuki toimintamallin toteuttamiseksi. Mittavan osaamisen kehittämisen ohjelman kolmiportaisesta tuesta aloittaa kaikille opettajille ja rehtoreille tarjottava verkkokurssikokonaisuus. Kurssin

sisältöjä on tarkoitus käsitellä kouluyhteisössä yhteisesti ja pohtia teemoja työyhteisössä oman koulun osalta. Koulutus on suunniteltu käytäväksi maaliskuun 2023 loppuun mennessä. Rehtoreiden vastuulla on pohtia, miten kouluyhteisössä käsitellään ja reflektoidaan kurssin sisältöjä.

Erityisen tuen oppilaan koulupolku

Yhteistyössä opiskeluhuollon, varhaiskasvatuksen ja opetushenkilöstön sekä Tuki ja inklusio –hankkeen kanssa opetuksen tuen palvelualue on kehittänyt erityisen tuen oppilaan koulupolkuja vahvistamaan erityisoppilaiden tuen suunnittelun monialaista yhteistyötä ja oppilaan koulupolun siirtymävaiheiden ennakoivaa suunnittelua erityisen tuen oppilaan koulupolun eheyden turvaamiseksi nivelvaiheissa. Vuonna 2021 voimaan tulleen oppivelvollisuuden laajentumisen myötä myös yhteistyötä toisen asteen nivelvaiheessa kehitetään.

Kolmiportaisen tuen arviointitulokset

Kolmiportaisen tuen tulokset näkyvät eri tavoin oppilaiden oppimisen ja opiskeluhyvinvoinnin tuloksina. Näitä tuloksia esitellään tässä raportissa muun muassa luvuissa 5.1 (Oppimistulokset) ja 5.2 (Hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyvät tulokset).

Lisäksi kevään 2022 rehtorikyselyssä kysyttiin palautetta opetuksen tuen palvelualueen vastuualueista. Tarvetta erityisopetuksessa käynnistetyille kehittämistyölle tuntuu olevan, sillä 64 % vastaajista oli sitä mieltä, että erityisen tuen oppilaaksiotto ei toimi hyvin. Rehtorit eivät myöskään kokeneet saavansa erityisen tuen oppilaaksiotossa ja kolmiportaisen tuen järjestämiseen liittyvissä asioissa riittävästi tukea ja ohjeistusta. Keskiarvo oli molemmissa pudonnut edellisestä kyselystä merkitsevästi.

Erityisluokan oppilaiden koulumatkan pituus

Perusopetuksen oppilaaksiottoa koskevissa linjauksissa lähikoulun osoittamisen yksi peruste on oppilaan mahdollisimman lyhyt ja turvallinen koulumatka. Erityisluokkapaikka osoitetaan oppilaalle noudattaen soveltuvin osin perusopetuksen oppilaaksiottoa koskevia linjauksia.

51 %:lla erityisluokan oppilaista on tilastoitu koulumatkan pituus. Koulumatkan pituus tilastoidaan koulumatkaetuuden piirissä oleville erityisluokan oppilaille. Erityisluokan oppilaiden koulumatkan keskimääräinen pituus on hieman kasvanut ja entistä useamman oppilaan koulumatka on yli 15 km (taulukko 7).

Taulukko 7: Erityisluokan oppilaiden tilastoitujen koulumatkojen tunnusluvut

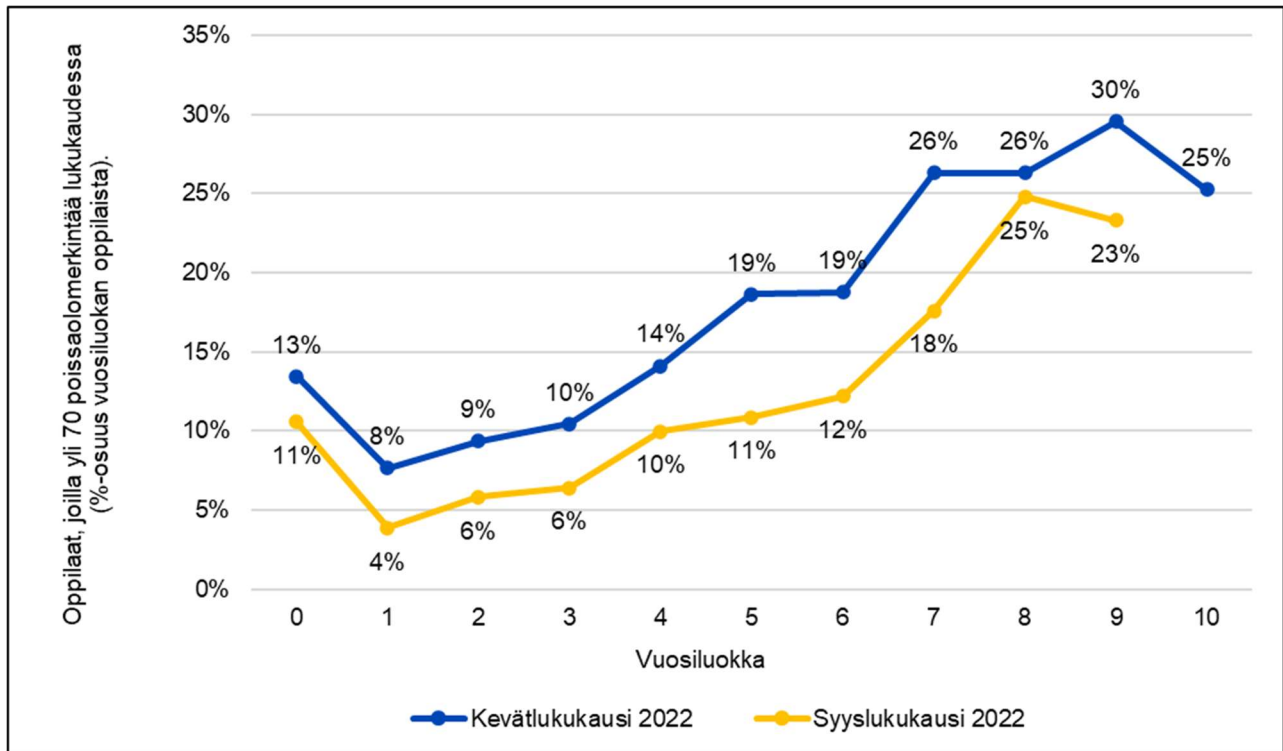
Vuosi	Mediaani	Keskiarvo	Maksimi	Koulumatka 10–15 km (oppilasta)	Koulumatka yli 15 km (oppilasta)
2019	4,68 km	5,42 km	24,6 km	106	15
2020	4,61 km	5,33 km	24,6 km	83	13
2021	4,39 km	5,25 km	23,8 km	75	11
2022	6,55 km	5,93 km	27,45 km	85	18

4.4 Poissaolojen seuranta

Suomenkielisten peruskoulujen oppilaiden poissaoloja seurattiin vuonna 2022 lukukausittain. Yli 70 poissaolomerkintää oli kevätlukukaudella 2022 yhteensä 5404 oppilaalla ja syyslukukaudella 2022 yhteensä 3886 oppilaalla. Oppilaiden poissaoloista tehtiin tarkempi tarkastelu eri taustatekijöitä huomioiden, jotta saataisiin ymmärrystä siitä, mihin oppilasryhmiin poissaolot painottuvat ja keihin poissaolojen vähentämiseen tärkeitä toimenpiteitä tulisi erityisesti kohdistaa.

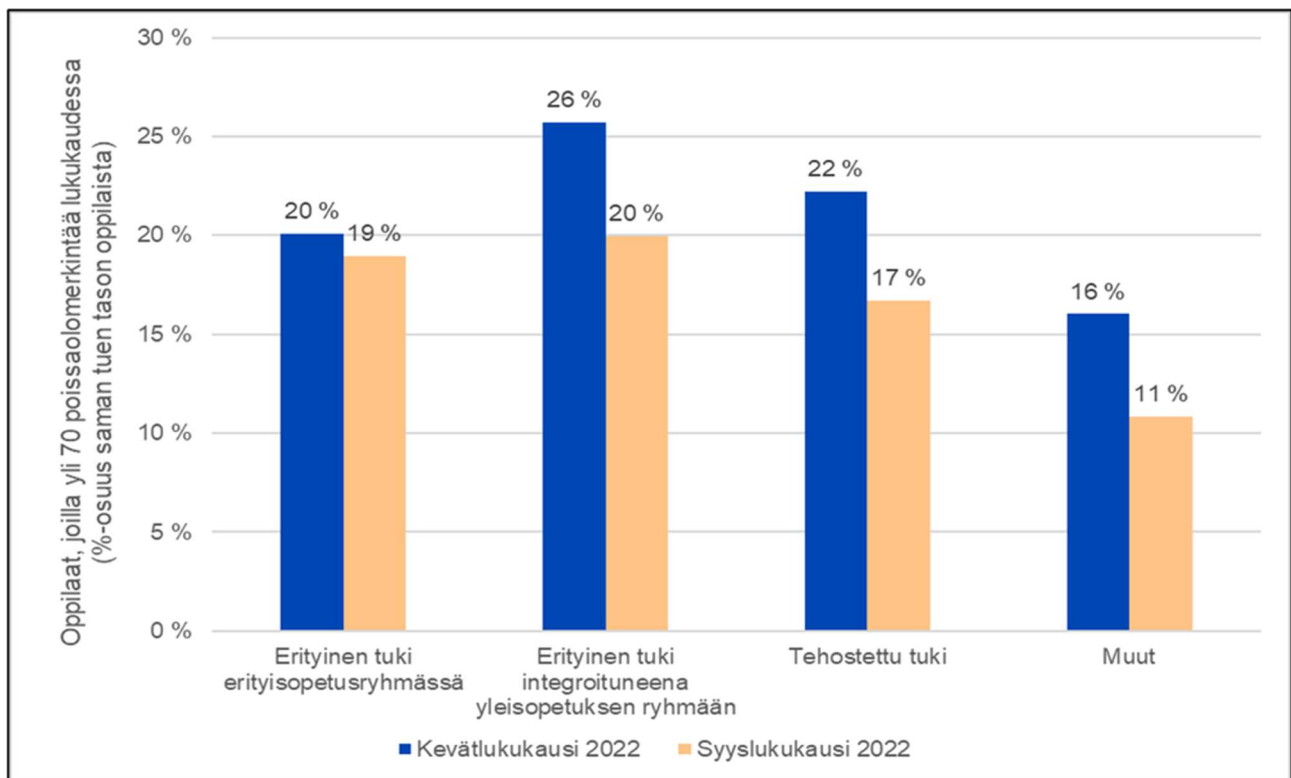
Vuosiluokittain tarkasteltuna vuosiluokan oppilasmäärään suhteutettuna vähiten runsaasti poissaolleita oppilaita oli alakoulussa ja erityisesti ensimmäisellä luokalla, ja eniten yläkouluissa. Runsaasti poissaolleiden %-osuus vuosiluokan oppilaista laski kevätlukukaudesta syyslukukaudelle kaikilla vuosiluokilla. Eniten laskua tapahtui 5. ja 6. vuosiluokan oppilaille ja vähiten 8. vuosiluokan oppilaisilla.

Kuva 19: vuosiluokkakohtaiset %-osuudet oppilaista, joilla oli runsaasti poissaoloja

Erityisen ja tehostetun tuen oppilaissa on suurempi osuus runsaasti poissaolleita kuin muilla oppilailla. Yli 70 poissaolomerkitä saaneiden erityisopetusryhmässä opiskelevien %-osuus kaikista erityisopetusryhmässä opiskelevista pysyi samalla tasolla kevät- ja syyslukukausilla 2022, mutta muilla ryhmillä runsaasti poissaoloiden oppilaiden osuus pieneni syyslukukaudella kevätlukukauteen verrattuna. Integroituneena opiskelevissa erityisen tuen oppilaissa oli kevätlukukaudella erityisen runsaasti paljon poissaolleita oppilaita: useammalla kuin joka neljännellä yleisopetuksen ryhmään integroituneella erityisen tuen oppilaalla oli yli 70 poissaolomerkitä. Syyslukukaudella tämä osuus laski erityisopetusryhmässä opiskelevien tasolle, mutta pysyi edelleen korkeampana kuin tehostetun tuen oppilailla tai muilla oppilailla (kuva 20).

Kuva 20: Erityisen ja tehostetun tuen oppilaiden poissaolot

Kevätlukukaudella 2022 runsaasti poissaolleiden oppilaiden osuuksissa ei ollut eroa äidinkielen mukaan, kun kieliryhminä tarkasteltiin kotimaisia kieliä ja muita kieliä. Syyslukukaudelle molemmissa kieliryhmissä runsaasti poissaolleiden %-osuus laski, mutta lasku oli hieman suurempaa kieliryhmässä, jossa oppilaiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi.

Koulupoissaoloja ja koulupudokkuutta pyritään ennaltaehkäisemään sitouttavan kouluyhteisötyön avulla. Espoossa SKY-hankkeen kouluihin on pilotoitu ennaltaehkäisevän työn tueksi opetukseen sitomattomia yhteisöohjaajia tukemaan 5.–9.luokkalaisten lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä sekä vahvistamaan myönteisen koulun toimintakulttuurin rakentumista. Ennaltaehkäisevän työn tueksi koulujen opettajille on tarjottu lisäkoulutusta tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen. Lisäksi koulujen poissaolojen suunnitelmallista seuranta ja puuttumista sekä poissaoloilmiön kokonaisvaltaista ymmärtämistä on tehostettu.

4.5 Monikulttuuriset opetuspalvelut

Espoossa järjestetään perusopetukseen valmistavaa opetusta inklusiivisesti esiluokkien ja alkuopetuksen yhteydessä sekä ryhmämuotoisesti juuri maahan muuttaneille oppilaille, erikseen alakouluikäisille ja yläkouluikäisille. Taulukoissa 8 ja 9 on esitetty ryhmämuotoisen ja inklusiivisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät 20.9. ja 15.12. tilanteen mukaan. Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen tarve on kasvanut keväästä alkaen. Uusia luokkia on perustettu 23. Yhteensä luokkia oli vuoden 2022 joulukuussa 63.

Taulukko 8: Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät vuosina 2012–2023

Lukuvuosi	Koulujen ja ryhmien määrä	Oppilaiden määrä
2012–2013	13 koulussa 21 ryhmää	146
2013–2014	15 koulussa 21 ryhmää	204
2014–2015	15 koulussa 24 ryhmää	205
2015–2016	16 koulussa 26 ryhmää	205
2016–2017	21 koulussa 31 ryhmää	315
2017–2018	18 koulussa 27 ryhmää	250
2018–2019	18 koulussa 25 ryhmää	238
2019–2020	20 koulussa 27 ryhmää	278
2020–2021	22 koulussa 31 ryhmää	301
2021–2022	24 koulussa 32 ryhmää	391
2022–2023	26 koulussa 40 ryhmää	563 (tilanne 20.9.)
2022–2023	35 koulussa 63 ryhmää	732 (tilanne 15.12.)

Taulukko 9: Inklusiivisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät esi- ja alkuopetuksessa vuosina 2012–2023

Lukuvuosi	Koulujen ja ryhmien määrä	Oppilaiden määrä
2012–2013	26 koulussa	229
2013–2014	37 koulussa	260
2014–2015	36 koulussa	295
2015–2016	41 koulussa	308
2016–2017	41 koulussa	309
2017–2018	40 koulussa	316
2018–2019	50 koulussa	369
2019–2020	47 koulussa	358
2020–2021	50 koulussa	339
2021–2022	35 koulussa	114
2022–2023	35 koulussa	173

Kaikille valmistavaan opetukseen ilmoittautuneille pystyttiin järjestämään opiskelupaikka.

Kuusi kehittäjäopettajaa (RVAL/RMMO, S2, MAI ja OMU) kehittävät opetusta tarjoamalle opettajille pedagogista neuvontaa. RVAL/RMMO- ja S2-kehittäjäopettajat ovat järjestäneet pedagogisia kahviloita 3–4 kertaa vuodessa Teamsin tai lähitapaamisena välityksellä.

Syyslukukaudella 2022 omaa äidinkielen opetusta annettiin 39 eri kielellä. Oman äidinkielen opetuksessa pääpaino on oppilaiden lukutaidon kehittämisessä. Koronatilanteen takia osa opetuksesta järjestettiin etäopetuksena tai hybridimallina. Taulukossa 10 on esitetty oman äidinkielen opetuksen oppilasmäärien sekä keskimääräisten ryhmäkokojen kehitys.

Taulukko 10: Oman äidinkielen opetuksen oppilasmäärät ja ryhmäkoot perusopetuksessa lukuvuosina 2012–2023

Lukuvuosi	Oppilaita	Opetusryhmien keskimääräinen koko
2012–2013	2400	8,9
2013–2014	2759	8,7
2014–2015	3001	10,3
2015–2016	3004	9,8
2016–2017	3400	10,9
2017–2018	3820	13,8
2018–2019	4486	15,0
2019–2020	4389	15,0
2020–2021	4733	16,9
2021–2022	5330	17,3
2022–2023	4629	15,0

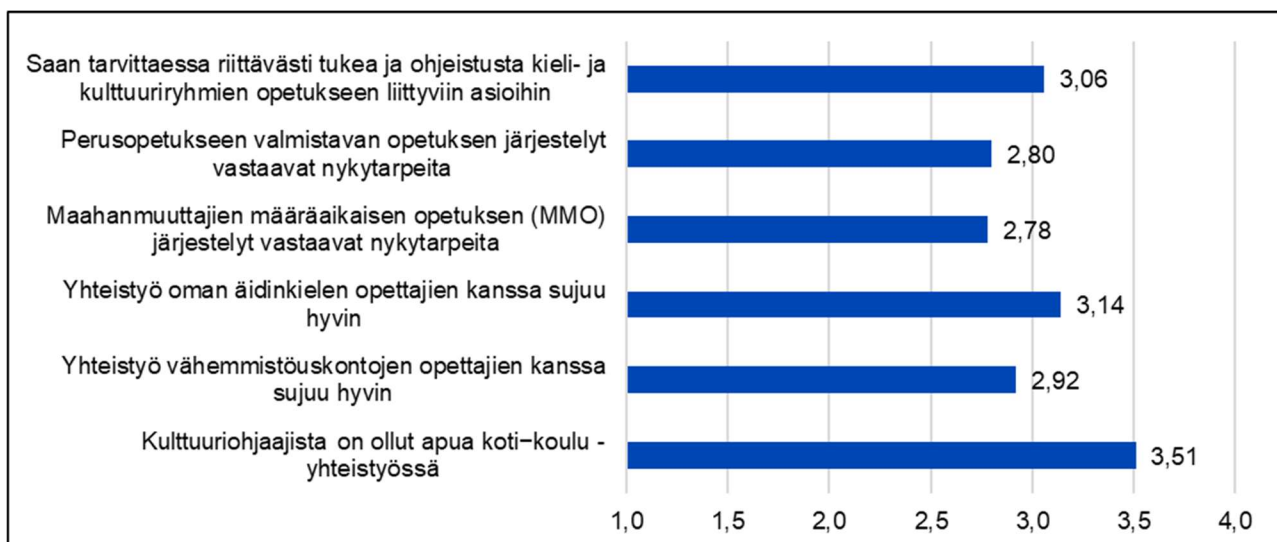
Neljä päätoimista ja 2 sivutoimista kulttuurirohjaajaa tukevat kouluja monikulttuuristen perheiden kanssa. He osallistuivat huoltajapalaverihin ja -neuvotteluihin. Kulttuurirohjaajien tukea ei pystytty järjestämään varhaiskasvatuksen puolella. Wilman käyttöohjauksia ei pystytty järjestämään, mutta neuvontaa on tarjottu ja toteutettu arjessa.

Syysyllä järjestettiin neljä Jatko-opinnot tutuksi -infotilaisuutta maahanmuuttotilaisuuksille 6.–9. luokkalaisille oppilaille ja heidän huoltajilleen yhteistyössä Omnian ja lukiokoulutuksen kanssa. Tilaisuus tulkattiin kymmenelle kielelle. Infoa oman äidinkielen ja vähemmistöuskontojen opetuksesta, kulttuurirohjauksesta ja yhteishausta tarjottiin Hello Espoo -tapahtuman yhteydessä.

Vuonna 2022 maahanmuuttajataustaisille oppilaille tarjottiin samanaikaisopetuksena tukea eri oppiaineissa omalla äidinkielellä. Tukea annettiin yhteensä 11 eri kielellä.

Arviointituloksia

Kuva 21: Rehtorikyselyn tuloksia monikulttuuristen opetuspalvelujen palvelualueelta

Rehtorikyselyn tulosten mukaan maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppilaaksiotto toimii rehtorien mielestä varsin hyvin (keskiarvo 3,2). Muut kyselyn monikulttuurisia opetuspalveluja koskevat tulokset on esitetty kuvassa 21. Vastausasteikko oli 4-portainen (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä).

Suomi toisena kielenä -oppilaiden oppimistuloksista kerrotaan luvussa 5.1 (ALLU-lukutesti ja Karvin ruotsin arvioinnit). Tulokorttitavoitteista kerrotaan luvussa 2.2

4.6 Ryhmäkoko

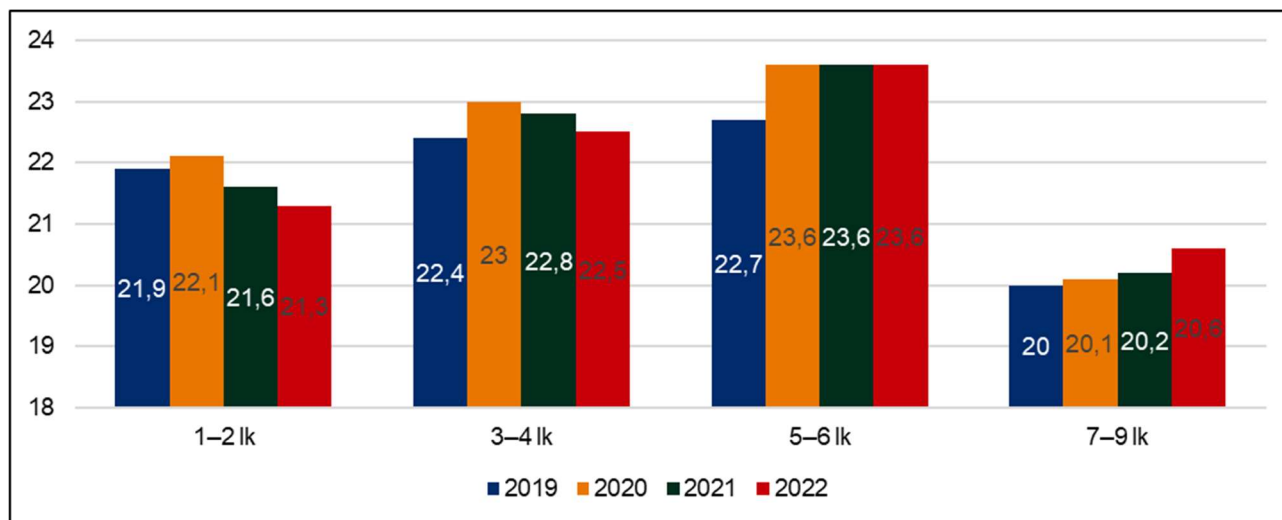
Yleisopetuksen opetusryhmien kokoa ja määrää on seurattu vuodesta 2001 alkaen tilastointipäivän (20.9.) tilanteessa. Vertailussa ovat mukana vain yleisopetuksen perusopetusryhmät luokka-asteilla 1–9. Erityisopetus, valmistava opetus, maahanmuuttajien määräaikainen opetus, englanninkielinen, kaksikielinen, kielikylpyopetus, joustava perusopetus ja montessoriopetuksen ryhmät eivät sisälly vertailulaskelmaan. Vertailulaskelma kattaa 85 % koko oppilasmäärästä. Taulukosta 11 on luettavissa perusopetusryhmien keskikoon kehitys vuosina 2013–2022.

Taulukko 11: Yleisopetuksen opetusryhmien keskikoko vuosina 2013–2022 (laskentapäivä 20.9.)

Vuosi	1–2 lk	3–4 lk	5–6 lk	7–9 lk
2013	20,9	21,9	21,4	20,1
2014	19,2	21,9	22,0	19,5
2015	19,9	21,8	22,0	20,0
2016	20,6	22,4	21,0	17,4
2017	20,9	23,0	23,3	19,9
2018	21,5	22,4	23,2	20,1
2019	21,9	22,4	22,7	20,0
2020	22,1	23,0	23,6	20,1
2021	21,6	22,8	23,6	20,2
2022	21,3	22,5	23,6	20,6

Opetusryhmien koon keskiarvot ovat nousseet yleisopetuksen 1.–2. vuosiluokilla vuodesta 2014 eteenpäin vuoteen 2020 saakka. Viime vuonna tämä kehitys taittui ja tänä vuonna alimpien vuosiluokkien opetusryhmien keskikoko jatkoi pienenemistä edellisestä vuodesta. Myös vuosiluokkien 3.–4. ryhmien keskikoot ovat edelleen laskeneet vuoden 2020 huipusta. 5.–6. vuosiluokkien ryhmien keskikoko on pysynyt samana viimeiset kolme vuotta. Vain ylimmillä 7.–9.vuosiluokilla opetusryhmien keskikoot ovat suurentuneet viimeiset kolme vuotta. Viimeisimpien neljän vuoden opetusryhmien keskikokojen kehitys vuosiluokittain on havainnollistettu kuvassa 22.

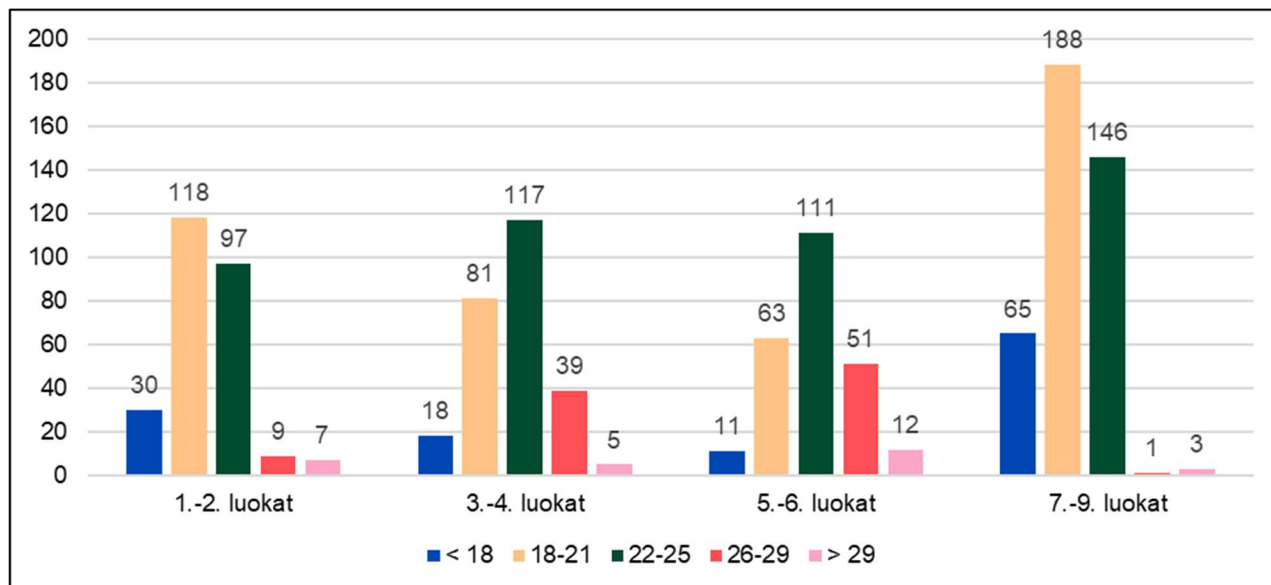
Kuva 22: Yleisopetuksen perusopetusryhmien keskikoko vuosina 2019–2022 (laskentapäivä 20.9.)

Kuvassa 23 on esitetty oppilaiden jakautuminen erikokoisiin perusopetusryhmiin vuonna 2022. Alakouluissa on edelleen eniten keskikokoisia (22–25 oppilaan) ryhmiä vaikkakin niiden määrä on edelliseen vuoteen verrattuna vähentynyt kaikilla luokka-asteilla, erityisesti 1.–2. luokilla. Myös pienimpien (alle 18 oppilaan) sekä

suurimpien (yli 29 oppilaan) ryhmien määrä alakouluissa on vähentynyt kaikilla luokka-asteilla viime vuodesta. Toiseksi suurimpien (26–29 oppilaan) ryhmien määrä on hieman noussut sekä 1.-2 luokilla sekä 5.–6.luokilla. Viime vuoteen verrattuna toiseksi pienempien (18–21 oppilaan) ryhmien määrä on puolestaan noussut kaikilla luokka-asteilla, erityisesti kahdella alimmalla luokka-asteella. 1.–2. luokilla – muista vuosiluokista poiketen – keskipokoiset (22–25 oppilasta) ryhmät ovat selkeästi vähentyneet ja astetta pienemmät (18–21 oppilasta) ryhmät lisääntyneet.

Kuva 23: Yleisopetuksen perusopetusryhmien määrä koon mukaan 20.9.2022

On syytä huomata, että muutos pienten ryhmien määrässä ei liity erityisopetuksen ryhmiin, koska tässä tarkasteltiin vain yleisopetuksen ryhmäkokoja. Erityisopetuksen ryhmien määrästä kerrotaan luvussa 4.3. Voidaan todeta, että vuonna 2022 alakoulujen perusopetusryhmien koot ovat painottuneet keskipokoisiin ja pienimpiin ryhmiin.

Yläkouluissa yleisin ryhmäkoko on edelleen 18–21 oppilasta ja niiden määrä on kasvanut 6 % viime vuodesta. Muiden ryhmäkokojen määrä on puolestaan vähentynyt. Suurin muutos on tapahtunut pienten, alle 18 oppilaan ryhmissä, joita oli nyt viidesosa vähemmän kuin vuonna 2021. Suurimpia (yli 26 oppilasta) ryhmiä yläkouluissa ei juurikaan ole ja kokonaismäärä on edellisestä vuodesta vähentynyt yhdellä.

4.7 Sähköinen toimintaympäristö

Opetushenkilöstön digiosaamisen kehittäminen

Tavoitteena oli:

- vahvistaa kouluyhteisöissä tapahtuvaa osaamisen kehittämistä huomioiden Uudet lukutaidot -kehittämishojelman ops-perustaiset taitotavoitteet
- ylläpitää opettajien osaamista etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa
- että Oppimisen messuilla saavutetaan osaamista ajankohtaisiin digiosaamistarpeisiin huomioiden Uudet lukutaidot -kehittämishojelman taitotavoitteet.
- tukea opetushenkilöstön ohjelmointiosaamista ja ohjelmointiosuuden opettamista.

Espoon Oppimisen messut – seuraavalle rastille!

Koulujen opetushenkilöstön digiosaamisen kehittämisen tueksi järjestetään kaksi kertaa vuodessa Espoon Oppimisen messut -tapahtuma. Vuoden 2022 Oppimisen messujen teemana oli Uudet lukutaidot. Oppimisen messuilla tuettiin kaikkia Uudet lukutaidot -teemoja: Digitaalinen osaaminen, Ohjelmointiosaaminen ja Medialukutaito. Pääpainopistealueena oli keväällä 2022 ohjelmointiosaaminen ja syksyllä medialukutaito. Oppimisen messut järjestettiin yhteistyössä HY+:n kanssa.

Kevään 2022 Oppimisen messut toteutettiin vallitsevasta tilanteesta johtuen kokonaan virtuaalisesti Teams-ympäristössä. Kevään oppimisen messuilla esiteltiin Espoon ohjelmointiosaamisen polkua opettajien ohjelmointiosaamisen tueksi. Ohjelmointiosaamisen eheä polku on tuotettu EDU0365 -pilvipalveluun

oppimisteknologian pedagogisen asiantuntijan, matematiikan ohjelmoinnin kehittäjäopettajien ja TVT koordinoivien kehittäjäkouluttajien kanssa yhteistyössä. Ohjelmassa oli asiantuntijapuheenvuoroja sekä ohjelmoinnin polun eri tasojen esityksiä. Äänessä messuilla ovat myös Espoon koulut, jotka jakoivat pajoissa hyviä ja toimivia digiarjen käytänteitään. Messuilla tarkasteltiin laajasti digitaalisten oppimisympäristöjen ja välineiden avulla toteutettavaa opetusta. Messuilla esiteltiin hyviä käytänteitä ja annettiin esimerkkejä mm. osallisuuden vahvistamiseen, ryhmien ohjaamiseen sekä vuorovaikutuksen ja oppimisen tukemiseen digitaalisissa ympäristöissä ja digitaalisten välineiden avulla. Pajojen esimerkit toimivat sekä lähi- että etäopetuksessa.

Syksyllä 2022 Oppimisen messut toteutettiin kahden iltapäivän lähitapahtumana Opinmäen kampuksella. Messuilla oli oma ohjelmapolku sekä Espoon suomenkieliselle perusopetukselle että yhtenä iltapäivänä lukiokoulutukselle. Perusopetuksen oppimisen messujen osuudessa oli ohjelmassa luentoja ja työpajoja medialukutaidoista, digitaalisesta osaamisesta ja ohjelmoinnista. Äänessä messuilla olivat myös Espoon koulut, jotka jakoivat hyviä ja toimivia digiarjen käytänteitään. Syksyn Oppimisen messujen avaajana oli opetusministerin erityisavustaja Niina Jurva.

Syksyn messuilla oli esillä myös Espoon hankkeista Oma lähiö – paras lähiö, Digipudokkuudelle Stop ja Digipolku. Oppimisen messujen lopuksi vietettiin Espoo 50 vuotta kaupunkina -juhlahetki.

Monitori – monien tapahtumien tori

Monitorissa, Kirstin koulun yhteydessä toimivassa opetushenkilöstön osaamisen kehittämisen kohtaamispaikassa, järjestettiin osaamisen kehittämisen tilaisuuksia ja tapaamisia opetuksen kehittämisen palvelualueen yhteistyössä. Koulutuksiin osallistuminen oli tavanomaista vähäisempää ja osa tilaisuuksista peruttiin vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Syitä vähäiseen osallistumiseen on palautteiden perusteella useita. Keskeisimpinä syitä ovat palautteiden perusteella opettajien kokemana kuormittuneisuus pandemiasta palautumisen jälkeen sekä sijaiskoulujen kohdentamisen haaste koulupäivän aikana tapahtuviin tilaisuuksiin.

Monitorissa toimii edelleen esitystekniikan uudistamista tukeva Atean Showroom, jossa opettajat voivat tutustua uusiin esitystekniikkaratkaisuihin ja testata niiden käyttöä eri päätelaitteilla. Monitorin toimintaa kehitetään edelleen. Syksyn aikana aloitettiin mediapajan valmistelu työllistämistuella palkatun media-assistentin tuella. Tavoitteena on tukea opetukseen tarvittavien videoiden tuottamista. Monitorissa on ohjelmoinnin, robotiikan ja 3D-tulostuksen välinein varustettu koulutustila, jossa voidaan tukea opettajien osaamisen kehittämistä ohjelmoinnissa ja luovassa tuottamisessa maker-tekemisen ajatuksella.

Päätelaitteet

Tavoitteena oli

- Perusopetuksessa oppilaiden käytössä on päätelaitteita suhdeluvulla 1,5 oppilasta / päätelaite
- Käytössä on eri ekosysteemien päätelaitteita – Windows, iOS, Android
- Opettajilla ja koulun henkilökunnalla on toimivat henkilökohtaiset päätelaitteet

Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus- ja sopeutusohjelma (Take) ohjaa tulevien vuosien oppilaslaitteiden vaihtoa. Ohjelman tavoitteena on parantaa tuottavuutta ja talouden tasapainoa suunnitelmallisesti vuosina 2020–25. Ohjelmassa painotetaan mm. seuraavia asioita:

- Laitehankinnoissa painotetaan Chromebookkeja
- Yhtenäistä oppimisympäristöä
- Tavoitteena pitää koulujen laitemäärä 1,5 oppilasta/laitte
- Uusien laitteiden elinkaari (käyttöikä) vähintään 4,5 vuotta

Vuoden 2022 perusopetuksen kouluille toimitettiin yhteensä noin 6400 päätelaitetta. Mukana oli eri ekosysteemin laitteita. Laitteet jaettiin perusopetuksen kouluille oppilasmääräsuhteessa. Kouluilta poistettiin myös vanhoja laitteita samassa suhteessa kuin uusia laitteita tuotiin. Vuoden 2022 laitevaihdot toteutettiin syksyllä 2022. Uudet laitteet tuotiin sisään ja saman aikaisesti vanhat laitteet vietiin pois. Palveluntarjoaja toimitti uudet laitteet kouluille sekä kirjasi uudet laitteet laiterakenturiin, että vei kouluilta poistettavat laitteet. Chromebookien hallintajärjestelmään liittämistä huolehti koulu.

Laitteiden uusimisia jatketaan ja toimintamallia parannetaan, laitteet uusitaan neljän ja puolen vuoden uusintasyklyllä. Myös jatkossa oppilaslaite tulee olemaan Chromebook pääsääntöisesti. Tavoitteena on, että seuraavien vuosien aikana Chromebookien osuus nousee vuosittain 2020 tasolta 18 % (kaikista laitteista) osuudesta vuoteen 2024 tasolle 76 % taulukon 12 mukaisesti.

Taulukko 12: Chromebookien osuus laitteista vuosina 2020–2024

Vuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Chromebookien osuus koko laitekannasta	18 %	45 %	59 %	73 %	76 %

Päätelaitteiden koulukohtainen määrällinen tavoite 1,5 oppilasta/ laite saavutettiin. Koulujen laitehankinnoissa oppilasmäärän kasvu huomioitiin. Kaikkien koulujen osalta tilanne päätelaitteiden elinkaaren osalta on, että 4/5 päätelaitteista on käyttöikänsä elinkaarensa loppuvaiheessa, eli laitteet ovat olleet käytössä vähintään neljä vuotta.

Chromebook-laitteen käyttöönottoa opetuksessa tuettiin yhteistyössä tietohallinnon kanssa. Yhteistyössä oppimisteknologian pedagogisten asiantuntijoiden, TVT-kehittäjäkouluttajien ja TVT-kouluttajien voimin laadittiin opetuksessa tarvittavien ohjelmistojen ja sovellusten lista opetuksen eri tarpeisiin. Ohjelmistoille tehtiin tietosuojatarkistus LUUPPI-palvelun avulla ja varmistettiin näin tietoturvallinen työskentely Chromebook-laitteilla. Edelleen tarkastellaan ja ratkaistaan useita teknisiä kysymyksiä ohjelmistojen saamiseksi opetuskäyttöön. Asia edellyttää ainakin osittain Google Play -kaupan käyttöönottoa, mikä edellyttää puolestaan tietoturvatarkistuksia ja lisäselvityksiä. Tavoitteena on opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisen opetuksen varmistaminen kyseisillä laitteilla ja laiteympäristössä.

Oppimistilojen esitysteknologian uusiminen

Tavoitteena oli:

- Oppimistilojen esitystekniikka ja muu teknologia on toimintavarmaa ja nykyaikaista, koulunkäyntiin ja opiskeluun innostavaa.
- Oppimistilojen esitystekniikan uusiminen etenee systemaattisesti elinkaariuusimisina.
- Esitystekniikan käyttö eri päätelaitteilla on sujuvaa, vaivatonta.

Kouluille hankittavat perusopetustilojen AV-laitteet ovat keskitetysti hankittuja ja niiden leasing-maksut menevät keskitetystä budjetista. Kaikki koulujen uudet AV- laitehankinnat ovat leasing- sopimuksilla.

Koulujen esitystekniikan uusinnat jatkuivat Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman linjausten mukaisesti. Esitystekniikan uusintoja jouduttiin priorisoimaan ja uudet ja peruskorjattavat koulut menivät prioriteetissa elinkaarivaihtojen edelle. Uusintoja saatiin tehtyä noin neljälle koululle. Laiteuusinnoissa ei päästy aiemmin asetettuun tavoitteeseen, koska leasing-kustannukset mahdollistivat vain uusien ja peruskorjattavien koulujen varustamisen.

Espoon suomenkielisissä perusopetuksen kouluissa on yhteensä noin 2 200 oppimisen tilaa. Uusimisen periaate on, että uusitaan koulun kaikkien opetustilojen esitystekniikka kerralla. Näin päästään yhdenmukaiseen laitekantaan samanaikaisesti, mikä helpottaa laitteiden pedagogista käyttöä ja käytön kehittämistä koko työyhteisön voimin.

Opetushenkilöstölle tarjottiin tukea uuden esitystekniikan käyttöönotolle ja niiden pedagogiseen hyödyntämiseen. Kouluille järjestettiin Espoon omien kouluttajien järjestäminä sekä kalenterikoulutuksina että koulukohtaisina koulutuksina.

Muu oppimistilojen teknologia

Otaniemen lukion tilojen yhteyteen rakennetun Maker-pajan tilat tarvitaan lukion opetustiloiksi. Ulkoista rahoitusta maker-paja-toimintaan ei saatu valtionavustushaussa, eikä rahoitusta toiminnalle voida osoittaa TaKe-ohjelmaan liittyen. Maker-pajan siivoustyö alkoi syksyn loppupuolella ja jatkuu vielä. Välineitä ja tarvikkeita siirretään Monitorin koulutustilaan. Innokas-verkoston alueellinen koordinointi ja verkostoyhteistyö jatkui mm. Innovatiivinen koulu toimii -osahankkeen kautta.

Oppimisen pilvipalvelut

Tavoitteena oli:

- Oppilaiden opiskelun tukena on monimuotoinen oppimisympäristö

- Oppilaat saavat kokemuksia ja kartuttavat osaamistaan erilaisista pilvipalveluista jatko-opintoja, työelämää ja arjen mediatodellisuuttaan vastaavasti.

Espoon opetuksen keskeisinä pilvipalveluina ovat Microsoftin Office 365 ja opetuksen Edu O365 -pilvipalvelut sekä Googlen Workspace for Education -pilvipalvelu. Applen laiteympäristö on kouluilla laajassa käytössä. Tämä on muuttumassa lähivuosina, kun Chromebookit valtaavat alaa. Laitteiden sovelluskokonaisuutta hallitaan laitehallintajärjestelmän avulla ja keskeisiin pilvipalveluihin päästään ko. palveluiden applikaatioilla. Wilma toimii Espoossa kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen välineenä. Opetuksen palvelun työvälinettä ja ekosysteemiä, DigiOne:a, kehitettiin yhteistyössä Vantaan kaupungin käynnistämässä hankkeessa. Espoon pilottikoulut toimivat aktiivisesti kehittämistyössä. Lisäksi DigiPolku-hanke tuki DigiOne-kehittämistyötä.

Espoossa on ollut opetuksen ja hallinnon yhteinen Office 365 -pilvipalvelu käytössä vuodesta 2016 lähtien. Espoon kaikkien käyttäjien – henkilökunnan, opettajien ja oppilaiden – Office 365 -pilvipalvelun, vuonna 2021 eriytetyn, hallinnon Office 365 - ja EDU Office 365 -pilvipalvelujen käytön tukea jatkettiin. EDU0365 -pilvipalveluun tuotettiin opettajille teemoittaisia tukimateriaaleja sekä oppiaineperustaisia työtiloja opetuksen tueksi ja osaamisen jakamiseksi.

O365- ja EDU O365 -pilvipalveluiden käytön tukemiseksi ja kehittämiseksi perustettujen sekä pedagogisten että teknisten ryhmien yhteistyötä Tietohallinnon kanssa jatkettiin. Molemmissa ryhmissä on edustajina tietohallinnon, opetuksen kehittämisen palvelualueen ja opetushenkilöstön edustajia sekä esikunnan digikehityspäällikkö. Näin kehittämiseen saadaan yhteistyön tuella kuuluviin sekä kentän kokemuksia ja tarpeita että hallinnon kehittämisen tuki. Yhteistyössä pyritään kehittämään entistä parempaa palvelua opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi.

Pilvipalveluiden käytön tavoitteena on, että oppilaat saavat kokemuksia molemmista pilvipalveluista jatko-opiskelua ja työelämää varten. Vuoden 2022 aikana kehitettiin pilvipalveluihin liittäviä käyttäjätunnusasioita. Googlen-pilvipalveluun kirjautuminen muuttui vuoden 2022 alusta. Googlen kirjaututaan EDU Office 365 -tunnuksilla ja salasananalla. Tämä edistää yhden tunnuksen taktiikkaa. Muutoksella helpotetaan oppilaiden salasanojen muistamista. Muutoksen jälkeen molempiin pilvipalveluihin kirjaututaan samoilla tunnuksilla.

Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen ja pilvipalveluiden käytön keskeisenä kehittämiskohteena on nostaa esille ja kehittää niitä toimintoja ja pedagogisia ratkaisuja, joilla oppilaiden ja opiskelijoiden aktiivisuutta, vuorovaikutusta ja osallistumista voidaan tukea. Sovellusten tarkasteluun ja käyttöönottoon liittyviä toimintatapoja kehitettiin toimialan ja Tietohallinnon yhteistyönä.

Muu kehittämistyö

Tavoitteena oli:

- kokeilla opettamisen, opiskelun ja koulujen johtamisen tueksi tarkoitettuja uusimpia teknologioita sekä kartoittaa ja arvioida niiden käytöstä mahdollisesti saavutettava lisäarvo palveluiden hankkimista koskevan päätöksenteon perusteeksi
- kokeilla ja kehittää uudenlaisia toimintakonsepteja yhteistyössä eri palveluntarjoajien kanssa

Innovatiivinen koulu toimii -hankkeessa on ollut mukana Lahnuksen ja Sunan koulut. Hankkeessa on kehitetty koulun digitalisaatiota kokonaisvaltaisesti. Kehittämistyön keskeisinä toimijoina ja innovaattoreina ovat toimineet oppilaat, opettajat, koulun johto, Innokas-verkosto ja Helsingin yliopisto. Hankkeesta saadaan tutkimusperustaisesti kehitettyjä toteutusmalleja levitettäväksi muihin kouluihin. Hankkeen aikana on vahvistettu edelleen tutor-oppilastoimintaa ja koulun digiportaita ja siihen liittyen arviointia edistämään koulun eheää digioppimisen polkua. Malleja tullaan kehittämään edelleen ja levittämään Espoon kouluihin.

Matematiikan kaksi kehittäjäopettajaa, joiden kehittämisen kohteena on ohjelmointiosaaminen opetussuunnitelman matematiikan tavoitteiden osalta, aloittivat kehittämistyönsä syksyllä 2020. He ovat tavoitteensa mukaisesti edelleen edistäneet ohjelmointiosaamista ja kehittäneet ohjelmoinnin opetusta perusopetuksessa oppimisteknologian pedagogisen asiantuntijan ohjauksessa. Ohjelmoinnin polkua käytännön esimerkkeineen on edistetty alkuopetuksesta yläkouluun ja kokonaisuudelle on luotu tietosivusto, joka on jaettu EDU 0365 -pilvipalvelussa kouluille hyödynnettäväksi. Ohjelmoinnin kehittäjäopettajat tekevät yhteistyötä tieto- ja viestintäteknologian kehittäjäopettajien kanssa.

Musiikin opettamisessa hyödynnettävää digitalisaatiota on edistetty MakeWithEspoo -yhteiskehittämisen keinoin Karhusuon koulussa yhteistyössä Big Ear Games -yrityksen kanssa innostavin tuloksin. Yritys on ohjattu EduStore-palveluun yhteiskehittämisen kokeilun jälkeen.

Vuonna 2022 toteutettiin myös seuraavia asioita:

Someturva

- Espoon koululaiset saivat avukseen nettikiusaamiseen ja -häirintään puuttuvan Someturva palvelun. Sosiaalinen media, erilaiset pelialustat ja koululaisten käyttämät viestintäsovellukset saattavat välillä aiheuttaa ongelmia koululaisten arjessa. Tästä syystä Espoon kaupunki otti syksyllä 2022 Someturva -palvelun käyttöön. Palvelusta saa apua matalalla kynnyksellä netin ikäviin tilanteisiin.

Oppilaiden digitaidot kehittyivät Tieke tutkinnoilla

- Perusopetuksessa oppilaat ovat suorittaneet usean vuoden ajan TIEKEN tutkintoja. Oppilailla on ollut mahdollista suorittaa Tieken A - kortti että @- tutkintoja. Noin kymmenkunta koulua on hyödyntänyt tätä mahdollisuutta valinnaisaineopinnoissa. Tämä toiminta päättyy 30.6.2023.

Luuppi

- Opettajat käyttävät opetuksessaan yhä enemmän digitaalisia sovelluksia. Voimassa oleva lainsäädäntö velvoittaa opetuksen järjestäjän huolehtimaan siitä, että opetuksessa käytettävät sähköiset palvelut vastaavat tietosuoja- ja perusopetuslain vaatimuksia. Alkukevästä 2022 allekirjoitettiin Luuppi- tietosuojapalvelusopimus.
- Palvelu jakautuu Luuppi-sovellukseen, Luuppi-arviointiin ja Luuppi- seuranta ja ylläpitoon.
- Palvelun käyttöönotto etenee ja sitä edistetään eri tahoilla.

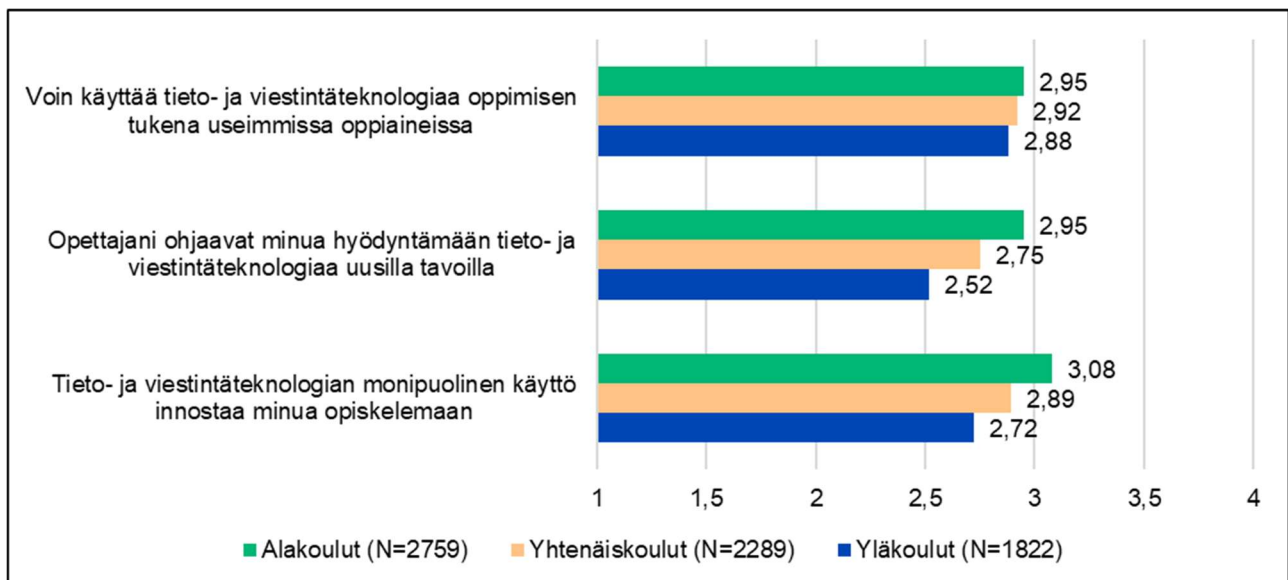
Yhteistyön tiivistäminen

- Vuonna 2022 aloitettiin tiivis yhteistyö eri palvelualueiden kanssa. Kehittäminen ja yhteistyö jatkuu.

Itsearviointikyselyjen tuloksia

Lukuvuoden 2021–2022 oppilaskyselyn tulosten perusteella tieto- ja viestintäteknologia innostaa erityisesti alakoululaisia, ja siirryttäessä ylemmille vuosiluokille teknologian käytön innostavuus vähenee (kuva 24).

Kuva 24: Oppilaskyselyn TVT-väittämien tulokset ala-, yhtenäis- ja yläkouluissa

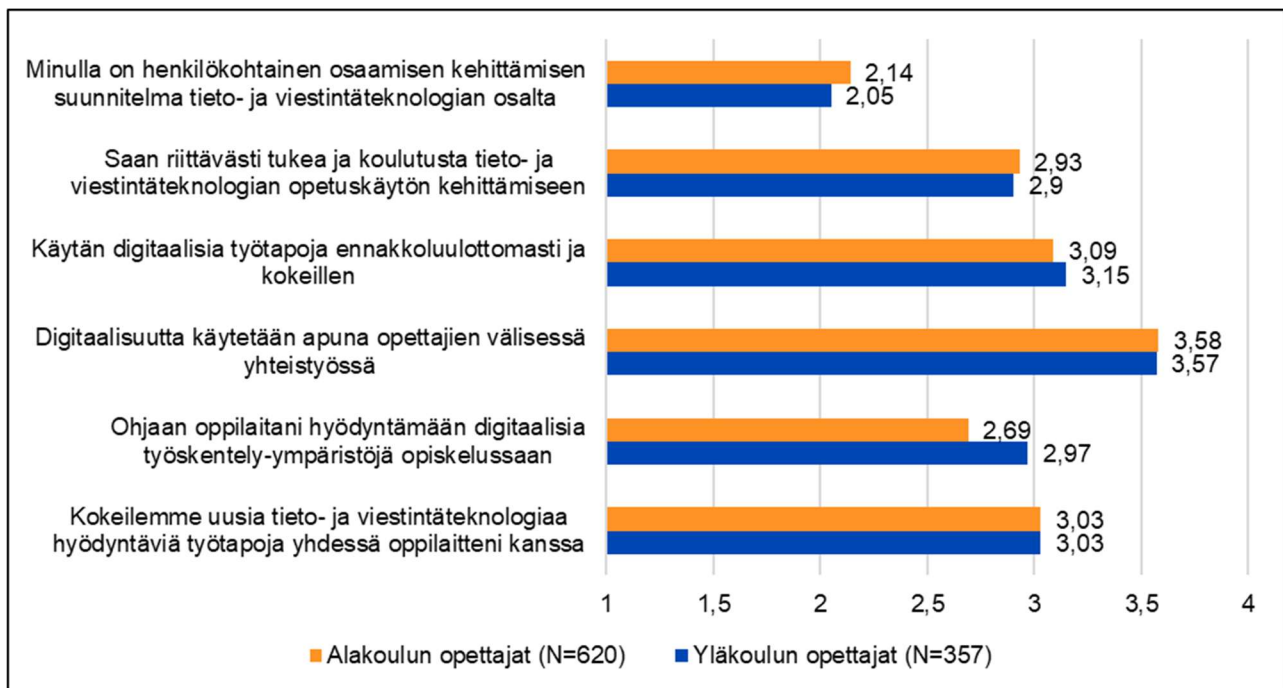

Vertailtaessa teknologian käytön innostavuutta oppimisen tuessa erityisesti tyttöjen osalta nähdään innostavuuden väheneminen koulunkäynnin edetessä. Tätä kehitystä pyritään estämään osaamisen kehittämisen keinoin sekä vahvistamalla oppilaiden mahdollisuuksia vaikuttaa käytettäviin opiskelutapoihin ja mm. teknologian käyttötapoihin.

Henkilöstökyselyn TVT-väittämien keskiarvot alakoulujen ja yläkoulujen opettajilla esitetään kuvassa 25. Yläkoulujen opetuksessa käytetään vastausten mukaan digitaalisia työskentely-ympäristöjä hiukan aktiivisemmin kuin alakouluissa, mutta muuten ala- ja yläkoulujen välillä ei ole eroja. Digitaalisten välineiden

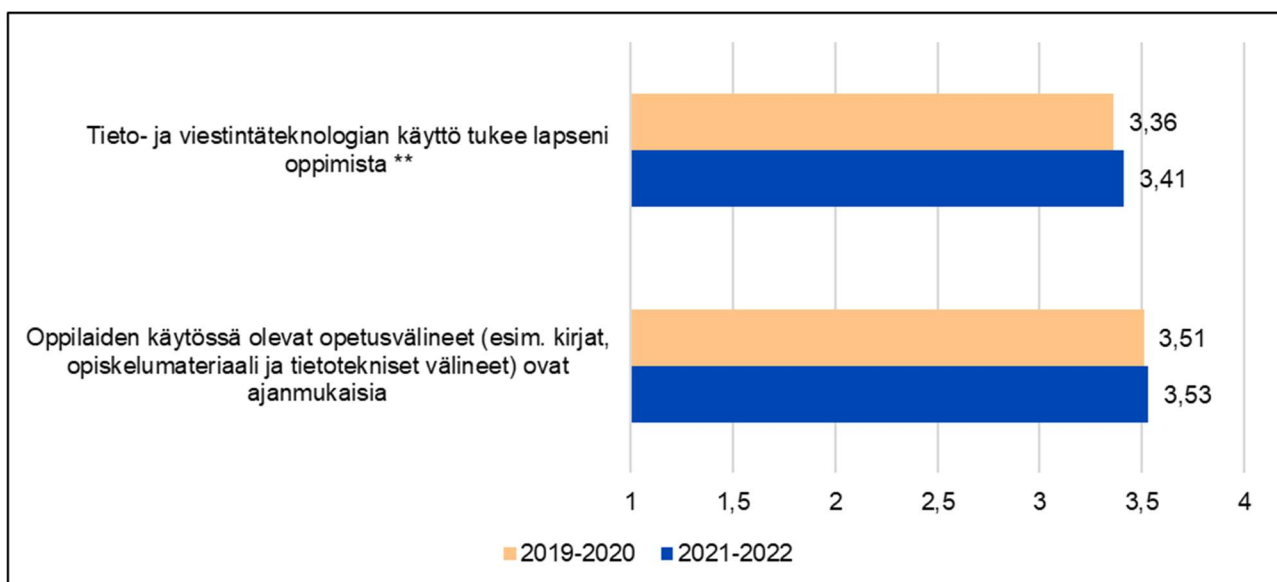
käyttö opettajien välisessä yhteistyössä lisääntyi koronapandemian aikana ja on hyvällä tasolla. Muilta osin tieto- ja viestintäteknologian opetuskäyttö on vaihtelevaa. Asiasta innostuneet opettajat hyödyntävät digitaalisuutta aktiivisesti ja monipuolisesti ja kehittävät edelleen osaamistaan. Mutta osa opettajista kokee tekniset työvälineet ja niiden opetuskäytön vaikeaksi ja kuormittavaksi.

Kuva 25: Henkilöstökyselyn TVT-väittämien tulokset ala- ja yläkoulujen opettajilla

Huoltajille suunnatun kyselyn tulosten perusteella huoltajat ovat tyytyväisiä teknologian käyttöön ja käytössä oleviin opiskeluvälineisiin ml. tietoteknisiin laitteisiin. Vertailtaessa vuosien 2020 ja 2022 huoltajakyselyjen tuloksia voidaan nähdä positiivista edistymistä siinä, miten huoltajat näkevät tieto- ja viestintäteknologian tukevan lapsensa oppimista (kuva 26).

Kuva 26: Huoltajakyselyn keskiarvojen vertailua TVT-väittämässä 2020 ja 2022

Rehtorikyselyssä kysyttiin rehtorien näkemyksiä opetuksen kehittämisen palvelualueen tarjoamasta tuesta oppimisympäristöjen hyödyntämisessä ja TVT-asioissa. Väittämät ja niiden keskiarvot olivat:

1. Kouluni saa riittävästi tukea oppimisympäristöjen monipuolisessa pedagogisessa hyödyntämisessä: 2,6

2. Kouluni saama tuki oppimisympäristöjen monipuolisessa pedagogisessa hyödyntämisessä on asiantuntevaa: 2,7
3. Opettajille suunnatut koulutukset TVT-osaamisen kehittämiseksi ovat innostavia: 2,7
4. Opettajille suunnatut koulutukset TVT-osaamisen kehittämiseksi ovat sisällöiltään ajantasaisia: 3,2
5. Minulla on mahdollisuuksia tilata riittävästi monipuolisia koulukohtaisia koulutuksia opettajien TVT-osaamisen kehittämiseksi: 3,0
6. Oppimisympäristöjen kehittäminen kokonaisuutena on toimivaa: 2,6

Vastausasteikko oli 1–4 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä). Kohdassa 2 keskiarvo putosi merkitsevästi edellisestä kyselystä. Muissakin kohdissa oli laskua, mutta muutos ei ollut merkitsevää.

4.8 Perusopetuksen iltapäivätoiminta

Espoon kaupunki järjestää perusopetuslain mukaista iltapäivätoimintaa kilpailutettuna, omana ja avustettuna toimintana. Perusopetuksen iltapäivätoimintaa tarjotaan Espoossa ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien oppilaille, joilla on erityisen tuen päätös. Lukuvuonna 2021–2022 iltapäivätoimintaan osallistui 2866 1. vuosiluokan oppilasta, 1682 2. vuosiluokan oppilasta ja 83 ylempien vuosiluokkien erityisen tuen oppilasta.

Lisäksi Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikkö toteuttaa vammaispalvelu- ja kehitysvammalain perusteella aamu- ja iltapäivähoitoon sekä loma-ajan hoitoon oikeutettujen kehitysvammaisten ja autististen oppilaiden hoidon. Aamu- ja iltapäivähoitoon osallistui lukuvuonna 2021–2022 oppilaita 272. Hoitoa toteutettiin niillä kouluilla, joilla oppilaiden opetuskin järjestetään.

Iltapäivätoiminnasta perittiin lukuvuonna 2021–2022 asiakasmaksuna 140 euroa kuukaudessa kokoaikaisesta iltapäivätoiminnasta ja 80 euroa kuukaudessa osa-aikaisesta iltapäivätoiminnasta. Kokoaikaista iltapäivätoimintaa järjestettiin kello 17 asti ja osa-aikaista kello 15 saakka.

Asiakasmaksuista oli mahdollista hakea huojennusta. Iltapäivätoiminnan asiakasmaksun puolittamista tai perimättä jättämistä koskeva päätös tehdään perheeseen ja perheen hakemuksessaan ilmoittamien tulojen perusteella. Asiakasmaksuhuojennuksia myönnettiin lukuvuonna 2021–2022 yhteensä noin 680 338 euroa, 715 perheelle.

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan laadullisen arvioinnin perustana toimivat lainsäädännön, valtakunnallisten perusteiden ja sopimuksien seuranta sekä toiminnan ohjaus ja yhteiset toimintamallit. Iltapäivätoiminnan toimintayksikkökohtainen vuosittain tehtävä toimintasuunnitelma ja toimintakertomus luovat yksikkötason kehittämisen ja toteuttamisen perustan. Toimintakertomuksen tulee sisältää iltapäivätoimintayksikön vahvuudet toteutuksessa sekä todetut kehittämishaasteet ja -tarpeet. Toimintasuunnitelman tulee perustua edellisen vuoden toimintakertomukseen ja sisältää mahdollisimman konkreettiset, toimintaa laadullisesti kehittävät toiminta- ja toteutusmallit.

Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikössä pidetään joka vuosi myös arviointi- ja kehittämiskeskustelut perusopetuksen iltapäivätoimintaa toteuttavien palveluntuottajien kanssa. Toiminnan kehittämistyölle luovat perustaa myös asiakastytyvääisyyskyselyt, jotka toteutetaan vuosittain. Lukuvuonna 2021–2022 tehtiin iltapäivätoiminnan asiakastytyvääisyyskysely Webropol-ohjelmaa hyödyntäen. Iltapäivätoiminnan asiakkaat antoivat iltapäivätoiminnalle kouluarvosanaksi 7,8 (922 vastausta). Edellisenä lukuvuonna kouluarvosanojen keskiarvo oli 8,2 (862 vastausta).

Lukuvuoden aikana järjestettiin myös infotilaisuuksia, joihin osallistui perusopetuksen iltapäivätoiminnan palveluntuottajia ja ohjaajia.

4.9 KULPS

KULPS-kulttuuri- ja liikuntapolku on Espoon kulttuurin, liikunnan ja kirjaston palvelukokonaisuus esi- ja perusopetuksen oppilaille. Se tukee esi- ja opetus suunnitelman toteutumista ja edistää yhteistyötä koulujen sekä kulttuuri- ja liikuntatoimijoiden välillä. KULPS:iin osallistuminen on maksutonta. KULPS tutustuttaa oppilaat kaupungin kulttuuri-, kirjasto- ja liikuntapalveluihin koulupäivän aikana sekä tarjoaa oppimiskokemuksia ja erilaisia oppimisympäristöjä luokahuoneen ulkopuolella, museoissa, teattereissa, kirjastoissa sekä erilaisissa liikuntatiloissa.

Espoon perusopetuksen opetus suunnitelmaan (LUKU 4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat) on kirjattu tavoitteeksi, että jokainen oppilas pääsee lukuvuoden aikana vähintään kerran kulttuuri-, liikunta- ja

kirjastopoluille. Tavoitteen toteutumista seurataan keräämällä kunkin polun oppilaskäyntimäärät lukuvuoden aikana ja suhteuttamalla ne lukuvuoden oppilasmäärään.

Keväällä 2020 alkanut pandemia vaikutti KULPS:in käyttöön myös lukuvuoden 2021–2022 aikana. Esi- perusopetuksen kulttuuri- ja liikuntakasvatusmalli KULPS kärsi vielä alkuvuodesta 2021 pandemian vaikutuksista monien kulttuuritalojen ja tilojen ollessa vielä koronaohjeistuksen mukaisesti suljettuina. Keväällä esi- ja perusopetusryhmät pääsivät taas kulttuuri- ja liikuntakohteisiin ja kokonaisuudessaan vuoden 2022 käyntiluvut nousivat pandemiaa edeltävien vuosien tasolle. KULPS-käyntimäärä yhteensä kaikilla poluilla vuonna 2022 oli 103 921.

Kulttuuri- ja kirjastopolkujen kohdalla toiminta suunniteltiin pandemian aikana niin, että toimintaa oli mahdollista toteuttaa ulko- tai etätoimintana sekä sisätiloissa tavallista pienempien ryhmäkokojen ansiosta. Liikuntapolku oli suljettuna kevään 2021 toukokuuta lukuun ottamatta. Kulttuuri- ja kirjastopoluilla käyntejä oli laskennallisesti keskimäärin vähintään yksi per oppilas, liikuntapolulla huomattavasti vähemmän. Espoon opetussuunnitelmaan kirjattu kuvaus tavoite ei vielä toteudu jokaisen oppilaan kohdalla, sillä koulu- ja luokkakohdaiset käyntimäärät vaihtelevat suuresti. Oppilaskohtainen tavoitteen seuraaminen tapahtuukin koulutasolla.

Koulun lukuvuosisuunnitelmaan sisältyy koulun oma KULPS-toiminnan suunnitelma, jonka toteutumista arvioidaan koulukohtaisen lukuvuoden arvioinnin yhteydessä. Lukuvuoden 2021–2022 arvioinneissa kouluilta kysyttiin, toteutuiko Espoon opetussuunnitelmaan kirjattu tavoite oman koulunne kohdalla: "Jokainen oppilas pääsee lukuvuoden aikana vähintään kerran kulttuuripolulle, liikuntapoluille ja kirjastopolulle". 28 koulua (37 %) vastasi tähän "kyllä" ja 47 koulua (63 %) "ei". Tavoitteeseen päästäisiin, jos jokaisen koulu huolehtisi siitä, että tavoite oman koulun oppilaiden osalta toteutuu.

Taulukko 13: KULPS-käynnit lukuvuonna 2021–2022 sekä vertailu edelliseen lukuvuoteen

	Syksy 2021	Kevät 2022	Käyntejä yhteensä luku- vuonna 2021–22	Käyntejä / oppilas 2021–22	Käyntejä yhteensä luku- vuonna 2020–21	Käyntejä / oppilas 2020–21
Kulttuuripolku	22102	44212	66314	2,2	29610	1,0
Liikuntapolku	8511	19689	28200	0,9	4801	0,2
Kirjastopolku	19360	40020	59380	1,9	49194	1,7

5 Perusopetuksen tuloksia

5.1 Oppimistulokset

Oppimistulosten raportointi vaihtelee vuosittain sen mukaan, mitä tuloksia kyseisenä vuonna on saatu. ALLU-testi on ainoa, suomenkielisen perusopetuksen toteuttama ja vuosittain toistuva oppimistulosten arviointi. Siten siitä saadaan seurantatietoa vuosittain. Tässä raportissa kerrotaan lisäksi tulokset Karvin toteuttamasta 9.-luokkalaisten A- ja B-ruotsin arvioinneista.

5.1.1 ALLU-lukutesti

Yleistä testauksesta

ALLU-lukutesti on Turun oppimiskeskuksen kehittämä ala-asteen lukutesti, joka on normitettu laajan valtakunnallisen aineiston pohjalta. ALLU-testiin osallistuvat Espoossa vuosittain perusopetuksen 2.- ja 4.-luokkalaiset, poikkeuksena vuosi 2021, jolloin testattiin 2.- ja 5.-luokkalaiset. ALLU-testiin osallistuvat kaikki ikäluokan oppilaat toiminta-alueittain opiskelevia ja valmistavan opetuksen oppilaita lukuun ottamatta. ALLU-tulokset merkitään oppilashallintojärjestelmä Primukseen, josta ne ovat hyödynnettävissä kunta- ja koulukohtaisia yhteenvetoja varten. Huoltaja puolestaan näkee lapsensa tuloksen Wilmassa.

Espoo on hyödyntänyt ALLU-testiä jo vuosien ajan oppilaan lukutaidon arvioinnissa sekä yhtenä kuntakohtaisten oppimistulosten arvioinnin keinona. Oppilastasolla ALLU-testiä voidaan käyttää eri tavoin: Sillä selvitetään oppilaan lukemisvalmiudet, lukutaidon sujuvuus ja luetun ymmärtäminen. Kuntatasolla ALLU-testien tuloksia hyödynnetään lukutaidon kehittymisen seuraamisessa, opetuksen pitkäaikaisvaikutusten seuraamisessa sekä eri ikäryhmien vertailussa.

ALLU-testissä testataan erikseen luetun ymmärtämistä ja teknistä lukutaitoa. Kummastakin saadaan tulokseksi tasoryhmä (1-8/9), jossa

- Tasoryhmät 1-3 = vaikeuksia luetun ymmärtämisessä tai vaikeuksia teknisessä lukutaidossa
- Tasoryhmät 4-6 = luetun ymmärtäminen tai tekninen lukutaito vastaa ikäryhmän keskitasoa
- Tasoryhmät 7-9 = luetun ymmärtäminen tai tekninen lukutaito on yli ikäryhmän keskitason

Kahden tasoryhmän perusteella määritellään testituloksella eli alaryhmä (1-4), jossa

- 1 = puutteita teknisessä lukutaidossa ja luetun ymmärtämisessä
- 2 = riittävä luetun ymmärtäminen, puutteita teknisessä lukutaidossa
- 3 = riittävä tekninen lukutaito, puutteita luetun ymmärtämisessä
- 4 = riittävä tekninen lukutaito sekä luetun ymmärtäminen

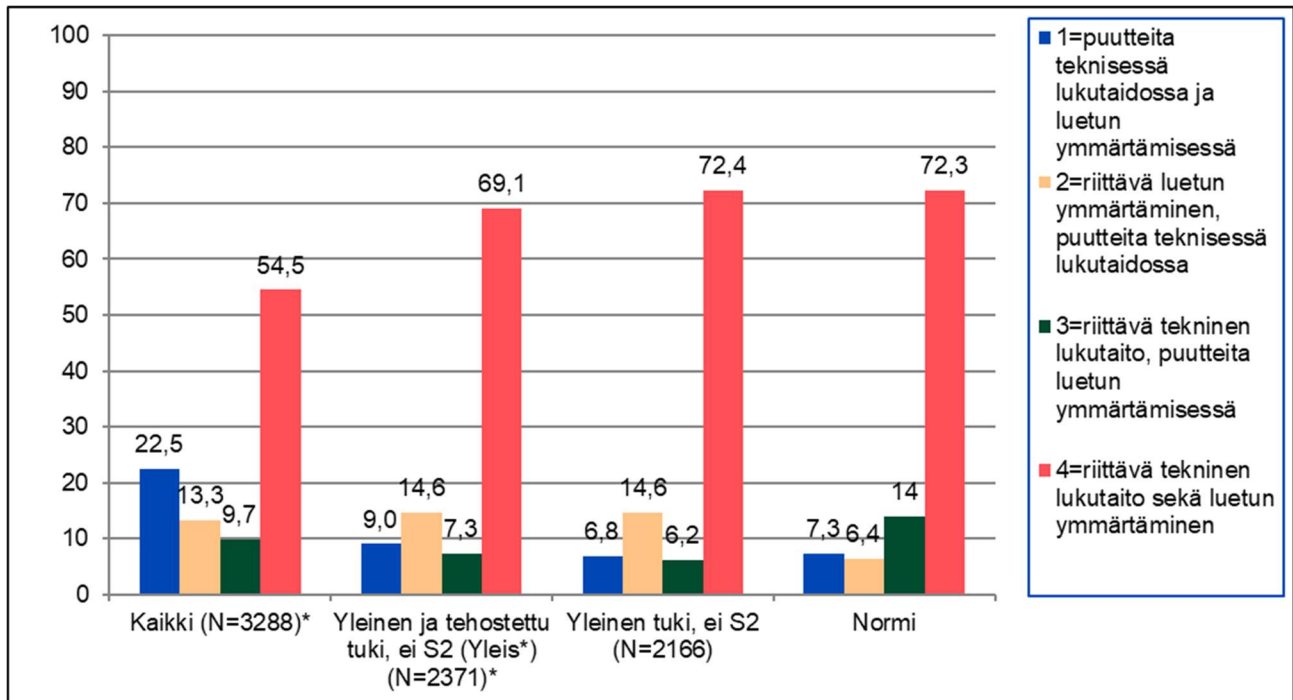
Yleisenä tavoitteena siis sekä luetun ymmärtämisessä että teknisessä lukutaidossa on vähintään tasoryhmä 4 (osaaminen ikäryhmän tasoista) ja testituloksena niin ikään 4 (riittävä lukutaito).

2. luokan tulokset

Kuvassa 27 on esitetty 2.-luokkalaisten ALLU-tulos keväältä 2022. Ensimmäinen pylväikkö, ”kaikki”, tarkoittaa kaikkia testin tehneitä 2.-luokkalaisia. Toinen pylväikkö, ”yleis”, tarkoittaa oppilaita, jotka eivät ole erityisen tuen piirissä eivätkä opiskele suomi toisena kielenä (S2)-oppimäärää. Kolmas pylväikkö kuvaa oppilaita, jotka eivät ole tehostetussa tai erityisessä tuessa eivätkä S2-opetuksessa. Normi taas on testin alkuperäinen standardoitu tulos. Kuvasta nähdään, että kaikista 2.-luokkalaisista vain 54,5 %:lla oli ALLU-testin mukaan riittävä lukutaito. Toisaalta yleisen tuen oppilaiden, ilman S2-oppilaita, lukutaito oli hyvin lähellä alkuperäistä normia.

2.-luokkalaisten kokonaistulos oli vuonna 2022 hyvin lähellä vuoden 2021 tulosta. Vuoden 2021 tulos oli heikompi kuin se on ollut kertaakaan Espoon mittaushistorian aikana. Myönteistä on, että pudotus ei jatkunut entisestään, joskaan kokonaistulosta ei myöskään saatu nousemaan. Tyttöjen ja poikien tulosten vertailu edelliseen vuoteen osoitti, että tyttöjen kokonaistulos oli heikompi kuin vuonna 2021 ja poikien parempi. Mielenkiintoinen seikka 2. luokan tuloksissa olikin se, että poikien kokonaistulos oli ensimmäistä kertaa parempi kuin tyttöjen. Tämä näkyi sekä ryhmässä ”kaikki” että ryhmässä ”yleis”.

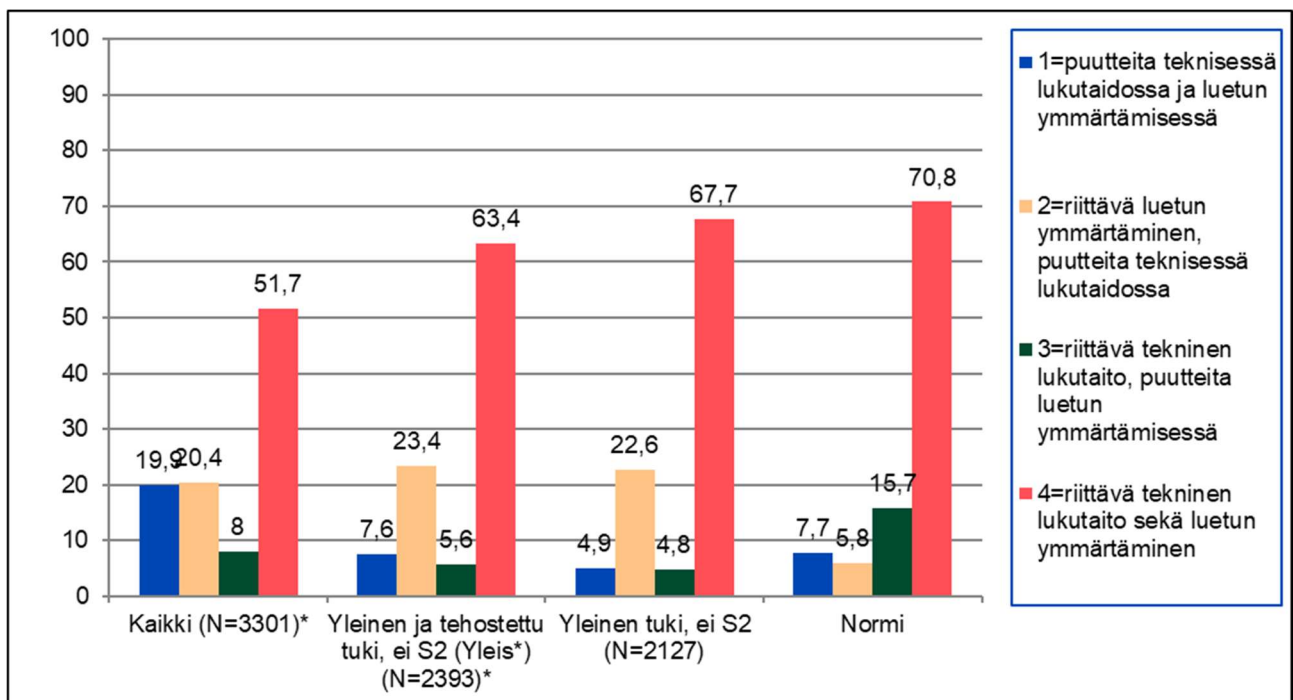
Kuva 27: 2.-luokkalaisten ALLU-tulos vuonna 2022 (%)

4. luokan tulokset

4. luokan ALLU-tulokset on esitetty kuvassa 28 samaan tapaan kuin 2. luokan tulokset edellisessä kuvassa. 4. luokan tuloksissa myös "yleis"-ryhmä jäi alkuperäisen normin prosenttiosuuksista selvästi. Tämä johtuu siitä, että oppilaiden tekninen lukutaito – lukemisen nopeus ja sujuvuus – oli selvästi heikompaa kuin normissa. Kuvan palkeissa tämä näkyy korkeina keltaisina pylväinä verrattuna normin pylväisiin.

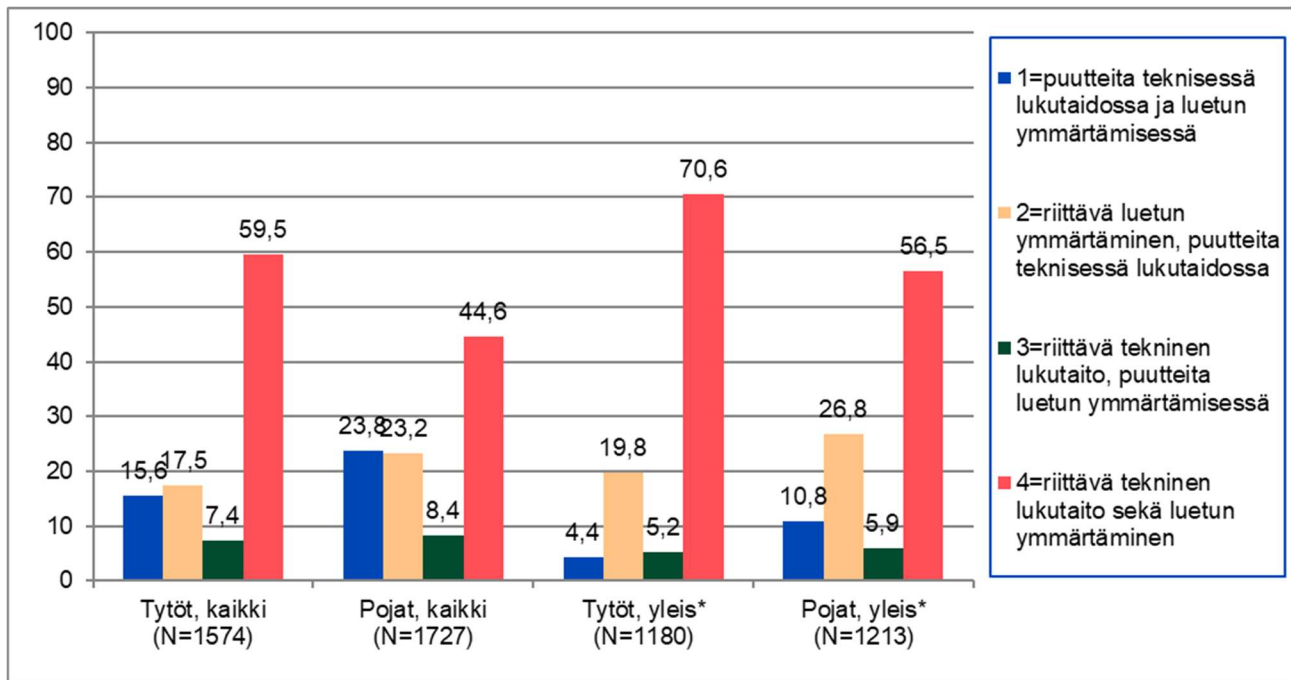
Kuva 28: 4.-luokkalaisten ALLU-tulos vuonna 2022 (%)

4. luokan kokonaistulos putosi jonkin verran aiemmista vuosista. Paras vertailukohta on vuoteen 2019, jolloin edellisen kerran koko 4.-luokkalaisten ikäluokka osallistui testaukseen. Vuoteen 2019 verrattuna riittävän lukutaidon omaavien osuus putosi kolme prosenttiyksikköä ja heikosti lukevien (alaryhmä 1) osuus kasvoi neljä prosenttiyksikköä.

Tyttöjen ja poikien väliset erot ALLU-tuloksissa olivat 4. luokalla huomattavat (kuva 29). Kaikista tytöistä 59,5 % saavutti riittävän lukutaidon tason, pojista vain 44,6 %. Monilla oppilailla, etenkin pojilla, tekninen lukutaito oli vielä 2. luokalla riittävää suhteessa normiin, mutta 4. luokalla putosi juuri sen raja-arvon alapuolelle, jonka on normituksessa määritelty olevan riittävän osaamisen raja. Se, että tekninen lukutaito jäi hieman normista, ei välttämättä ole kovin kriittistä. Tärkeintähän on, että oppilas osaa kuitenkin lukea ja ymmärtää lukemansa. Lukemisen hitaus ja työläys vaikuttaa kuitenkin todennäköisesti kielteisesti lukumotivaatioon ja muiden oppiaineiden opiskeluun jatkossakin, minkä vuoksi tyttöjen ja poikien lukutaidon eriytyminen on huolestuttavaa.

Kuva 29: 4.-luokkalaisten tyttöjen ja poikien ALLU-testitulokset 2022 ryhmissä ”kaikki” ja ”yleis” (%)

Suomi toisena kielenä -opetuksessa olevista 4. luokan oppilaista 21 %:lla lukutaito oli riittävä ja 52,5 % jäi alaryhmään 1. Jos näistä jätetään pois erityisen tuen oppilaat, niin riittävästi lukevia oli 25 %. Luetun ymmärtäminen oli S2-oppilaille haastavampi osio kuin teknisen lukutaidon mittaaminen.

ALLU-tuloksissa tarkasteltiin erikseen myös painotetussa opetuksessa olevien lukutaitoa. Musiikki- ja luma-luokilla olevien 4.-luokkalaisten (N=139) lukutaito oli selvästi parempaa kuin muiden 4.-luokkalaisten, myös ”yleis”-ryhmään verrattuna. Kaksikielisessä ja kielikylyopetuksessa olevilla (N=166) lukutaito taas oli samalla tasolla kuin 4.-luokkalaisten ”yleis”-ryhmällä. Painotettuun opetukseen osallistuminen näyttää korreloivan vahvasti oppimistuloksiin muissakin kuin painotetussa oppiaineessa.

Kahden viimeisen vuoden aikana ALLU-tuloksissa on tehty vertailua myös erityisluokalla olevien ja yleisopetuksen luokkaan integroitujen lukutaidossa oppilailla, joilla on oppimisen erityisvaikeuksia. Vaikka otoksen koko on vielä rajallinen pysyvien johtopäätösten tekemiseen, osoittavat tähänastiset tulokset systemaattisesti, että integroitujen lukutaito on parempi. Tulos oli sama riippumatta siitä, huomioitiinko siinä myös S2-oppilaat vai ei. Tämä kertoo joko siitä, että integroiduilla lukutaito kehittyi paremmin tai siitä, että erilaisia oppilaita (ja lukijoita) on jo lähtökohtaisesti ohjattu eri opetusmuotoihin.

Muutos saman oppilasjoukon ALLU-tuloksissa 2. ja 4. luokan välillä

Kenties kiinnostavinta ALLU-tuloksissa on tarkastella sitä, miten samojen oppilaiden lukutaito muuttuu 2. ja 4. luokan välillä suhteessa normiin ja miten tämä muutos näkyy eri ryhmissä ja kouluissa. Kyse on siis pitkälti opetuksen aikaansaamasta vaikutuksesta. Vuonna 2022 tämä tarkastelu oli valitettavasti hieman puutteellinen, koska lähes puolelta kevään 2022 4.-luokkalaista puuttui 2. luokan tulos keväältä 2020. Pandemia alkoi keväällä 2020 juuri testausten aikaan, minkä vuoksi testaus jäi monessa koulussa kesken.

Yli 1500 oppilaan aineisto osoitti kuitenkin, että kun kummallakin vuosiluokalla saman oppilasjoukon lukutaitoa verrattiin vuosiluokakohtaiseen normiin, oli 4. luokalla riittävästi lukevia kokonaisuutena hieman vähemmän kuin 2. luokalla. Tyttöjen ja poikien ero oli selvä: tyttöjen lukutaito suhteessa normiin parani kahden vuoden aikana ja poikien heikkeni. Heikkeneminen johtui pääosin siitä, että niiden osuus, joilla on puutteita teknisessä

lukutaidossa, kasvoi (alaryhmä 2). Erityisesti tämä näkyi juuri pojilla. Samoilla S2-oppilailla lukutaito kokonaisuutena jonkin verran parani suhteessa normiin.

Lukutaitoon panostaminen erityisesti alkuopetuksessa on tärkeää, koska ALLU-tulosten perusteella 2. luokan tulokset ennustavat vahvasti myöhempää lukutaitoa. Taulukossa 14 on kuvattu korrelaatioita 2. ja 4. luokan luetun ymmärtämisen ja teknisen lukutaidon tulosten välillä. Taulukosta nähdään, että etenkin luetun ymmärtämisen ”ennustearvo” on erittäin korkea. Teknisessä lukutaidossa se on matalampi, mutta siinäkin korrelaatiot ovat erittäin merkitseviä siitä huolimatta, että teknisen lukutaidon testaus on 2. ja 4. luokalla erilainen.

Taulukko 14: 2. ja 4. luokan ALLU-tulosten väliset korrelaatiot

	Luetun ymmärtäminen (LY), korrelaatio	Tekninen lukutaito (TL), korrelaatio
Tasoryhmä 2. ja 4. luokalla	0,80	0,55
Tasoryhmä S2-oppilailla 2. ja 4. luokalla	0,78	0,57
Maahanmuuttovuoden yhteys tasoryhmään, 2. luokka*	0,01	-0,02
Maahanmuuttovuoden yhteys tasoryhmään, 4. luokka*	-0,27	-0,16

*Huomioitu oppilaat, joiden äidinkieli on muu kuin suomi ja jotka eivät ole syntyneet Suomessa.

Kahdella alimmalla rivillä on tarkasteltu maahanmuuttovuoden yhteyttä luetun ymmärtämisen ja teknisen lukutaidon tasoryhmiin niillä oppilailla, joiden äidinkieli ei ole suomi ja jotka eivät ole syntyneet Suomessa. Korrelaatiot osoittavat, että sillä, miten kauan oppilas on asunut Suomessa, ei ole yhteyttä lukutaitoon 2. luokalla. 4. luokalla jonkinlainen yhteys löytyy: mitä myöhemmin muuttanut Suomeen, sitä heikommat lukutaitotulokset – mutta nämäkin korrelaatiot ovat varsin heikkoja. Näyttää siltä, että maahanmuuttotaustaisten lukutaitoa selittävät ihan muut tekijät kuin Suomessa asuttu aika.

Kaupunkitasolla tästä saatiinkin alkuvuodesta 2022 näyttöä, kun vuoden 2021 2.-luokkalaisten ALLU-tulokset yhdistettiin varhaiskasvatuksen järjestelmästä saatuun tietoon siitä, kuinka kauan lapsi on ollut varhaiskasvatuksessa ennen koulun alkua. Suomenkielisillä varhaiskasvatusvuosilla ei ollut yhteyttä ALLU-tuloksiin, mutta vieraskielisillä yhteys oli selvä: mitä kauemmin lapsi oli ollut varhaiskasvatuksessa ennen esiopetusta, sitä parempi lukutaito 2. luokalla. Erityisesti tämä näkyi niillä vieraskielisillä, jotka eivät olleet syntyneet Suomessa.

Syksyn 2022 aikana laadittiin kuntatulosten lisäksi myös koulukohtaiset ALLU-raportit kaikkiin kouluihin, joissa ALLU-testit tehtiin. Näissä raporteissa verrataan koulun 2. ja 4. luokan ALLU-tuloksia kuntakohtaisiin tuloksiin. Lisäksi niissä esitetään saman oppilasjoukon tulosten muuttuminen. Muutos samojen oppilaiden tuloksessa voi olla pitkälti seurausta niistä opetukseen liittyvistä ratkaisuista, joita kouluissa on tehty. Koulujen välillä oli kaiken kaikkiaan suuria eroja sekä lukutaidossa että sen kehittymisessä samoilla oppilailla, ja näyttää siltä, että koulukohtaiset erot ovat vain kasvussa. Koulukohtaiset tulokset on käsitelty perusopetuksen aluepäälliköiden kanssa ja tarvittaviin toimenpiteisiin ryhdytty.

5.1.2 Karvin 9. luokan A- ja B-ruotsin arviointi

Karvi järjesti 9.-luokkalaisille A- ja B-ruotsin oppimistulosten arvioinnin keväällä 2022. Kumpikin arviointi toteutettiin digitaalisesti ja niissä oli tarkoitus selvittää, missä määrin oppilaat saavuttavat opetussuunnitelman perusteissa kuvatun hyvän osaamisen (arvosana 8) kriteerit ja mitkä oppilaan taustatekijät ovat yhteydessä osaamiseen. A-ruotsin arviointi toteutettiin vain otospohjaisesti. Espoosta osallistui arviointiin 8 koulua ja 134 A-ruotsin opiskelijaa. Kaiken kaikkiaan A-ruotsia opiskelee noin 10 % 9.-luokkalaisista. B-ruotsin arviointi hankittiin kaikkiin kouluihin. Siihen osallistui Espoosta 26 koulua ja reilut 2000 oppilasta.

Ruotsin arvioinneissa oppilaiden kielitaitoa arvioitiin kuullun ja luetun ymmärtämisessä sekä puhumisessa ja kirjoittamisessa. Nämä neljä osa-aluetta olivat laadullisesti erilaisia eikä niistä ollut mahdollista muodostaa yhtä kokonaistulosta. Jokaista on siis tarkasteltava erikseen. Oppilaiden kielitaidon määrittelyssä käytettiin Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa.

Taulukossa 15 on esitetty A-ruotsin eri osioiden pistemäärät kaikilla oppilailla ja erikseen tytöillä ja pojilla, ja verrattu kutakin ryhmää kansallisen otoksen vastaavaan pistemäärään. Osioista ainoastaan puheen ja tekstin tuottamisessa on sama pisteytys. Kuullun ja luetun ymmärtämisessä pisteytystaulukot poikkeavat hieman toisistaan.

Taulukko 15: Karvin A-ruotsin arvioinnin pistemäärät eri osioissa

Arvioinnin osa-alue	Kaikki, Espoo	Kaikki, otos	Tytöt, Espoo	Tytöt, otos	Pojat, Espoo	Pojat, otos	Oppilaat, jotka saavuttivat vähintään hyvän osaamisen tason (arvosana 8)
Kuullun ymmärtäminen	19,6	18,8	19,2	20,2	20,4 **	17,5	31 %
Luetun ymmärtäminen	20,2 *	18,5	19,7	19,7	20,9 **	17,1	40 %
Puheen tuottaminen	4,6 *	4,2	4,6	4,5	4,5 *	4,0	50 %
Tekstin tuottaminen	4,5 *	4,1	4,6	4,4	4,4 *	3,7	45 %

*) Yksi tähti tarkoittaa tilastollisesti merkitsevää eroa verrattuna otokseen. Kaksi tähteä tarkoittaa tilastollisesti erittäin merkitsevää eroa.

Taulukon pistemääristä nähdään, että Espoon oppilaat menestyivät arvioinnissa kokonaisuutena hieman paremmin kuin otoksen oppilaat, mutta erot eivät ole suuria ja kuullun ymmärtämisessä merkitsevää eroa ei ole lainkaan. Tyttöjen tulokset eivät poikenneet otoksen tyttöjen tuloksista, mutta pojilla tulokset olivat selkeästi paremmat kuin otoksen pojilla.

Oikeanpuoleisin sarake osoittaa, kuinka suuri osuus Espoon oppilasta saavutti arvioinnin osa-alueella vähintään hyvän osaamisen tason (=arvosana 8), joka kuullun ja luetun ymmärtämisessä vastasi Kehittyvän kielitaidon tasoa A2.2 ja puheen ja tekstin tuottamisessa tasoa A2.1. Kaikki osa-alueet huomioiden selvästi alle puolet oppilasta saavutti arvosanaa 8 vastaavan osaamisen. Kuitenkin arviointiin osallistuneiden A-ruotsin arvosanojen keskiarvo oli päättötodistuksessa 8,43. Päättöarvosanan muodostumiseen vaikuttavat toki kaikki opetussuunnitelmassa mainitut oppiaineen tavoitteet, joita kaikkia ei tässä arvioinnissa voitu arvioida, mutta koska arviointi kuitenkin kattaa kielitaidon keskeiset osa-alueet, on syytä kysyä, palkitaanko oppilaita A-ruotsin opiskelusta keskimäärin liian korkeilla arvosanoilla?

Taulukossa 16 on esitetty vastaavat tiedot B-ruotsin arvioinnin tuloksista. Tässä arvioinnissa espoolaisten määrä oli huomattavasti suurempi ja ero otokseen tilastollisesti erittäin merkitsevä kaikilla osa-alueilla ja kaikissa taulukossa esitetyissä ryhmissä.

Taulukko 16: Karvin B-ruotsin arvioinnin pistemäärät eri osioissa

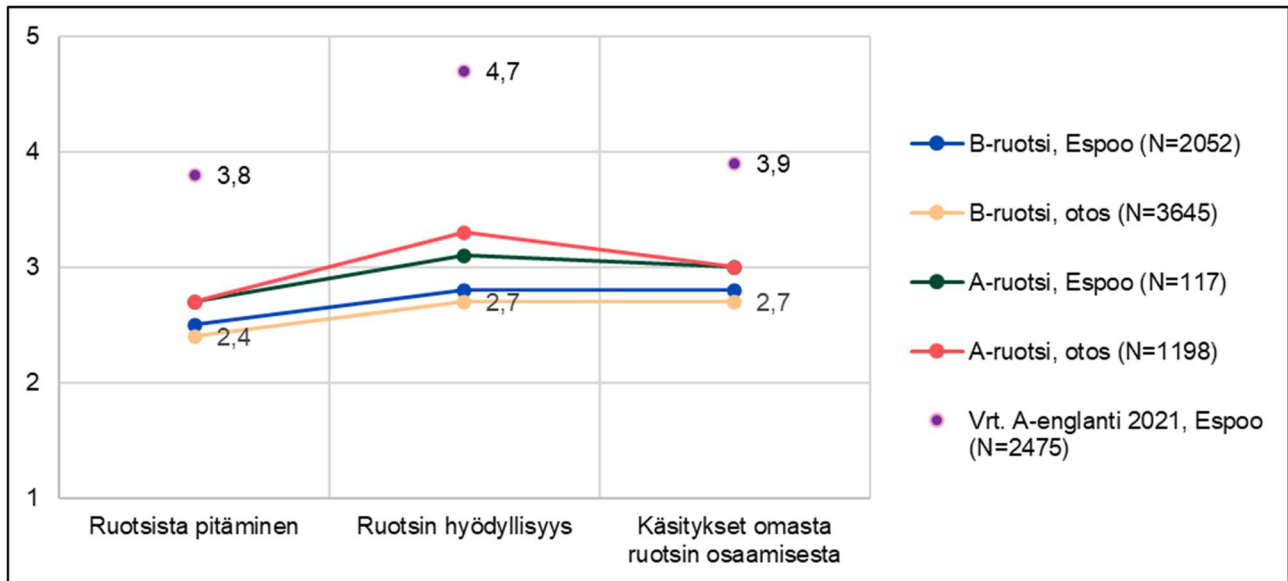
Arvioinnin osa-alue	Kaikki, Espoo	Kaikki, otos	Tytöt, Espoo	Tytöt, otos	Pojat, Espoo	Pojat, otos	Oppilaat, jotka saavuttivat vähintään hyvän osaamisen tason (arvosana 8)
Kuullun ymmärtäminen	17,2 **	14,8	18,5 **	16,0	16,1 **	13,6	40 %
Luetun ymmärtäminen	15,7 **	13,7	16,7 **	15,1	14,9 **	12,4	48 %
Puheen tuottaminen	3,21 **	2,84	3,36 **	3,04	3,07 **	2,64	40 %
Tekstin tuottaminen	2,84 **	2,32	3,01 **	2,50	2,68 **	2,11	35 %

B-ruotsin arviointiin osallistui myös suuri määrä S2-oppilaita, yhteensä 229-366 osa-alueesta riippuen. Espoon S2-oppilaiden pistemäärä kuullun ymmärtämisessä oli 12,6, luetun ymmärtämisessä 12,9, puheen tuottamisessa 2,73 ja tekstin tuottamisessa 2,51. Espoon S2-oppilaat menestyivät kaikilla osa-alueilla keskimäärin samantasoisesti kuin otoksen S2-oppilaat. S2-oppilaiden osaaminen oli kuitenkin huomattavasti heikompaa kuin S1-oppilailta, eli niillä, jotka eivät opiskele suomi toisena kielenä -oppimäärää. Espoossa S1- ja S2-oppilaiden välinen ero oli suurempi kuin otoksessa, mikä kuitenkin johtui siitä, että S1-oppilaiden osaaminen oli huomattavasti parempaa kuin otoksen S1-oppilailta. Otoksen S2-oppilaiden määrä oli vain noin puolet siitä, mitä Espoossa.

Espoon kaikkien oppilaiden B-ruotsin arvosanojen keskiarvo päättötodistuksessa oli 7,90 (otos 7,63). Tyttöillä se oli 8,20 (otos 8,05) ja pojilla 7,62 (otos 7,22). S2-oppilaiden arvosana oli 7,02, kun se otoksessa oli 7,23. Osaamistulosten perusteella olisi voinut olettaa, että S2-oppilaiden arvosana olisi lähempänä otoksen keskiarvoa. Nyt näyttää siltä, että toinen oli liian korkea tai toinen liian matala. Tyttöillä olisi taas otokseen verrattuna voinut olettaa osaamiseron perusteella olevan suurempi ero myös arvosanoissa.

Oppilaiden käsitykset A- ja B-ruotsin opiskelusta on esitetty kuvassa 30. Oppilaiden asenteita mitattiin useilla väittämillä, joissa oli 5-portainen asteikko. Kuvassa näkyvät myös otoksen keskiarvot asenteissa sekä vertailun vuoksi keväällä 2021 tehdyn A-englannin arvioinnista saadut vastaavat asennekeskiarvot Espoossa.

Kuva 30: Oppilaiden käsitykset ruotsin opiskelusta

Kuvasta nähdään, että asenteet ruotsin opiskelua kohtaan ovat sekä A- että B-ruotsin opiskelijoilla Espoossa suunnilleen samalla tasolla kuin otoksessa. Tyttöjen asenteet olivat sekä A- että B-ruotsissa paremmat kuin poikien. Ruotsin opiskeluun liittyvät käsitykset ja asenteet jäivät kuitenkin kauas siitä, miten englannin opiskeluun suhtauduttiin keväällä 2021. Näiden kielten opiskelussa on siis oppilaiden mielestä olennainen ero, myös A-kielissä. Oppilaat myös käyttivät arvioinnin mukaan ruotsin kieltä vapaa-ajalla hyvin vähän.

Ruotsin tuloksia tarkasteltiin myös koulukohtaisesti ja koulujen välisten erojen näkökulmasta. Koulujen välillä oli isoja eroja ruotsin osaamisessa kaikilla neljällä osa-alueella. Tosin osa-alueet eivät olleet veljiä keskenään, vaan joku koulu saattoi menestyä hyvin ymmärtämisosioissa ja heikommin tuottamisosioissa tai päinvastoin. Suurimmassa osassa kouluista ruotsin osaaminen ja ruotsin päättöarvosana olivat melko hyvin linjassa keskenään, mutta joissakin kouluissa oppilaiden osaaminen ei ollut ollenkaan sillä tasolla, mitä keskimääräinen päättöarvosana antaisi ymmärtää. Koulujen välinen hajonta osaamisessa oli suurempi kuin mitä se oli päättöarvosanoissa. Tilanne tasaantui, jos viisi arvioinnissa heikoiten menestynyttä koulua pudotettiin pois. Tämä viittaa siihen, että heikoimmista kouluista arvosanat saattoivat olla liian korkeita suhteessa osaamiseen.

5.2 Hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyvät tulokset

5.2.1 Oppilaskysely

Perusopetuksen oppilaskysely toteutettiin lukuvuoden 2021–2022 marras-joulukuussa Espoonlahden, Keski- ja Pohjois-Espoon alueiden kouluissa luokka-asteilla 4–9. Kyselyyn vastasi 6915 oppilasta 38 koulusta.

Oppilaskyselyssä esitettiin väittämiä ja avoimia kysymyksiä seuraavilta osa-alueilta:

- Viihtyvyys, turvallisuus ja hyvinvointi
- Opettajat ja muu henkilökunta
- Koulukaverit
- Oppiminen ja opetus
- Arviointi
- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö opetuksessa
- Oma toiminta
- Osallisuus ja vaikuttaminen
- Kodin ja koulun yhteistyö
- Oppilashuollon palvelut
- Oppimisympäristö
- Koulun omat kysymykset

Oppilaskyselyyn vastattiin 4-portaisella vastausasteikolla (1=ei juuri koskaan, 2=joskus, 3=usein, 4=lähes aina), jossa vastaaja otti kantaa siihen, kuinka usein tai hyvin väittämässä esitetty asia toteutuu.

Kokonaisuutena tulokset olivat hyvin samansuuntaiset kuin edeltävinä vuosina. Parasta tuloksissa olivat vastaukset muun muassa seuraavissa väittämässä:

- ”Minulla on kavereita koulussa” (ka 3,68)
- ”Minulla on koulussa turvallinen olo” (ka 3,52)
- ”Minua ei kiusata koulussa” (ka 3,67)
- ”Minä en kiusaa koulussa” (ka 3,83)
- ”Opettajat ja muut koulun aikuiset kohtelevat minua ystävällisesti” (ka 3,49)
- ”Saan tarvittaessa opettajalta apua oppimiseen” (ka 3,49)
- ”Käyttäydyn koulussa hyvin” (ka 3,46, oppilaan itsearvio)
- ”Huoltajani ovat kiinnostuneita oppimisestani” (ka 3,62)

Eniten kehitettävää taas oli seuraavissa:

- ”Minulla on mahdollisuus osallistua kouluni kehittämiseen” (ka 2,56)
- ”Retkiä ja opintokäyntejä tehdään sopivasti” (ka 2,32)
- ”Oppitunteja pidetään usein muualla kuin luokassa” (ka 2,24)
- ”Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu” (ka 2,79)
- ”Saan vaikuttaa opiskelutapojeni valintaan” (ka 2,73)
- ”Opettajani ohjaavat minua hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa uusilla tavoilla” (ka 2,77)

Vastaajan luokka-aste näkyy tuloksissa siten, että yleisesti ottaen luokka-asteen noustessa keskiarvo putosi. Alakouluissa tulokset olivat siis keskimäärin parhaat ja yläkouluissa heikoimmat. Tämä vastaustrendi johtunee lähinnä vastaajien iästä, ei niinkään kouluasteesta tai koulusta. ”Minua ei kiusata” -väittämässä suunta oli kuitenkin päinvastainen; vähiten kiusatuksi tuleminen kokemuksia oli 8.- ja 9.-luokkalaisilla ja eniten 4.-luokkalaisilla.

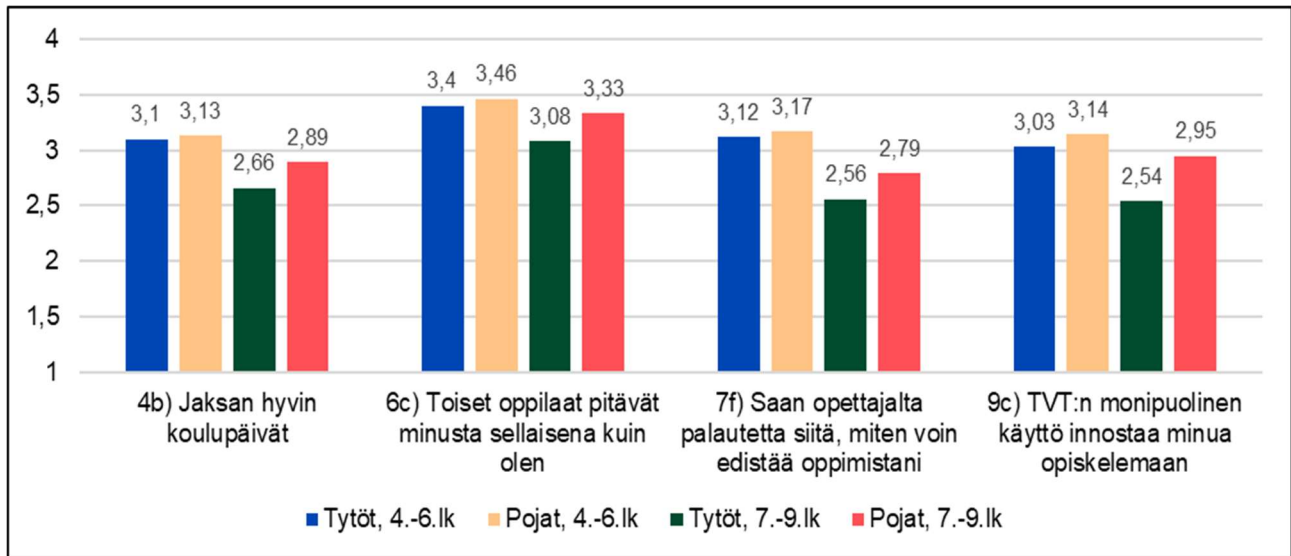
Muiden taustamuuttujien kuin luokka-asteen osalta voidaan todeta, että oppilasalueiden (Espoonlahti ja Keski- ja Pohjois-Espoo) välillä ei ollut eroja. Sen sijaan tämän kyselyn tulokset olivat lähes kaikissa väittämässä heikommat kuin edellisenä lukuvuonna, jolloin kysely tehtiin Leppävaaran, Tapiolan ja Matinkylä-Olarin alueilla. Pienten ja suurten alakoulujen (raja 300 oppilasta) tuloksissa ei ollut eroja. Hyvin pienissä (raja 200 oppilasta) alakouluissa luokan yhteishenki koettiin usein parempana kuin muissa kouluissa, mutta suuremmissa kouluissa taas pedagogisten väittämien ja osallisuusväittämien tulokset olivat paremmat. Viihtyvyy- ja hyvinvointituloksissa oli ristiriitaa. Tulosten perusteella ei voida sanoa, voivatko oppilaat paremmin pienissä vai suurissa kouluissa.

Tyttöjen ja poikien vastauksissa ei useimmissa väittämässä ollut eroja, mutta joistakin sitä löytyi: Tytöt arvioivat huolehtivansa paremmin kotitehtävistä ja käyttäytyvänsä paremmin. Pojilla oli kuitenkin vahvempi tunne joukkoon kuulumisesta, ja he voivat koulussa hieman tyttöjä paremmin. Lisäksi tieto- ja viestintäteknologian monipuolinen käyttö lisäsi poikien opiskeluinnostusta enemmän kuin tyttöjen. Ero oli havaittavissa etenkin yläkoulussa.

Huolestuttavaa tuloksissa oli, että yläkoulun tytöt erottuivat negatiivisesti hyvinvointia ja oppimista koskevissa väittämässä verrattuna yläkoulun poikiin ja alakoulun tyttöihin ja poikiin. He kokivat myös saavansa muita vähemmän apua opiskeluhuollosta. Saman suuntaisia tuloksia saatiin myös edellisistä oppilaskyselyistä ja kouluterveyskyselyistä. Kuvassa 31 on esimerkkejä väittämistä, joissa yläkoulun tytöt erottuvat muista vertailuryhmistä.

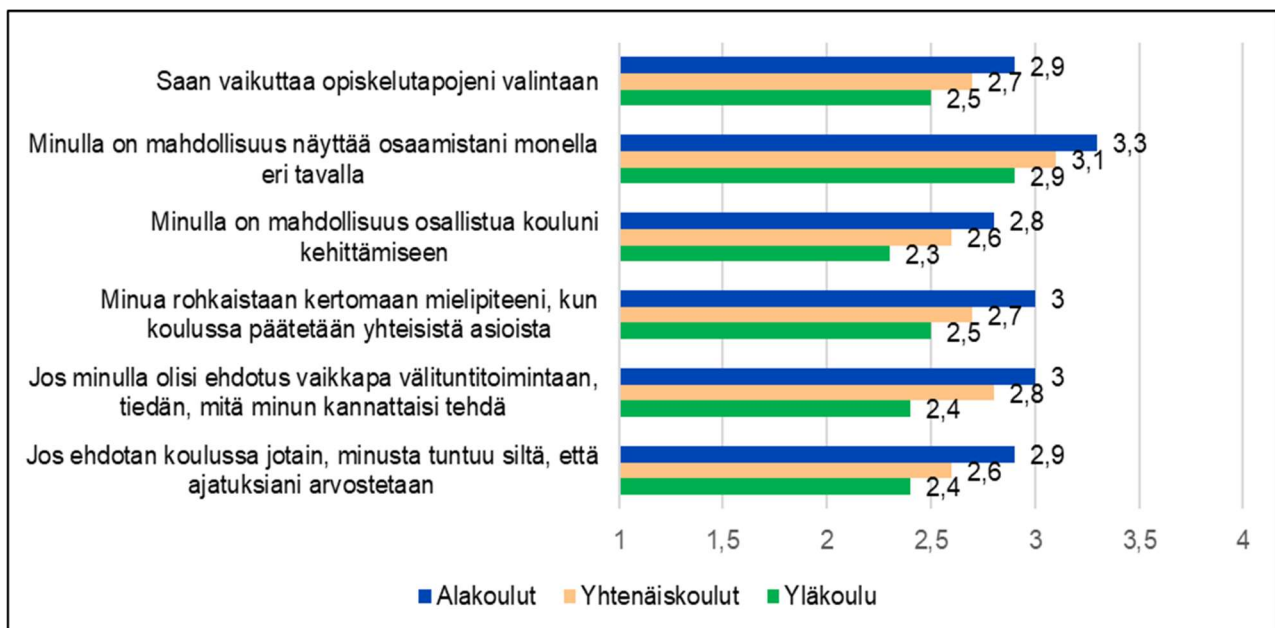
9. luokan tytöillä keskiarvot olivat vielä jonkin verran matalammat kuin 7. ja 8. luokkien tytöillä. Kun tarkasteltiin ristiintaulukointina 9.-luokkalaisten vastauksia väittämiin ”Voin koulussa hyvin” ja ”Minulle on tärkeää, että pärjään koulussa hyvin”, havaittiin, että 66 % 9. luokan tytöistä ja 76 % 9. luokan pojista sekä voivat koulussa hyvin että haluavat pärjätä koulussa hyvin. 7 % tytöistä ja 6 % pojista vastasi kielteisesti molempiin, eli eivät voi koulussa hyvin eikä siellä pärjääminen ole tärkeää. Sen sijaan sellaisia oppilaita, jotka eivät koe voivansa koulussa hyvin, mutta joille pärjääminen on silti tärkeää, oli tytöissä huomattavasti enemmän, 24 %, kun pojissa vain 9 %. Menestymisen paine yhdistettynä huonoon vointiin on siis 9. luokan tytöillä selvästi yleisempää kuin pojilla.

Kuva 31: Ala- ja yläkoulun tyttöjen ja poikien tuloksia muutamassa oppilaskyselyn väittämässä

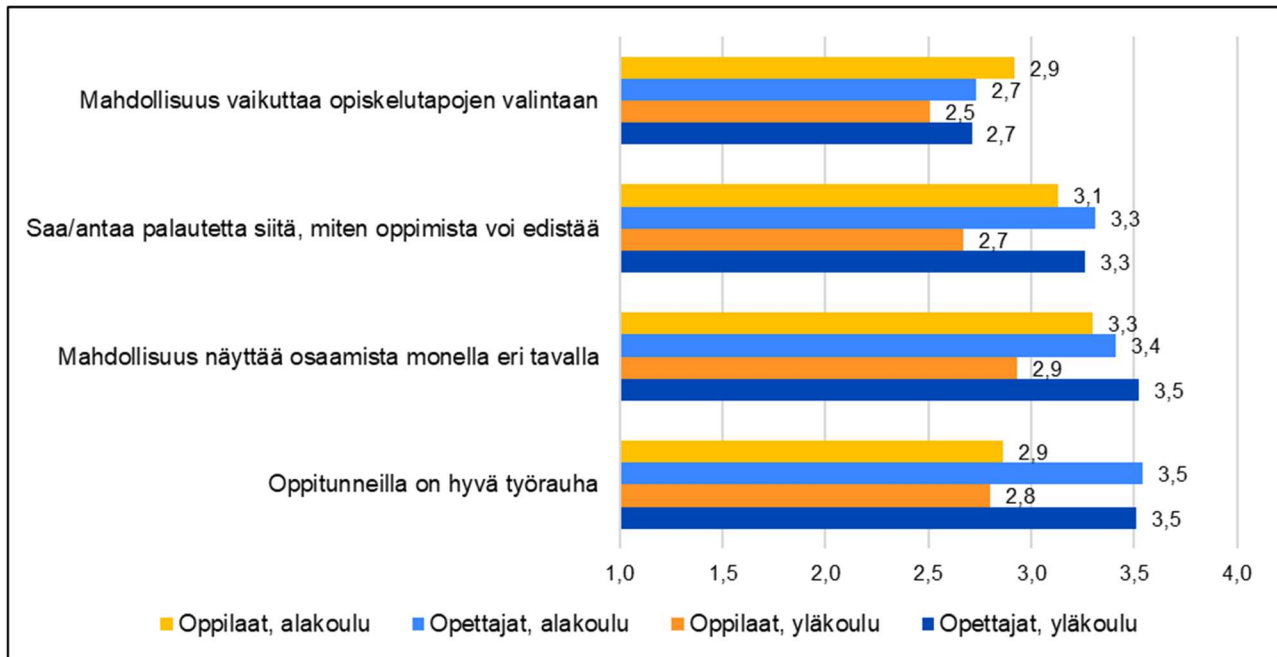
Osallisuus omaan oppimiseen ja oppimista koskeviin valintoihin sekä osallisuus koulun toimintaan ja oppilaita koskevaan päätöksentekoon on yksi oppilaskyselyn tärkeimmistä teemoista. Oikeastaan koko kysely on yksi tapa toteuttaa oppilaiden osallisuutta ja äänen kuulumista. Osallisuuden kehittäminen oli myös yksi perusopetuksen tavoitteista viime lukuvuonna. Oppilaskyselyn tulosten mukaan tavoitteen saavuttamisessa onkin vielä tekemistä, sillä kokonaisuutena osallisuus oli yksi oppilaskyselyn heikoimmista osa-alueista. Keskiarvot eivät myöskään parantuneet kahden vuoden takaisesta, jolloin kysely toteutettiin viimeksi samoissa kouluissa. Tosin hajontaakin näissä tuloksissa oli paljon. Osallisuutta koskevien väittämien tuloksia on esitetty kuvassa 32.

Kuva 32 Ala-, yhtenäis- ja yläkoululaisten keskiarvot oppilaskyselyn osallisuusväittämässä

Oppilailta ja opettajilta kysyttiin joitakin opetukseen ja oppimiseen liittyviä väittämiä lähes samalla tavalla. Kuvassa 33 on vertailtu oppilaiden ja opettajien vastauksia samoista ala- ja yläkouluista. Tuloksissa on havaittavissa suuria eroja etenkin yläkoulun oppilaiden ja opettajien vastauksissa. Opettajat esimerkiksi kertoivat huomattavasti useammin antavansa palautetta oppimisesta kuin oppilaat kokivat saavansa. Myös oppituntien työrauhaan liittyvä tulos on yllättävä. Sekä ala- että yläkoulun opettajat olivat paljon oppilaita vahvemmin sitä mieltä, että heidän oppitunneillaan on hyvä työrauha.

Kuva 33: Oppilaiden ja opettajien vastausten erot muutamassa oppilas- ja henkilöstökyselyn väittämässä

Oppilaskyselyn tuloksissa ilmeni varsin vähän muutoksia verrattuna lukuvuoden 2019–2020 tuloksiin samoissa kouluissa. Nousua tapahtui seuraavissa väittämässä: *”Opettaja kertoo, mitä oppitunneilla on tarkoitus oppia”* ja *”Oppitunneilla käytetään vaihtelevia työskentelytapoja”*. Alakoululaisilla nousivat myös nämä: *”Opettajat ja muut koulun aikuiset kohtelevat minua ystävällisesti”*, *”Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu”*. Keskiarvojen putoamista näkyi lähinnä yläkoululaisilla, erityisesti tytöillä, seuraavissa väittämässä: *”Minulla on koulussa turvallinen olo”*, *”Syön kouluaterian päivittäin”* ja *”Koulumme aikuiset puuttuvat kiusaamiseen”*.

Oppilaskyselyn tuloksia löytyy myös luvuista 2.3 Lukuvuoden tavoitteet ja niiden toteutuminen, 4.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito sekä 4.7 Sähköinen toimintaympäristö.

5.2.2 MOVE!-mittaus

Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen tiedonkeruu- ja palautejärjestelmä, joka tuottaa muun muassa tietoa yhdistettäväksi 5. ja 8. vuosiluokilla koululaisille tehtäviin laajoihin terveystarkastuksiin. Järjestelmän keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen. Lisäksi tavoitteena on auttaa oppilasta ja hänen perhettään ymmärtämään fyysisen toimintakyvyn yhteydet oppilaan terveyteen, päivittäiseen hyvinvointiin, jaksamiseen ja opiskeluun. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina.

Move! -fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmän on kehittänyt Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n kanssa. Move!-järjestelmä otettiin käyttöön syksyllä 2016, jolloin myös Espoosta kerättiin ensimmäiset tulokset. Elokuusta 2016 alkaen mittaukset tuli toteuttaa koko 5. vuosiluokalle ja elokuusta 2018 alkaen myös 8. vuosiluokalle.

Move!-järjestelmässä oppilaan fyysistä toimintakykyä mitataan seuraavissa lajeissa:

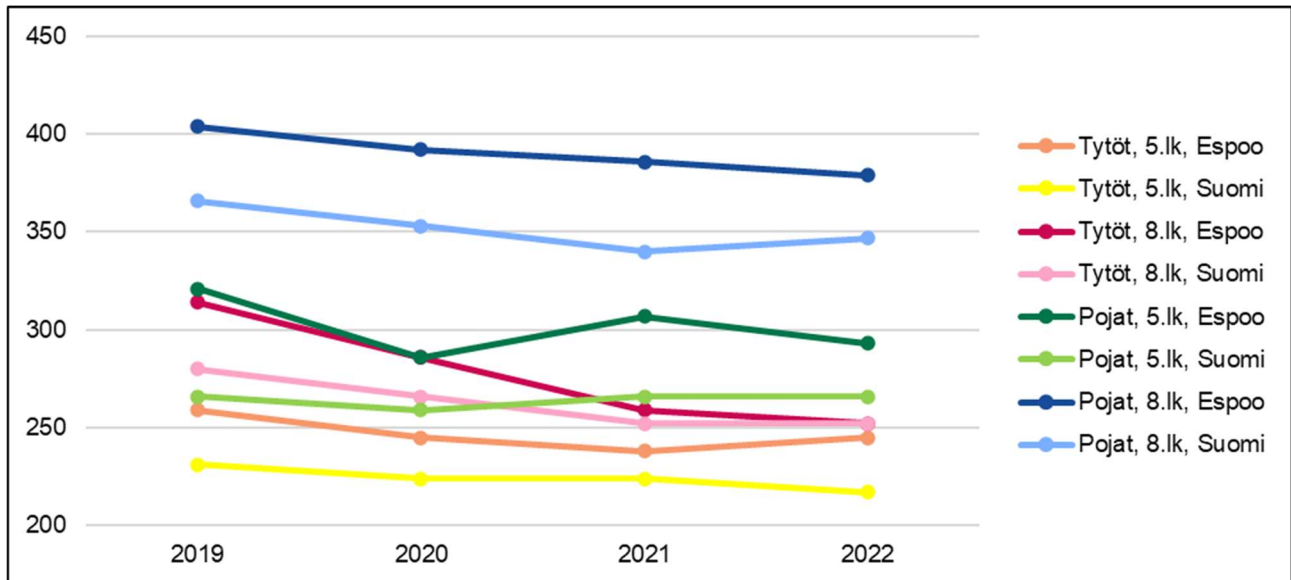
- 20 metrin viivajuoksu
- Vauhditon 5-loikka
- Ylävartalon kohotus (vatsalihakset)
- Etunojapunnerrus
- Kehon liikkuvuus:
 - Kyykistys
 - Alaselän ojennus täysistunnassa
 - Oikean ja vasemman olkapään liikkuvuus
- Heitto-kiinniottoyhdistelmä

Syksyllä 2022 Espoossa tehtiin yhteensä 3297 5.-luokkalaisten mittausta ja 3026 8.-luokkalaisten mittausta. Espoolaiset pärjäsivät Move!-mittauksessa jälleen oikein hyvin verrattuna kansalliseen tasoon. Espoon

tulokset olivat kaikissa lajeissa sekä tytöillä että pojilla, molemmilla luokka-asteilla, samaa tasoa tai paremmat kuin koko maan tulokset.

Tulokset olivat pääosin samalla tasolla kuin vuonna 2021. Useimmissa lajeissa muutos oli positiivinen, mutta muutamissa lievästi negatiivinen. Kuvassa 34 esitetään 20 metrin viivajuoksun tuloksia viime vuosilta Espoosta ja koko maasta. Espoon ryhmistä viivajuoksun tulos parani viime vuodesta vain 5. luokan tytöillä. 5. luokan poikien tulos putosi melko paljon, mutta toisaalta vuoden 2021 tuloksessa tapahtui reilu nousu. Espoon 8.-luokkalaisilla juoksukunto oli nousussa vuoteen 2019 asti, mutta lähti sen jälkeen putoamaan. 8. luokan tytöillä viivajuoksun tulos on kokonaisuutena pudonnut viime vuosina eniten, ja se oli nyt samalla tasolla kuin kansallinen tulos. Muissa ryhmissä Espoon tulokset olivat ainakin vielä selkeästi kansallisia tuloksia paremmat.

Kuva 34: Move!-mittauksen 20 metrin viivajuoksun tulokset (aika, s, mediaani) vuosina 2019-2022

Move!-mittauksen sinänsä hyvien mediaanitulosten ohessa on kiinnitettävä huomiota tulosten hajontaan, joka oli monessa lajissa suurta. Siinä missä urheilutaustaiset oppilaat tekivät huippusuorituksia, löytyi aina myös joukko, jolla fyysinen toimintakyky oli hyvin heikkoa. Syksyn 2022 tulosten mukaan Espoon 5.-luokkalaisista 31 %:lla ja 8.-luokkalaisista 34 %:lla fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla, kun huomioidaan kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet. Näissä luvuissa ei ollut muutosta vuoden takaiseen verrattuna, mutta 8. luokan tyttöjen ja poikien välillä on eroa: tytöistä 37 %:lla ja pojista 31 %:lla fyysinen toimintakyky oli tulosten mukaan riittämätön.

5.2.3 Huoltajakysely

Perusopetuksen koulujen itsearviointiin kuuluvalla huoltajakyselyllä saadaan tietoa huoltajien näkemyksistä siitä, miten koulu ja koulun henkilöstö toimivat. Painopiste on kodin ja koulun yhteistyössä sekä oppilaan hyvinvoinnissa ja oppimisessa. Huoltajakyselyllä arvioidaan osaltaan perusopetuksen tavoitteiden toteutumista.

Lukuvuonna 2021–2022 huoltajakysely toteutettiin kaikissa Leppävaaran, Tapiolan ja Matinkylä-Olarin alueiden, yhteensä 35 koulussa. Vastaajia oli yhteensä 5804 ja keskimääräinen vastausprosentti 47 %. Koulukohtainen ”korjattu” vastausprosentti laskettiin suhteuttamalla huoltajakyselyn vastaajamäärä koulun oppilasmäärään sekä huoltajien vastaukseen kysymyksessä ”*montako lasta sinulla on tässä koulussa?*” Näin laskettuna pienin koulukohtainen vastausprosentti oli 21 % ja suurin 87 %.

Huoltajakyselyyn oli mahdollista vastata suomen, englannin, venäjän, somalin, arabian ja farsin kielellä, ja myös saate löytyi näillä kielillä. Yhteensä 828 (14 %) vastaajaa vastasi kyselyyn muulla kuin suomen kielellä. Heistä 570 vastasi englanniksi. Tämä selittynee osittain sillä, että Espoo International School oli kyselyssä mukana. Muiden kielten vastaajamäärät jäivät vähäisiksi verrattuna siihen, kuinka paljon muunkielisiä huoltajia todellisuudessa on. Tulevina vuosina myös muunkielisiä huoltajia tulisi aktiivisemmin kannustaa vastaamiseen. Kyselystä oli lisäksi mahdollista saada esimerkiksi näkövammaiselle saavutettava versio.

Huoltajakyselyn tulokset olivat tänäkin vuonna kokonaisuutena erittäin hyvät. Taulukkoihin 17 ja 18 on koottu väittämät, joista saatiin kyselyn korkeimmat ja matalimmat keskiarvot. Vastausasteikko oli 1-4, jossa 1 = Täysin

eri mieltä ja 4 = Täysin samaa mieltä. Taulukoista nähdään, että keskiarvot ovat taulukossa 17 hyvin korkeita, mutta eivät huonoja myöskään taulukossa 18. Ainoastaan kiinnostus osallistua vanhempainyhdistyksen toimintaan tuotti selvästi matalan keskiarvon. Myös retkien ja opintokäyntien järjestäminen oli korona-aikana vähäisempää, mikä näkyy keskiarvossa.

Ala-, yhtenäis- ja yläkoulujen tuloksissa ei useimmissa väittämässä ollut merkittäviä eroja. Alakouluissa tulokset olivat keskimäärin hieman paremmat kuin yläkouluissa. Opetusryhmien kokoa sen sijaan pidettiin yläkouluissa sopivampana kuin ala- ja yhtenäiskouluissa.

Taulukko 17: Huoltajakyselyn väittämät, joissa korkeimmat keskiarvot

Väittämät, joissa korkeimmat keskiarvot lukuvuonna 2021–2022	Keskiarvo 2021–2022	Vrt. keskiarvo 2019–2020
Lapseni saa kotona tarvittaessa apua koulutehtäviin	3,82	3,84
Luokanopettaja/luokanvalvoja vastaa yhteydenottoihin kohtuullisen ajan kuluessa	3,82	3,80
Yhteistyö lapseni luokanopettajan/luokanvalvojan kanssa sujuu hyvin	3,69	3,68
Lapseni opettajat ovat ammattitaitoisia	3,65	3,62
Rehtoriin saa tarvittaessa helposti yhteyden	3,63	3,59

Taulukko 18: Huoltajakyselyn väittämät, joissa matalimmat keskiarvot

Väittämät, joissa matalimmat keskiarvot lukuvuonna 2021–2022	Keskiarvo 2021–2022	Vrt. keskiarvo 2019–2020
Olen kiinnostunut osallistumaan vanhempainyhdistyksen toimintaan	2,18	2,19
Retkiä ja opintokäyntejä järjestetään sopivasti	2,81	3,29
Opetusryhmien koko on sopiva	3,17	3,10
Saan riittävästi tietoa opetuksen tavoitteista ja arvioinnista	3,19	3,14
Lapseni kokee, että oppitunneilla on oppimista edistävä ilmapiiri	3,20	3,14

Kyselyn tuloksissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia, jos niitä verrataan kahden vuoden takaisin tuloksiin - jolloin kysely tehtiin edellisen kerran Leppävaaran, Tapiolan ja Matinkylä-Olarin alueilla. Pientä muutosta parempaan on tapahtunut muun muassa seuraavissa väittämässä: "Koulun tilat ovat viihtyisät ja toimivat", "Opetusryhmien koko on sopiva" ja "Lapseni kokee, että oppitunneilla on oppimista edistävä ilmapiiri". Tyytymättömyys taas on lisääntynyt eniten retkien ja opintokäyntien määrässä sekä terveydenhoitajan palveluissa. Myös näissä keskiarvo on pudonnut hieman: "Minulle on tarjottu riittävästi mahdollisuuksia osallistua koulun toimintaan", "Kouluruokailu toimii hyvin" ja "Osallistun säännöllisesti huoltajille järjestettyihin tilaisuuksiin".

Huoltajia pyydettiin kyselyssä antamaan koululle kouluarvosana (4–10). Kouluarvosana osoittautui erittäin luotettavaksi yksittäiseksi mittariksi, sillä koulukohtaisen kouluarvosanan ja kaikkien kyselyn väittämien keskiarvon välinen korrelaatio oli erittäin korkea (0,95). Näiden voi siis todeta mittaavan samaa asiaa, ja kouluarvosana on jo yksistään pätevä mittari kuvaamaan huoltajien tyytyväisyyttä.

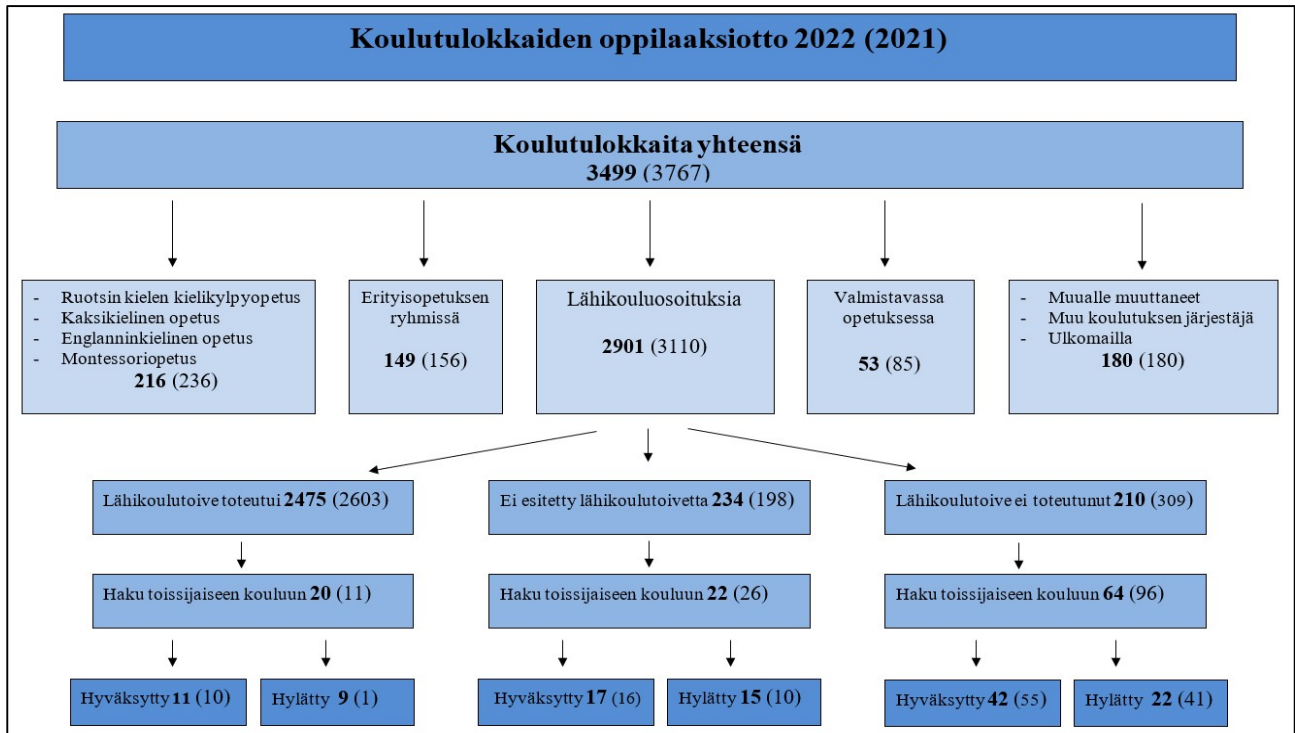
Kaikkien koulujen keskimääräinen kouluarvosana oli 8,57 (lv 2019-2020: 8,53 ja lv 2020-2021: 8,57). Alakouluissa kouluarvosanojen keskiarvo oli 8,77, yhtenäiskouluissa 8,31 ja yläkouluissa 8,44. Koulukohtaisten kouluarvosanojen vaihteluväli oli 7,92–9,61. Tapiolan oppilasalueella kouluarvosana oli jonkin verran korkeampi kuin Itäisen Leppävaaran, Läntisen Leppävaaran tai Matinkylä-Olarin oppilasalueilla.

6 Siirtymät

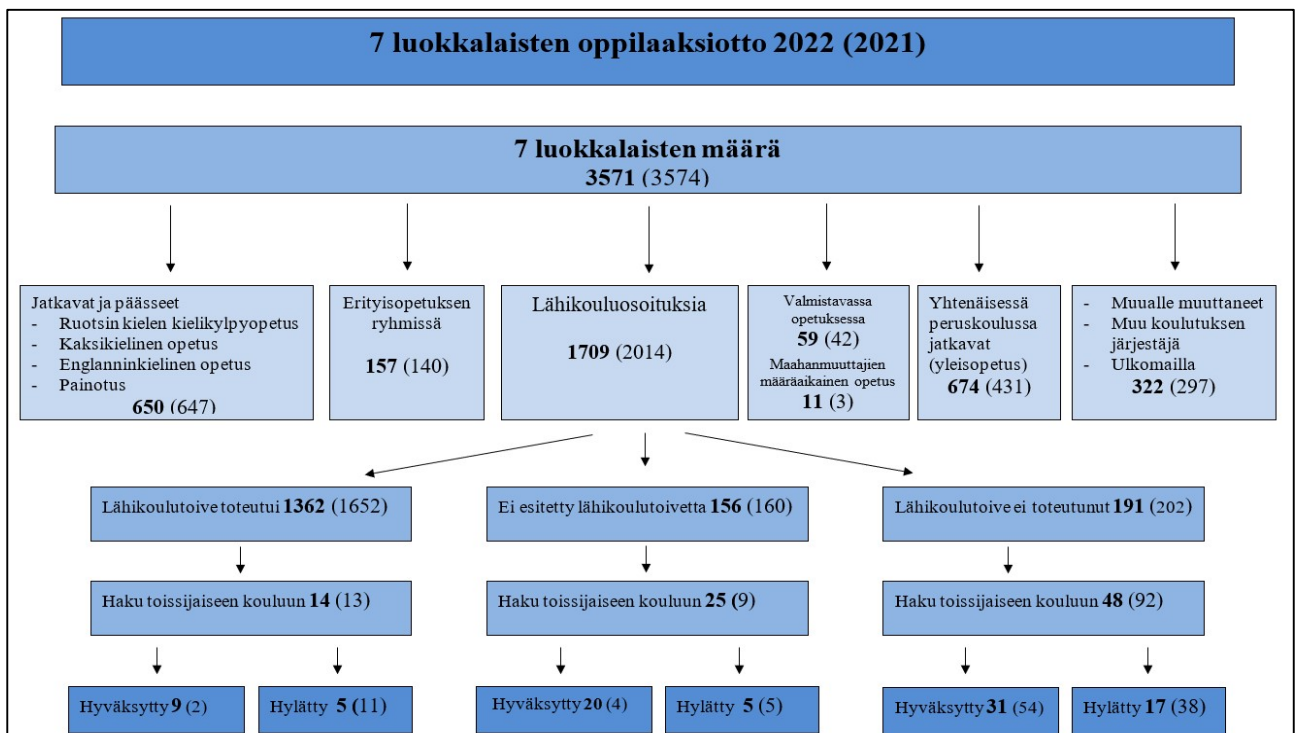
6.1 Oppilaaksioton toimivuus

Koulutulokkaiden ja yläkouluun siirtyvien oppilaaksiottoprosessin keskeiset luvut vuodelta 2022 on esitetty kuvissa 35 ja 36. Suluissa esitetään vuoden 2021 luvut.

Kuva 35: Koulutulokkaiden oppilaaksiotto vuonna 2022

Kuva 36: 7.-luokkalaisten oppilaaksiotto vuonna 2022

Koulutulokkaiden ikäluokka oli vuonna 2022 jonkin verran pienempi, kuin edellisenä vuonna. Lähikoulu osoitettiin 2901 koulutulokkaalle. Noin 7 prosenttia näistä koululaisista ei päässyt huoltajien toiveen mukaiseen lähikouluun. Vastaava osuus vuonna 2021 oli noin 10 prosenttia. Haku toissijaiseen kouluun toi mieleisen koulupaikan vielä monelle oppilaalle, joten lopulta alle 30 perheen toive jäi toteutumatta. Tämä on noin yksi prosentti oppilaista, joille osoitettiin lähikoulu.

Lähikoulu osoitettiin myös 1709 yläkouluun siirtyvälle oppilaalle. Noin 8 prosenttia näistä oppilaista ei päässyt huoltajien toiveen mukaiseen kouluun. Vastaava osuus edellisenä vuonna oli noin 8 prosenttia. Haussa toissijaiseen kouluun moni oppilas sai mieleisen päätöksen, niin että lopulta vain alle 30 perheen toive jäi toteutumatta.

Lähikoulutoive voi jäädä toteutumatta, koska ikäluokkien koko eri alueilla vaihtelee, minkä lisäksi opetusryhmien koot pyritään tekemään tarkoituksenmukaisiksi. Lähikoulu osoitetaan aina oppilaan asuinpaikan mukaiselta oppilasalueelta, joten eri oppilasalueelle kohdistuneita toiveita ei toteuteta.

Oppilaaksiottoa koskevat oikaisuvaatimukset ja kantelut

Lukuvuotta 2022–2023 koskevista päätöksistä tehtiin 126 oikaisuvaatimusta Etelä-Suomen aluehallintovirastolle (AVI) ja seitsemän oikaisuvaatimusta Kasvun ja oppimisen lautakunnalle (KOTOLA). Aluehallintovirastolle tehtiin lisäksi kaksi Suomenkielisen perusopetuksen tulosyksikön toimintaa koskevaa kantelua. Erittely oikaisuvaatimuksista ja kanteluista aiheittain on nähtävissä alla (taulukko 19).

Taulukko 19: Oppilaaksiottoa koskevat oikaisuvaatimukset ja kantelut aiheittain

Oikaisuvaatimus (AVI)	Alakoulu	Yläkoulu	Yhteensä
Lähikoulun osoittaminen	38	27	65
Toissijaiseen kouluun valitseminen	1	1	2
Erityisen tuen järjestäminen	13	11	24
Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin oppilaspaikan hakematta jättäminen	2	0	2
Kaksikieliseen opetukseen valitseminen	5	0	5
Englanninkieliseen opetukseen valitseminen	9	1	10
Ruotsin kielikylyopetukseen valitseminen	0	0	0
Painotettuun opetukseen valitseminen	0	4	4
Pidennettyyn oppivelvollisuuteen ottaminen	5	0	5
Koulunkäynnin aloittaminen vuotta säädettyä aiemmin	2	0	2
Koulunkäynnin aloittaminen vuoden säädettyä myöhemmin	3	0	3
Perusopetuksen valmistavaan opetukseen ottaminen	1	0	1
Joustavaa perusopetukseen ottaminen (JOPO)	0	2	2
Oikaisuvaatimus (KOTOLA)	Alakoulu	Yläkoulu	Yhteensä
Erityisluokan perustaminen	0	1	1
Oman äidinkielen opetukseen ottaminen	6	0	6
Kantelu (AVI)	Alakoulu	Yläkoulu	Yhteensä
Erityisen tuen järjestäminen	1	0	1
Lähikoulun osoittaminen / tietopyyntö	1	0	1
YHTEENSÄ	Alakoulu	Yläkoulu	Yhteensä
Oikaisuvaatimukset	85	47	132
Kantelut	2	0	2

Oikaisuvaatimuksia tehtiin eniten lähikoulun osoittamista ja erityisen tuen järjestämistä koskevista päätöksistä. Näissä oikaisuvaatimuksissa huoltajien esittämät perusteet liittyivät pääsääntöisesti lähikoulutoiveen

toteutumatta jäämiseen, koulumatkan pituuteen (esimerkiksi koulun toimiessa väistössä), koulumatkan turvattuuteen tie- ja rakennustyömaiden seurauksena ja erityisen tuen toteuttamistapaan.

Oikaisuvaatimuksista 93 hylättiin, neljä hyväksyttiin, yksi jätettiin aluehallintoviraston toimesta tutkimatta myöhässä saapuneena ja 12 peruttiin huoltajan toimesta. Kahdeksan oikaisuvaatimuksen kohdalla Suomenkielisen perusopetuksen tulosyksikkö katsoi oppilaskohtaisissa päätöksissä olleen hallintolain 8 luvun tarkoittama asiavirhe, jonka seurauksena virheelliset päätökset poistettiin ja oppilaiden asiat ratkaistiin uudelleen (ns. itseoikaisu). Aluehallintovirastossa on ratkaisematta vielä 14 oikaisuvaatimusasiaa ja molemmat kanteluasiat.

Oikaisuvaatimusten yhteismäärän voidaan katsoa olevan vähäinen suhteessa tehtyjen päätösten määrään. Oikaisuvaatimuksia tehtiin myös vähemmän kuin edeltävinä lukuvuosina (taulukko 20).

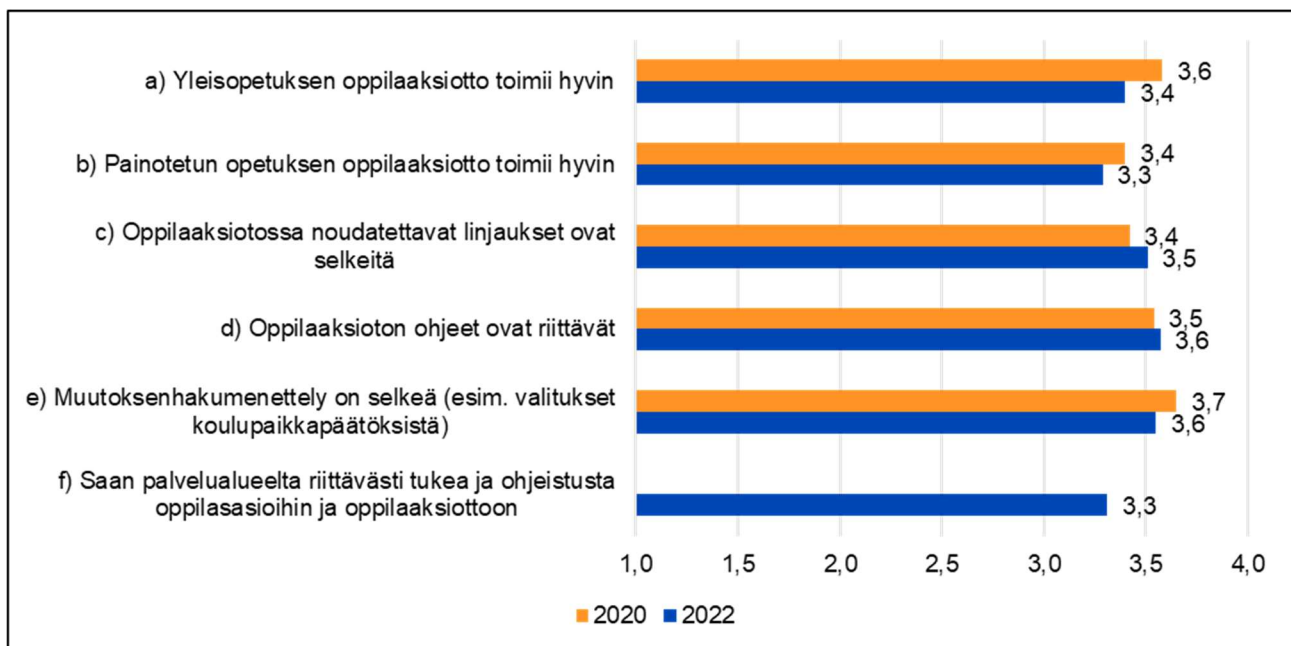
Taulukko 20: Oppilaaksiottoa koskevien oikaisuvaatimusten määrä vuosina 2010–2022

2010–2011	2011–2012	2012–2013	2013–2014	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2019–2020	2020–2021	2021–2022	2022–2023
93	63	56	46	78	84	96	118	148	157	139	153	132

Oppilaaksiotto ja muutoksenhakumenettely rehtorikyselyssä

Oppilaaksioton ja muutoksenhakumenettelyn toimivuutta arvioitiin myös toukokuussa 2022 toteutetussa rehtorikyselyssä. Rehtorien vastausten mukaan oppilaaksiotto toimii oikein hyvin sekä yleisopetuksessa että painotetussa opetuksessa. Myös oppilaaksioton linjauksia pidettiin selkeinä ja ohjeita riittävinä. Kuvassa 37 on esitetty perusopetuksen rehtorien (N=67) antamat keskiarvot oppilaaksiottoa koskeviin väittämiin. Vastausasteikko oli 1–4 (1=Täysin eri mieltä, 2=Melko eri mieltä, 3=Melko samaa mieltä, 4=Täysin samaa mieltä).

Kuva 37: Oppilaaksioton toimivuus rehtorikyselyn tulosten mukaan

Yleisopetuksen ja painotetun opetuksen oppilaaksioton prosesseja ja käytänteitä on kehitetty vuoden 2022 aikana hallintopalveluiden palvelualueen ja rehtorityöryhmän yhteistyönä.

6.2 Perusopetuksen oppilaiden sijoittuminen 2. asteen opintoihin

Keväällä 2022 Espoon kaupungin suomenkielisestä perusopetuksesta päättötodistuksen sai 3046 oppilasta. Tämä oli noin 98 % kaikista 9.-luokkalaisista. Lisäksi 102 espoolaista sai todistuksen lisäopetuksesta.

Yhteishaussa vuonna 2022 toisen asteen koulutukseen valituista lukioon valittiin 72 % ja ammatilliseen koulutukseen 28 %. Vuonna 2021 suhdeluku oli sama.

Tutkintoon valmentavaan koulutukseen (TUVA) valittiin kevään 2022 yhteishaussa 197 opiskelijaa.

Vuoden 2022 elokuussa ilman paikkaa jääneitä peruskoulun päättäneitä ilmoitettiin asuinkunnalle 38 henkilöä Opetushallituksen Valpas-palvelun kautta (vuonna 2021: 60). Mikäli ilman paikkaa olevat oppivelvolliset eivät hakeudu koulutukseen tai saa opiskelupaikkaa, asuinkunnalla on velvollisuus osoittaa koulutuspaikka kahden kuukauden kuluttua Valpas-ilmoituksen tekemisestä.

Kuva- ja taulukkoluettelot

Kuva 1: Perusopetuksen arviointitoiminnan arviointia rehtorien näkökulmasta	3
Kuva 2: Suomenkielisen perusopetuksen organisaatio 1.1.2023	6
Kuva 3: Oppilaskyselyn osallisuusväittämien vertailu aiempiin tuloksiin.....	10
Kuva 4: Rehtorikyselyn johtamisväittämien keskiarvoja alle ja yli neljä vuotta Espoossa rehtorina toimineilla	12
Kuva 5: Rehtorien kokemaa työn kuormittavuus.....	12
Kuva 6: Tuloksia henkilöstökyselyn johtamisväittämistä kouluasteittain.....	14
Kuva 7: Opettajia kuormittavat tekijät.....	16
Kuva 8: Uhkakäyttäytyjän ikä ja tilanteiden määrä 1.1. - 31.12.2022	17
Kuva 9: Väkivalta- ja uhkatilanteista työntekijöille aiheutuneet vammat vuonna 2022	17
Kuva 10: Väkivaltatapaturmien määrät ja korvauspäivät suomenkielisessä perusopetuksessa vuosina 2016–2022.....	18
Kuva 11: Tuen ja koulutuksen riittävyys aihepiireittäin henkilöstökyselyn mukaan.....	20
Kuva 12: Tulokset henkilöstökyselyn 2020–2021 opiskeluhoitoväittämistä	22
Kuva 13: Rehtorien tyytyväisyys yhteistyöhön opiskeluhoiton kanssa.....	23
Kuva 14: Syyt kuraattorin tai psykologin asiakkuuteen (iv. 2021–2022).....	24
Kuva 15: Opiskeluhoiton palvelujen käyttäminen ja avun saanti.....	25
Kuva 16: Tehostetun ja erityisen tuen prosentuaalinen kehitys vuosina 2017–2022 (20.9. tilanteen mukaan)	26
Kuva 17: Tuki ja inklusio -hankkeen taustaa	27
Kuva 18: Erityisoppilaat opetuspaikan mukaan vuosina 2017–2022 (%)	28
Kuva 19: vuosiluokkakohtaiset %-osuudet oppilaista, joilla oli runsaasti poissaoloja	30
Kuva 20: Erityisen ja tehostetun tuen oppilaiden poissaolot	30
Kuva 21: Rehtorikyselyn tuloksia monikulttuuristen opetuspalvelujen palvelualueelta	32
Kuva 22: Yleisopetuksen perusopetusryhmien keskikoko vuosina 2019–2022 (laskentapäivä 20.9.)	33
Kuva 23: Yleisopetuksen perusopetusryhmien määrä koon mukaan 20.9.2022	34
Kuva 24: Oppilaskyselyn TVT-väittämien tulokset ala-, yhtenäis- ja yläkouluissa.....	38
Kuva 25: Henkilöstökyselyn TVT-väittämien tulokset ala- ja yläkoulujen opettajilla	39
Kuva 26: Huoltajakyselyn keskiarvojen vertailua TVT-väittämissä 2020 ja 2022	39
Kuva 27: 2.-luokkalaisten ALLU-tulos vuonna 2022 (%).....	43
Kuva 28: 4.-luokkalaisten ALLU-tulos vuonna 2022 (%).....	43
Kuva 29: 4.-luokkalaisten tyttöjen ja poikien ALLU-testitulokset 2022 ryhmissä ”kaikki” ja ”yleis” (%).....	44
Kuva 30: Oppilaiden käsitykset ruotsin opiskelusta	47
Kuva 31: Ala- ja yläkoulun tyttöjen ja poikien tuloksia muutamassa oppilaskyselyn väittämässä	49
Kuva 32 Ala-, yhtenäis- ja yläkoululaisten keskiarvot oppilaskyselyn osallisuusväittämissä	49
Kuva 33: Oppilaiden ja opettajien vastausten erot muutamassa oppilas- ja henkilöstökyselyn väittämässä ..	50
Kuva 34: Move!-mittauksen 20 metrin viivajuoksun tulokset (aika, s, mediaani) vuosina 2019–2022	51
Kuva 35: Koulutulokkaiden oppilaaksiotto vuonna 2022.....	53
Kuva 36: 7.-luokkalaisten oppilaaksiotto vuonna 2022	53
Kuva 37: Oppilaaksioton toimivuus rehtorikyselyn tulosten mukaan	55
Taulukko 1: Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön tavoitteet vuonna 2022	7
Taulukko 2: Lukuvuoden 2021–2022 tavoitteet.....	9
Taulukko 3: Henkilöstön väkivalta- ja uhkatilanneilmoitukset 1.1. - 31.12.2021 (raporttipäivä 3.1.2023).....	16
Taulukko 4: Ala- ja yläkoulun tyttöjen ja poikien kokemus joukkoon kuulumisesta.....	22
Taulukko 5: Kuraattorin ja psykologin keskimääräinen oppilasmäärä/työntekijä vuosina 2017–2022	23
Taulukko 6: Erityisluokkien ja sairaalaopetuksen luokkien määrät opetusmuodoittain.....	26
Taulukko 7: Erityisluokan oppilaiden tilastoitujen koulumatkojen tunnusluvut	29
Taulukko 8: Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät vuosina 2012–2023.....	31
Taulukko 9: Inklusiivisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät esi- ja alkuopetuksessa vuosina 2012–2023	31
Taulukko 10: Oman äidinkielen opetuksen oppilasmäärät ja ryhmäkoot perusopetuksessa lukuvuosina 2012–2023.....	32
Taulukko 11: Yleisopetuksen opetusryhmien keskikoko vuosina 2013–2022 (laskentapäivä 20.9.).....	33
Taulukko 12: Chromebookien osuus laitteista vuosina 2020–2024.....	36
Taulukko 13: KULPS-käynnit lukuvuonna 2021–2022 sekä vertailu edelliseen lukuvuoteen.....	41
Taulukko 14: 2. ja 4. luokan ALLU-tulosten väliset korrelaatiot.....	45
Taulukko 15: Karvin A-ruotsin arvioinnin pistemäärät eri osioissa.....	46
Taulukko 16: Karvin B-ruotsin arvioinnin pistemäärät eri osioissa.....	46

<i>Taulukko 17: Huoltajakyselyn väittämät, joissa korkeimmat keskiarvot.....</i>	<i>52</i>
<i>Taulukko 18: Huoltajakyselyn väittämät, joissa matalimmat keskiarvot.....</i>	<i>52</i>
<i>Taulukko 19: Oppilaaksiottoa koskevat oikaisuvaatimukset ja kantelut aiheittain</i>	<i>54</i>
<i>Taulukko 20: Oppilaaksiottoa koskevien oikaisuvaatimusten määrä vuosina 2010–2022</i>	<i>55</i>